

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΖ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 15

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*

Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας ἐπεσημίναμεν, ὅτι ἡ ἠύλογημένη εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα ἐπίσκεψις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου ἀφ' ἑνὸς κατέστησε γνωστὴν τὴν ἐκλεκτὴν προσωπικότητά Του, ἀφ' ἑτέρου ὑπέμνησε τὴν ἐνοποιὸν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ἀποστολὴν τοῦ ἐν αὐτῇ πρωτοθρόνου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τρίτον ὑπέμνησε τὴν ὑπ' αὐτοῦ προώθησιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διεκκλησιαστικῶν διαλόγων τῆς ἀληθείας καὶ τέταρτον προέβαλε τὴν Ὁρθοδοξίαν ὡς τὴν ἀνακαινιστικὴν ἐν τῷ σημερινῷ κόσμῳ δύναμιν.

Ἄλλ' ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐξῆς συμπεράσματα ἢ μηνύματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνισμόν καὶ εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι Μοναστικά Κέντρα:

5) Ἡ παρουσία τοῦ Παναγιωτάτου ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι προεκάλεσε τεραστίαν συγκίνησιν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Χριστεπώνυμον ποιμνιον τῶν ἐλληνικῶν κέντρων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἱ. Μητροπόλεων, διὰ τῶν ὁποίων διήλθεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐν ἀληθείᾳ συναγεμῶν ἐκινήτοποιήθη πρὸς ὑποδοχὴν Του. Διὰ συγκλονιστικῶν εἰς ὄγκον καὶ ἑλληνορθόδοξον παλμὸν συγκεντρώσεων καὶ λατρευτικῶν συνάξεων οἱ Ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερι-

κῆς καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἕλληνες διεκήρυξαν τὴν ἀφοσίωσιν των εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τὰ πλήθη τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι εἰς πάντας τοὺς σταθμοὺς τῶν πατριαρχικῶν περιοδειῶν, ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀξιούς καὶ ἐκλεκτοὺς Ποιμενάρχας των, ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ, σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας τὸν Πατριάρχην ὡς Ἀρχηγὸν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Φορέα τῶν πνευματικῶν παραδόσεων τοῦ Γένους ἀπέδειξαν ὅτι ὁ ζωντανὸς σύνδεσμός των μετὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀποτρέπει τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφελληνισμοῦ των, διατηρεῖ τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητά των, καλλιεργεῖ τὴν κοινωνικότητά των, ἐξουδετερώνει τὸν κίνδυνον τῆς ἀλλοτριώσεως ἢ τῆς φυγῆς ἐκ τῶν διαφορῶν θεοωρῆτων ἀγαθῶν τῆς πολιτισμικῆς παραδόσεως καὶ συντελεῖ ὥστε ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ ἐλπίς νὰ ἐνεργοποιῆται πρωτοποριακῶς καὶ καρποφόρως εἰς τὴν ἀνακαινιστικὴν προσπάθειαν πρὸς ἐξυγίανσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν πολιτισμικῶν δομῶν. Αὐτὸ ἐξηγεῖ διατὶ οἱ διατηροῦντες τὸν σύνδεσμόν των μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματα εἰς πάντας τοὺς τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς πάσας τὰς πτυχὰς τοῦ δημοσίου βίου. Ἐγκωμιὸν των ἔπλεξεν αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Τζῶρτζ Μπούς. Κατὰ τὴν ἐν τῷ Λευκῷ Οἴκῳ προσφώνησίν του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἐτόνισεν, ὅτι ἔχει προκαλέσει εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν τὸ γεγονός,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 499 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς, μένοντες συνδεδεμένοι μὲ τὰς πνευματικὰς ρίζας καὶ τὴν Ἐκκλησίαν των, ἀποτελοῦν ἐκλεκτὰ μέλη τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας καὶ παρουσιάζουν ὑψηλὸν ποσοστὸν πτυχιούχων πανεπιστημίων, χαμηλὸν ποσοστὸν ἐγκληματικότητος καὶ μηδενικὸν σχεδὸν ποσοστὸν χρήσεως τῶν ναρκωτικῶν².

6) Τόσον ἐν Ἀμερικῇ, ὅσον καὶ ἐν Βόλῳ, Τρικάλῳ, Καλαμπάκῳ καὶ Μετεώροις ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἡ παρουσία μεγάλου ἀριθμοῦ νέων καὶ νεανίδων κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐγένετο ἰδιαιτέρως αἰσθητὸν ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα ὑπῆρχον ἐπαρκῆς χρόνος καὶ κατάλληλοι ὀργανωτικαὶ συνθήκαι, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἐπαφὴ τοῦ Παναγιωτάτου μετὰ πλήθους νέων καὶ νεανίδων καὶ οὕτως ἡ καταπληκτικὴ παρουσία τῆς νεολαίας προσδώσῃ ἰδιαίτερον χρῶμα εἰς τὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου τιμητικὰς ἐκδηλώσεις. Τὸ ὅτι, ἐντὸς μιᾶς εὐήμερουσῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας καὶ ἐν ἡμέραις διακοπῶν καὶ βαρυτάτου καύσωνος, πολλαὶ ἑκατοντάδες Ἑλληνοπαίδων ἐθυσίασαν τὴν ἀνάπαυσιν ἢ τὴν ἐξοχὴν των καὶ εὐρον θέλητρον εἰς τὸ νὰ μετάσχουν ἐκδηλώσεων, τὰς ὁποίας ὠργάνωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία των πρὸς τιμὴν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, εἶναι ἀξιοθαύμαστον διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν καὶ λίαν ἐλπιδοφόρον. Τοιαῦται γιγάντιοι ἐκκλησιαστικαὶ συνάξεις νέων εἶναι τι σπάνιον καὶ συμβαίνουσι μόνον ἐκεῖ, ἔνθα πεφωτισμένοι ἱεράρχαι μετ' ἐκλεκτῶν συνεργατῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἐμπνέουσι τὸ Χριστεπώνυμον ποιμνιον καὶ ἀνταποκρίνονται ἰδιαιτέρως εἰς τὰ βαθύτερα σκιρτήματα καὶ αἰτήματα τῆς νεανικῆς ψυχῆς, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐντυπωσιακῶν «ἐορτῶν νεολαίας», αἱ ὁποῖαι ὀργανώνονται ὑπὸ Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀμερικῇ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰάκωβος καὶ οἱ λοιποὶ ἐκλεκτοὶ Ἱεράρχαι τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς ἐκίνητοποίησαν πολλαὶ ἑκατοντά-

δας νέων, διὰ νὰ παραστοῦν καὶ τιμήσουν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἴτε ἐν Οὐάσινγκτον ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ συνεδρίου 1.500 περίπου ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἐνώσεως Ἑνηλίκων Νέων (GOYAL = Greek Orthodox Young Adult League), εἴτε ἐν Νέα Ὑόρκῃ, εἴτε ἐν Φιλαδελφείᾳ, εἴτε ἐν Σάν Φραντσίσκο, εἴτε ἐν Σικάγῳ, εἴτε ἐν Βοστώνῃ, εἴτε εἰς ἄλλους ἐνδιαμέσους σταθμοὺς τῆς πατριαρχικῆς ἐπισκέψεως³.

7) Ὁ συναγεμῶς τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτῆς τῆς ἀνωτάτης καὶ παντοειδοῦς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς Ἡγεσίας των πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὀρθόδοξῃ Σεπτοῦ Προκαθήμενου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἀφύπνισε ἢ ἀνεζωπύρησε καὶ κατέστησεν εἰς πάντας συνειδητὴν τὴν πεμπτοσύνην τοῦ βιο-ψυχολογικοῦ γενετικοῦ κώδικος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ πλεόν ἐνδόμυχον ἀρχετυπικὸν στοιχεῖον τῶν ὑπαρξιακῶν συνειδητῶν ἢ ὑποσυνειδητῶν ἀναμνήσεων των. Τοιοῦτοτρόπως ἐνισχύθη ἡ αὐτοσυνειδησία των, ἡ ὁποία ἀπομιμνήσκει τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἕλληνες Χριστιανοί, ὅταν ἐδέχθησαν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν των τὸ θεῖον ἐμβόλιον τῆς καλλιελείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος ἐνδεδυμένοι τὴν φωτεινὴν στολὴν τῆς ἀναγεννήσεως, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν διωγμῶν καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς Νέας Ρώμης, συνέσφιξαν τὴν ἐνότητά των καὶ διεμόρφωσαν τὴν ταυτότητά των ὑπὸ τὰς στοργικὰς ἐνοποιούσας πτέρυγας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ Καρόλου Ντήλ ἀπετέλεσε τὴν στερεὰν ἀμμοκονίαν, ἡ ὁποία συνέδεε στερεῶς μετὰξὺ των τὰ διάφορα μέρη τῆς κολοσσιαίας οἰκοδομῆς, δηλαδὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας⁴.

Ὁ Σεπτὸς Πατριάρχης διὰ τῶν ἐπισκέψεων του ἔφερεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς

2. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἐκκλησία καὶ Ὁμογενεῖς, ἐφημ. «Ἐλεύθερος Τύπος», 18 Αὐγούστου 1990, σελ. 38.

3. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἡ Ἑλληνορθόδοξη νεολαία τῆς Ἀμερικῆς, ἐφημ. «Ἐλεύθερος Τύπος», 1 Σεπτεμβρίου 1990, σελ. 38.

4. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπισκεψίς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, Ἀθήναι, 1987, σ. 9-10.

Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς αὔρας τοῦ Βοσπόρου τὸ ἄρωμα τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τὸν γλυκὸν ἀντίλαλον τῶν κατασκευαστικῶν φαρμάκων τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, τοὺς ἀλαλήτους στεναγμούς τοῦ Γένους, τὰς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνηρητέμας ἱεράς μνήμας, τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς πολυκρούνου πηγῆς καὶ κρήνης τοῦ Φαναρίου. Ὑπενθυμίζομεν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἀεὶ ἀπὸ τοῦ λ.χ. λαμβάνομεν τὸ Ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον εἶναι σύμβολον τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνεπαπίσθησαν πνευματικῶς καὶ ἀνέφλεξαν τὸν ἱεραποστολικὸν ζῆλόν των πολλοὶ παλαιότεροι καὶ νεώτεροι φωτισταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος. Πάντοτε ἀντηχεῖ εἰς τὰ ὠτά μας ἡ φωνὴ τῶν μεγάλων Ἀρχιεπισκόπων τῆς Κωνσταντινουπόλεως... Αἰσθηταὶ εἶναι ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ ζωογόνοι πνοαὶ εἴτε ἐκ τῆς Μεγάλης Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς, εἴτε ἐκ τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, εἴτε ἐκ τῆς Πατριάρχου, εἴτε ἐκ τῆς σκέψεως διακεκριμένων Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, εἴτε ἐκ τῶν ὠραίων ἐκδόσεων τοῦ ἐν Γενεύῃ (Σαμπεζύ) Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ τοῦ ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Βλατάδων στεγαζομένου Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν.

»Ἐξ ἄλλου ἡ λατρευτικὴ μας ζωὴ διαμορφώνεται «εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν» (Α' Κορ. ιδ', 40), καθὼς ἐμψυχοῦται ὑπὸ τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως τοῦ Βυζαντινοῦ Λειτουργικοῦ Τύπου ἢ ὑπὸ τοῦ Ἐορτολογίου καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Τυπικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον ἀφωμοίωσε καὶ λειτουργικὰς παραδόσεις τοῦ Τυπικοῦ τῶν ἄλλων πρεσβυγενῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων. Ἐπειτα ἡ ἐν Ἑλλάδι Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη ἐμπνέεται ἐκ τῆς πρωτοποριακῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία (ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρόνων) ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἐναρμονίσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προνοιακοῦ ἔργου πρὸς τὰς σχετικὰς ἐνεργείας τοῦ λεγομένου Κοινωνικοῦ κράτους⁵.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 13-14.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, οἵτινες ἐτοιμάζονται νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πρόκλησιν τοῦ 2000 μ.Χ. ὡς ὄργανικὰ μέλη τῆς ἐνοποιουμένης Εὐρώπης, γνωρίζουν ὅτι ὁ ζῶν σύνδεσμός των μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, — ἥτις ἐντὸς τοῦ ἀχανοῦς βυζαντινοῦ κράτους ἦτο, κατὰ τὸν Jorga, ὁ «κύριος παράγων ἐξελληνισμοῦ»⁶—, θὰ ὑποβοηθήσῃ νὰ πραγματώσουν τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐξελληνιστικὴν ἀποστολήν των καὶ νὰ ὑπενθυμίζουν συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως εἰς τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Εὐρώπης τοὺς γνωστοὺς λόγους τοῦ ἱστορικοῦ Edward Gibbon, ὅστις διεκήρυξεν, ὅτι «ὡς ὁ μουσουλμάνος, ὅταν προσεύχεται, στρέφει τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὴν Μέκκαν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἱστορικὸς πρέπει νὰ ἔχη τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πάντοτε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν»⁷.

8) Τέλος, πρέπει νὰ ἐπισημάνωμεν, ὅτι αἱ πρόσφατοι ἐπισκέψεις τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὰ Μοναστικά Κέντρα τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν Μετεώρων, ὡς καὶ αἱ προηγηθεῖσαι ἐπισκέψεις Του εἰς τὰς Ἱ. Μονὰς τῆς Πάτμου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, συνετέλεσαν ἀπ' ἐνὸς εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ ὁ πνευματικὸς σύνδεσμος τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἱ. Μονῶν μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπ' ἐτέρου εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ καὶ προβληθῇ τὸ γνήσιον μοναστικὸν ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον τόσον θαυμασίως προεβλήθη ὑπὸ τῶν ὀμιλιῶν τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου παλαιότερον ἐν Πάτμῳ καὶ προσφάτως ἐν Ἀγίῳ Ὁρει καὶ κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ὑπ' Αὐτοῦ καὶ τοῦ συλλειτουργοῦντος Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ πανηγυρικὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Μεταμορφώσεως (Μεγάλου Μετεώρου), τρίτον εἰς τὸ νὰ ἐπισημανθῇ ἡ ἀρξαμένη ἐλπιδοφόρος ἀναγέννησις καὶ ἀνθησις τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι καὶ τέταρτον εἰς τὸ νὰ τοιςυθῶν αἱ μεγάλαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας τὰ περιῶν ὁ λόγος Μοναστικά Κέντρα ἔχουν προσφέ-

6. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, Ἀθήναι, 1950, σ. 178.

7. Σπ. Ζαμπελίου, Βυζαντινὰ μελέται, Ἀθήναι, 1857, σ. 67, Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 181.

ΙΕΡΑ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ*

Ψαλλομένη τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου

Ῥοδὴ ζ'. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Ἦ τοῦ κόσμου πανήγυρις
ἀθροισθεῖσα αἰνέσει τὸν Παντοκράτορα·
Ἦλιος καὶ σελήνη,
τὰ ἄστρα καὶ τὰ νέφη,
οἱ οὐρανῶν οὐρανοὶ ἀνυμνεῖτωσαν·
Εὐλογημένοι ἐν ναῶ
τῆς σῆς ἁγίας δόξης.

Τὰς ἀδύσσοις ὁ βλέπων,
τοῖς Χερουβείμ ἐποχούμενος, Ὑψιστε,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 502 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 14 τεύχους.

τῶν Σεραφεὶμ τὸν ὕμνον
προσάδομέν σοι πόθῳ·
πλήρης δόξης ὁ οἶκός Σου, Κύριε·
Ἄγιος Κύριος Σαββαῶθ,
Τρισάγιε, βοῶντες.

Ὁ ἐπὶ θρόνου δόξης
οὐρανίαις Δυνάμεσιν ἀνυμνούμενος,
ἐκ γῆς μὴ ἀπορρίψης
δεήσεις ἀναξίων,
καὶ τὸν αἶνον τῶν δούλων Σου πρόσδεξαι.
Ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ρει εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐξ ἐπόψεως ἀνθρωπιστικῆς καὶ πολιτιστικῆς.

Τὰ περὶ τοῦ Ἄθω ἢ τῶν Μετεώρων τονισθέντα οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Σεπτοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἢ ὑπὸ ἄλλων ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας καὶ ὑπὸ τοῦ Τύπου, κατέστησαν σαφές, ὅτι εἶναι ἄδικος ὁ ἐνίοτε παρουσιαζόμενος ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ προσιδιάζουσα εἰς τὸν ἰδιαίτερον ψυχολογικὸν τύπον καὶ εἰς τὴν ἰδιαίτερον κλῆσιν τῶν μοναχῶν ζωὴ εἶναι δῆθεν ἐγωϊστικὴ, ἀντιανθρωπιστικὴ καὶ ἀντιπολιτιστικὴ. Οὗτοι ἐξαγιάζουν καὶ ἀξιοποιοῦν τὴν βαθυτέραν ὑπαρξιακὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ («μεθέξεως») τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐγενεστεράς πολιτιστικὰς δυνάμεις καὶ συχνάκις, ὡς ἡ Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ, ἀναδεικνύουν τὰς Ἱεράς Μονάς των ὡς ἱεραποστολικά ὄρμητήρια, ὡς «φυτώρια τῶν Μουσῶν», ὡς πνευματικὰ θησαυροφυλάκια, ὡς ἱεράς κιβωτοὺς καὶ ἀκτινοβόλους ἐστίας πασῶν ἀνεξαίρετως τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών, ὡς τόπους ἀναζωπυρήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Διὰ τῶν ἐπισκέψεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὰ μεγάλα Μοναστικά Κέντρα τῆς Ἑλλάδος μετεδόθη τὸ μήνυμα, ὅτι πρέπει οἱ μὲν ἐκτὸς τῶν μοναστηρίων ἢ ἀ-

σκητηρίων ζῶντες νὰ κατανοοῦν «εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης» (Ἐβρ. ι', 24), σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως τὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν ἢ ἀσκητῶν, οἱ δὲ ἐκλεξάμενοι τὴν ζωὴν τῆς παρθενίας, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς πενίας, τῆς ἀκτημοσύνης καὶ τῆς (μοναστικῆς) ὑπακοῆς νὰ εἶναι πιστοὶ εἰς τὴν οὐρανίαν κλῆσιν των, νὰ μὴ ἐκτρέπωνται εἰς ἀλλοτρίας ἐπιδιώξεις, νὰ μὴ ἔχουν κοσμικὰς φιλοδοξίας καὶ νὰ μὴ δίδουν δι' ἀσυνεποῦς ζωῆς ἐπιχειρήματα καὶ ὅπλα εἰς τοὺς παντὸς εἶδους ἱεροκατηγόρους⁸.

Ἀληθῶς, αἱ εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα ἐπισκέψεις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου ἔφεραν ἄλλην μίαν φοράν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τοὺς λόγους τοῦ θεηγόρου Ἡσαΐου, ὅπως παρουσίασεν αὐτοὺς ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν: «Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά!» (Ρωμ. ι', 15).

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

8. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτιστικὴ διάστασις τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους, Ἀθήναι, 1983, σ. 14-15.

Θεοτοκίον.

Ρυομένη σοὺς δούλους
ἐκ φθορᾶς καὶ κινδύνων, Δέσποινα, πρόφθαισον
καὶ λύσον τῶν ἀφρόνων
ἀνθρώπων ἀγνωσίαν,
ἐπικάλυμμα τούτων ἀπόρριψον,
ὅπως τῆς ὕβρεως αὐτῶν
ἐκφύγη πᾶσα κτίσις.

ᾠδὴ γ'. Τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν.

Νεουργικῶς τὰ παλαιωθέντα καινίζει,
τὰ φθαρόντα τῇ Κτίσει ἀναπλάσσει,
Χριστός, Ὁν ἀνυμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς
αἰῶνας.

Ἰατρευθῆναι τὰς πληγὰς καὶ τὰ πάθη,
ἃ ἐπήνεγκα τῇ φύσει μου, βοήθει,
Σωτήρ μου, Ὁν ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς
αἰῶνας.

Κακουργίας τῆς τῶν ἐχθρῶν μου ρυσθῆναι,
μοχθηρᾶς τε ἐκ βλάβης τῶν κτημάτων,
δέομαι, Θεέ μου, Ὁν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Ὁ συναϊδίος τῷ Πατρὶ Θεὸς Λόγος,
προσλαβὼν ἐκ σοῦ σάρκα, Θεοτόκε,
νέαν ποιεῖ Κτίσιν, ζῶσαν εἰς αἰῶνας.

ᾠδὴ θ'. Κυρίως Θεοτόκον.

Δωμάτων οὐρανίων, πρόεισιν ὁ Λόγος,
Δημιουργός τε τῶν πάντων ἐγένετο
ὁ οὖν τὴν Κτίσιν φθερῶν
ὡς θεομάχος αὐτῷ λογισθήσεται.

Ἡ κτίσις ὑπετάγη, Σοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας,
οὐδὲν δ' ἀφέθη τὸ Σοὶ ἀνυπότακτον
ὅθεν ὁ χεῖρα τιθεὶς
φθοροποιόν, ἀντιλέγει τῷ Κτίσαντι.

Μὴ μέταυρε ἀκρίτως, φύσεως τοὺς ὅρους
καὶ μὴ ἀζήμιον λέγε τὸ τόλμημα·
καὶ γὰρ θερίσεις φθοράν,
καὶ μισθὸν ἀφροσύνης τὸν ἔνδικον.

Θεοτοκίον.

Οὐ παύομεν, Παρθένε, ἀνομολογεῖν Σε
εὐεργέτιν ἡμῶν καὶ μεσίτρια·
μόνη δὲ Σοὶ ἐν γυναιξίν
οἱ τῆς φύσεως ὄροι νενίκηγνται.

Ἐξαποστειλᾶριον.

Τοῦ Ὁσίου (ἐκ τοῦ Μηγαίου), μετὰ τοῦ αὐτόθι Θεο-
τοκίου, εὐθέτου ὄγτος διὰ τε τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου
καὶ —μετὰ διαρρυθμισιν ἑνὸς στίχου— ἐναρμονιζομέ-
νου εἰς τὰ τῆς παρουσίας ἀκολούθιας, ὡς ἔπεται:

Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν.

Δημιουργός καὶ πρύτανις πάσης Κτίσεως πέλων,
καιροὺς καὶ χρόνους θέμενος ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ,
τὸν ἐνιαύσιον κύκλον, εὐλογίαις Οἰκτίριμον,
χρηστότητος στεφάνωσον, ἐν εἰρήνῃ φυλάττων
σου τὸν λαόν,
ἀβλαβῆ τε ἄρρυτον καὶ τὴν χώραν,
προσβείαις τῆς τεκούσης Σε καὶ τῶν θείων
Ἀγγέλων.

Εἰς τοὺς Αἰῶνας.

Ἰστώμεν στίχους 8 καὶ φάλλομεν τὰ 4 Ἰδιόμελα τοῦ
Μηγαίου καὶ τὰ ἀκόλουθα ἰσαριθμια, ἀφορῶντα εἰς τὸ
«Περιβάλλον».

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Στίχ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη· αἰνεῖτε αὐτὸν
πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς.

Τὴν κτίσιν πᾶσαν ὁ Κτίστης λαμπρῶς ἐκόσμη-
σας,
τὸν οὐρανὸν τοῖς ἄστροις, τὴν δὲ γῆν κατὰ γένος
ἀνθεσι καλλύνας καὶ φυτειῶν καὶ ἐμφύχων τοῖς
εἶδεσι,
καὶ δι' ἀνθρώπων ὑμνούντων «ὡς θαυμαστὸν»
τὸ πανάγιόν Σου ὄνομα.

Στίχ. Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου· ὅτι Αὐτὸς εἶπε
καὶ ἐγενήθησαν.

Πάντα ὑπέταξας, Σωτήρ, ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν,
τὰ πετεινά, τὰ κτήνη, ἐρπετὰ καὶ θηρία,
ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν πολλοῖς, τὰς ὀρμὰς
τὰς τῆς φύσεως.
Ἐξουσιάζειν δὲ εἴρηκας ἐπὶ γῆς, κατ' εἰκόνα
Σου οὓς ἔπλασας.

Στίχ. Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· πρόστα-
γμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύσεται.

Ἐπισφαλεῖς τῶν ἀνθρώπων οἱ λογισμοί, Λυ-
τροτά,
ἐπίνοια δὲ τούτων, οὐκ εἰσιν ἐν σοφίᾳ·
ἀλλὰ μὴ παραδώης ἡμᾶς, εἰς ἀπώλειαν Κύριε·
τὴν πᾶσαν κτίσιν δὲ φύλαττε ἀσφαλῆ καὶ ἀμό-
λυτον ὡς εὐσπλαγχνός.

Στίχ. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου.

Τὴν Παμμακάριστον* πάντες καθικετεύσωμεν, τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Μητέρα, φρουρεῖν Αὐτήν καὶ σκέπειν διαπαντός, ὡς ὁρθοδόξων προπύργιον, ἀπὸ κινδύνων δὲ σώζειν καὶ πειρασμῶν, καὶ παντοίων περιστάσεων.

Δόξα· τοῦ Ὁσίου (ἐκ τοῦ Μηγαίου).

Καὶ νῦν· (ἢ Δόξα - Καὶ νῦν), ὡς ἔπεται·

* Ἦχος πλ. α'. (Ἦ τῶν σοφῶν σου κριμάτων).

Ἦ τῶν λαμπρῶν Σου κτισμάτων, Χριστέ!
πῶς λόγῳ Σου παντοδυνάμῳ μόνῳ
γένετο, Παντεχνῆμον, ὁ τῶν ἄστρον χορός!
πῶς ὕδασι δὲ πᾶσα ἡ γῆ σοφῶς ἐστερεώθη
καὶ θαυμαστῶς ἐπληρώθη τῆς σῆς χρηστότητος!
Διὸ καὶ μεγαλύνει τὴν δόξαν Σου ἀγγέλων ἢ
πληθῶς
καὶ τὴν αἴνεσίν Σου ἐξαγγέλλει Ἐκκλησία
ὀσίων.
Ἄλλ' ὁ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῖς ἀνθρώ-
ποις οἰκονομῶν
τοὺς πρὸς τὴν Βαβὲλ φερομένους συνέτισον
καὶ καταλυτικὰς μεθοδείας ἀπότρεψον,
ὧν δ' αἱ καρδίαι ἐσκληρύνθησαν, πρὸς γνῶσίν
Σου ἀνακάλεσον.
Νῦν δὲ ἐν Ἐκκλησία ἠθροισμένους, ἐν εὐλογίαις
Σου κατεύθυνον
ὁδὸν εἰρήνης γνώσασθαι.

Εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν

Τὰ Τυπικά καὶ οἱ Μακαρισμοὶ μετὰ τῶν Τροπαρίων γ' καὶ στ' ὡδῶν τοῦ Κανόνα. Εἰ δ' ἄλλως, φάλλονται τὰ παρόντα Ἀντίφωνα.

Α'

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν,
καὶ ὑπερύμνητος καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...

Καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον,

* Αὐτὴν τὴν ἡμέραν εορτάζεται ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προτίθεται εἰς προσκύνησιν ἡ φερῶντος ἐφέστιος αὐτοῦ Εἰκὼν τῆς «Παμμακαρίστου» Ἁγίας Θεοτόκου.

τὸ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερυψούμενον εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...

Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῶ τῆς ἀγίας δόξης σου, ὁ ὑπερύμνητος καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...

Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ὑπερύμνητος καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου...

Β'

Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Σῶσον ἡμᾶς, Ἰεὺ Θεοῦ...

Εὐλογεῖτε ἄγγελοι Κυρίου, οὐρανοὶ Κυρίου τὸν Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Σῶσον ἡμᾶς, Ἰεὺ Θεοῦ...

Εὐλογεῖτε, ὕδατα πάντα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις Κυρίου τὸν Κύριον Σῶσον ἡμᾶς, Ἰεὺ Θεοῦ...

Εὐλογεῖτε, ἥλιος καὶ σελήνη, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τὸν Κύριον. Σῶσον ἡμᾶς, Ἰεὺ Θεοῦ...

Δόξα. Καὶ νῦν. Ὁ Μονογενὴς Υἱός...

Γ'

Εὐλογεῖτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, εὐλογεῖτω (νέος) Ἰσραὴλ τὸν Κύριον.

Ἀπολυτίκιον τῆς Ἰνδίκτου.

Ὁ πάσης Δημιουργὸς τῆς Κτίσεως.

Εὐλογεῖτε, ἱερεῖς Κυρίου, δούλοι Κυρίου τὸν Κύριον.

Τὸ Ἀπολυτίκιον ὁμοίως.

Εὐλογεῖτε, πνεύματα καὶ ψυχὰι δικαίων, Ὅσοι καὶ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ τὸν Κύριον.

Τὸ Ἀπολυτίκιον ὁμοίως.

Μετὰ τὴν Εἴσοδον, τὰ λοιπὰ Ἀπολυτίκια (ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ).

Καὶ τὸ Κοιτάκιον Ἰωακείμ καὶ Ἄννα...

Η ΚΑΙΝΗ ΚΤΙΣΙΣ*

«*Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.*»
(Γαλάτας σι' 15).

Χαρᾶς εὐαγγέλια σήμερα,
Μακαριώτατοι Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιε καὶ Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιε,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεριαφείμ,
Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ μας,
Κύριε Πρόεδρε τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων,

Ἐλλογμώτατα Κληρικά καὶ Λαϊκὰ Μέλη τοῦ Ζ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου,
Εὐλαθεῖς χριστιανοί,
Χαρᾶς εὐαγγέλια διὰ τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ σύμπασαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ποιικιλίαν τῶν σημερινῶν ἑορτῶν καὶ γεγονότων.

Πρῶτον, ἀπὸ τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Παγκοσμίου Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ποῦ ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει σήμερα.

Δεύτερον, ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς Συνάξεως τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴν τῶν Θεοπατόρων Ἰωακείμ καὶ Ἀννης, τῶν δικαίων γονέων τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποῦ ἔγινε τὸ μέσον λύσεως τῆς κατάρκας καὶ χρηρηγίσεως τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπον.

Τρίτον, ἀπὸ τὴν σύγκλησιν τοῦ Ζ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως τῶν Θεολόγων

* Ὁμιλία κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς 9.9.1990 εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ἐκκλησιασμὸν τῶν Μελῶν τοῦ Ζ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων.

Ἀπόστολος (Α' Τιμ. 2, 1-7) καὶ Εὐαγγέλιον
(Λουκ. 4, 16-22) τῆς Ἰνδίκτου.

Μεγαλυνάρια.

Δόξα Σοι, τῶν πάντων Δημιουργέ,
ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν
τὸ ἄρρητον κάλλος τοῦ κόσμου ἐν σοφίᾳ
καὶ πάντα περιέπων, Ὁν μεγαλύνομεν.

Πάτερ Παντοκράτορ προσκυνητέ,
Θεοῦ Πατρὸς Λόγε, καὶ Παράκλητε ἀγαθέ,
Πνεῦμα ζῶν καὶ κτίζον καὶ πάντα ἐκκαθαίρον,

τῆς Πατρίδος μας, οἱ ὁποῖοι μεταφέρουν αὐτὰ τὰ μηνύματα χαρᾶς τοῦ Εὐαγγελίου στὴν Ἑλληνικὴν Νεότητα καὶ μὲ τίς μελέτες καὶ τὰ συγγράμματά τους σ' δλόκληρον τὸν κόσμον.

Τέλος, ἀπὸ τὸ μῆνυμα ἐλευθερίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς Γαλάτας, τὸ ὁποῖον ἀκούσαμε σήμερα στὸ Ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα καὶ τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται σ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ ὁποία, δεδουλωμένη καὶ πάλιν στὴν ἁμαρτία, πάσχει καὶ θασανίζεσται.

Πράγματι λοιπὸν χαρᾶς εὐαγγέλια σήμερα καὶ κάθε φορὰ ποῦ ἀκούεται τοῦτο τὸ Ὁρθόδοξο χριστιανικὸ μῆνυμα καὶ κυρίως κάθε στιγμὴ ποῦ οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀποδέχονται καὶ τὸ οἰκειοποιοῦνται, τὸ ζοῦν γνήσια καὶ τὸ διακηρύσσουν πιστά.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, στὴν καινὴ κτίσι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἤθελαι νὰ σαρέψω σήμερα τὸν λόγον. Νὰ ἀναφερθῶ δηλαδὴ στὸ περιεχόμενον τῆς «καινῆς κτίσεως» καὶ στὸ μῆνυμά της γιὰ μᾶς, τὴν ἐνωμένην Εὐρώπην καὶ γιὰ δλόκληρον τὸν σύγχρονον κόσμον.

* * *

«Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις», μᾶς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σήμερα.

1. Αὐτὸς ὁ λόγος, ἀδελφοί, μᾶς ὀδηγεῖ ἐν πρώτοις εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐκεῖ στὴν πρώτην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Δημιουργίαν, «τὴν καλὴν λίαν». Μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν Παράδεισον, ἀλλὰ καὶ τὴν παλαιωθεῖσαν κτίσιν, λόγῳ τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων, καὶ πάντα τὰ ἐπακολουθήσαντα θεινὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ δλόκλη-

Τριὰς Ἁγία, δόξα τῷ θεῷ κράτει Σου.

Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς,
Πνεῦμά Σου τὸ θεῖον ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς,
πνεῦμα σωφροσύνης βραβεύων καὶ εἰρήνης,
καὶ κόσμου εὐκοσμίαν ἡμῖν δωρούμενος.

Δίσαχον.

Τὸ σωτήριόν σου κόσμῳ παντὶ ἐκτείνειν
Νικόδημος αἰτεῖται Πατρῶν ἐπίσκοπος.

(Τέλος)

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ρον τὴν κτίσιν, ἥτις συστενάζει μαζί του¹. Συγχρόνως ὅμως μὲ αὐτὴν τὴν παλαιὰν κτίσιν, ποὺ προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀκροδυστία, δηλαδή ἀπὸ τὴν αὐτονομίαν τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ποὺ ὠδήγησε στὸν σκοτασμό, τὴν δουλεία, τὴν φθορά καὶ τὸν θάνατον, μᾶς ὑπενθυμίζει καὶ τὴν περιτομὴν τοῦ Ἀβραάμ, δηλαδή τὴν ὑπακοήν του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποὺ προετοίμασε τὴν λύτρωσι καὶ τὴν σωτηρία, ἀφοῦ διὰ τοῦ ἐξ αὐτοῦ κατὰ σάρκα προσελθόντος Σωτῆρος Χριστοῦ εὐλογήθησαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς Γῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὸν παλαιὸν Ἀδάμ, τὴν ἀκροδυστίαν καὶ τὴν περιτομὴν τῆς Π. Διαθήκης, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν καινὴν κτίσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς Κ. Διαθήκης, τῆς ὁποίας πρωτεργάτης καὶ τελειωτῆς εἶναι ὁ σεσαρκωμένος προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ νέος Ἀδάμ.

2. Σ' αὐτὴν τὴν ἐν Χριστῷ καινὴν κτίσιν ἐπραγματοποιήθησαν, πάντα ὅσα δὲν κατωρθώθησαν κατὰ τὴν πρώτην δημιουργίαν.

Τότε διὰ «τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί». Ἐδῶ «διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιου κατεσπαθήθησαν οἱ πολλοί»².

Τότε ἐγένετο «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος Ἀδάμ, ἀπλῶς, εἰς ψυχὴν ζῶσαν». Ἐδῶ «ὁ ἔσχατος Ἀδάμ εἰς πνεῦμα ζωοποιῶν»³.

Τότε «ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐκ γῆς χοϊκός». Ἐδῶ «ὁ δεύτερος ἀνθρώπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»⁴.

Τότε «ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ». Ἐδῶ βασιλεύει ἡ χάρις «εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»⁵. Διότι «ὁ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἡγάπησεν ἡμᾶς καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ... καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις»⁶.

Κατὰ ταῦτα οἱ ἀνθρώποι τῆς καινῆς κτίσεως οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μὲ τὴν παλαιὰν τοιαύτην, τίς συνέπειές της καὶ τὸν ἄρχοντά της Διάβολον. Ἐδῶ οἱ πιστοί, ἀπηλλαγμένοι «τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν του»⁷, εἶναι καθαροὶ καὶ φωτισμένοι καὶ ζοῦν στὸ θεῖον φῶς τῆς θεώσεως, ὅπου «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός»⁸.

3. Εἰδικώτερα σ' αὐτὴν τὴν ἐν Χριστῷ καινὴν κτίσιν ὑπάρχουν:

α) Πρῶτον ἀληθινὴ ἐλευθερία^{8α}. Γιατὶ ὁ κάθε πιστὸς ἐκουσίως, χωρὶς καμμίαν προϋπόθεσιν ἢ πίεσιν, ἀποδέχεται αὐτὴν τὴν νέαν ζωὴν καὶ παραμένει εἰς αὐτὴν, ὅπως ἐπίσης ἐλευθερὰ, ὅταν θελήσῃ, δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀποδοκιμάζῃ αὐτὴν καὶ νὰ ἀπομακρύνεται ἐξ αὐτῆς, ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν παλαιὰν, τὴν σατανοκρατομένην κτίσιν. Ὅσον δὲ μεγαλυτέραν εὐλακρύνειαν δείχνει ὁ πιστὸς στὴν ἐκουσίαν ἀποδοχὴν αὐτῆς τῆς καινῆς κτίσεως, τόσον μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν ἀποκτᾷ, διότι πλησιάζει περισσότερον τὸν Θεόν. Ὅσον ὅμως ὁ ἀνθρώπος πλησιάζει τὸν Θεόν, τόσον ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Διότι «Οἶδαμεν, λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει»⁹. Ὅστε ὁ βαθμὸς τῆς ἐλευθερίας μας εἶναι ἀνάλογος τοῦ βαθμοῦ ἐνώσεώς μας μὲ τὸν Θεόν.

β) Στὴν ἐν Χριστῷ καινὴν κτίσιν, δεύτερον, ὑπάρχει ἀληθὴς καὶ πλήρης γνῶσις, ἀκόμη καὶ «τῶν ἐξ ἀρχῆς»^{9α} καὶ τῶν μελλόντων καὶ τῶν πλέον σκοτεινῶν. Γιατὶ στὴν καινὴν κτίσιν ἀπ' ἐνὸς μὲν δὲν ὑπάρχει σκοτάδι, ἀλλ' ἄπλετον καὶ συνεχὲς φῶς καὶ ἀπ' ἑτέρου, γιατί τὰ μέλη της διδάσκονται τίς ἀλήθειες τῆς δημιουργίας ἀπὸ τὸν ἴδιον τῆς τὸν Θεόν Δημιουργόν. Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ μέλη της διδάσκοντες, ἐπαναλαμβάνουν ἐκάστοτε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «τὰ ρήματα ἃ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἶπω καὶ τί λαλήσω»¹⁰. Ἐδῶ λαλοῦμεν ὅσα «ἡμῖν ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν... οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος Ἁγίου»¹¹. Ὅστε θεολόγος δὲν εἶναι ὁ περὶ Θεοῦ ὁμιλῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος, ποὺ, ἐνωμένος μὲ τὸν Θεόν καὶ ἔχων «νοῦν Χριστοῦ»¹², ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Εἶναι τὸ ὄργανο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Θεός¹³.

Διὰ τοῦτο ὅμως τότε καὶ ὁ λόγος του εἶναι ἀληθής, ἀκριθής καὶ αἰώνιος. Ἀλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ

8α. Γαλάτας ε' 1, 13, Α' Κορινθ. γ' 17, Α' Πέτρ. β' 16.

9. Α' Ἰωάννου ε' 18.

9α. Ἡσαίου μγ' 9.

10. Ἰωάννου ιδ' 10, ιε' 49.

11. Α' Κορινθίους β' 10-15.

12. Α' Κορινθίους β' 15.

13. Ἰδὲ καὶ Ματθαίου ια' 27. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἐξῆς τροπάριον εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀποστόλου Θαδδαίου. «Προσπελάσας Ἠλίῳ τῷ νοσητῷ παρ' αὐτοῦ τὰς ἀκτίνας τὰς μυστικὰς ἐδέξω καὶ γέγονας ἀστὴρ φαινότατος καταυγάζων πάσης τῆς γῆς τὰ πληρώματα καὶ σκεδάζων πλάνης ὁμίχλην μακάριε...» (Κάθισμα, μετὰ τὴν Γ' ὠδὴν τοῦ Κανόνος, ΚΑ' Ἀγούστου). Ἰδὲ καὶ Α' τροπάριον ἀποστίχων Πέμπτης πρωῆς πλαγίου Α' ἤχου. Παρωκλητική, Σαλιβέρου σελ. 293.

1. Ρωμαίους η' 22.

2. Ρωμαίους ε' 19.

3. Α' Κορινθίους ιε' 45.

4. Α' Κορινθίους ιε' 47.

5. Ρωμαίους ε' 21.

6. Ἐφεσίους β' 4-6.

7. Κολασσαεῖς γ' 9, Γαλάτας ε' 24, Τίτου β' 12.

8. Κολασσαεῖς γ' 11.

ἀναγκαιῶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς συναθρώπους του. Γιατὶ εἶναι λόγος Θεοῦ «εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι»¹⁴. Ἐνεκεν τούτου καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγεν· «οὐαὶ δὲ μοί ἐστιν ἐάν μὴ εὐαγγελίζωμαι»¹⁵.

γ) Τέλος εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς κτίσεως, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχουν ἀνάγκαι καὶ ἀνταγωνιστές, ἐπομένως οὔτε ἐχθροί¹⁶.

Πρῶτον, γιατί εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται στὴ ζωὴ σκληρὰ, ἀνταγωνιζόμενος πολλὰς τοὺς συναθρώπους του, κάποτε μάλιστα καὶ πολεμώντας τους, ἀκριβῶς διὰ τὴν δυνήθειά καὶ καλύψῃ τὴν ἀνάγκαι του, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον. Ὅμως στὴν καινὴ κτίσι δὲν ὑπάρχει θάνατος¹⁷. «Ὅσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιήθονται»¹⁸. Ἀφοῦ ὁμοίως ὁ θάνατος ἔχει καταργηθῆ, ὁ ἄνθρωπος τῆς καινῆς κτίσεως ἀπὸ τίποτε δὲν ἔχει ἀνάγκαι, οὐδένα αἰσθάνεται ἀνταγωνιστὴν καὶ ἐχθρόν. Τίποτε καὶ ποτὲ δὲν φοβάται, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πλημμυρίζει τὴν ζωὴν του^{18α}.

Δεύτερον, γιατί οἱ ἄνθρωποι τῆς καινῆς κτίσεως εἶναι μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ὡς ὁ Κύριος ἔτσι καὶ τὰ μέλη του μένουν ἀδιάφθορα — ὅσα δεδαίως καὶ ὅσον χρόνον μένουν μαζί του ἐνωμένα — καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος ποτὲ δὲν διασπῶνται καὶ δὲν χωρίζονται, ἀλλὰ συνεχῶς συνέχονται καὶ συσφίγγονται, ἀδιακρίτως ἀλληλοδοιοῦνται καὶ ἐμσχύονται, ἀφοῦ «οὐδεὶς ποτε

τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν»¹⁹.

Τρίτον, γιατί τὰ μέλη τῆς καινῆς κτίσεως εἶμεθα παιδιὰ κατὰ χάριν τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, ὅστις γνωρίζει πάσας τὰς ἀνάγκαι μας καὶ θέλει καὶ δύναται ἀμέσως νὰ τὰς ἱκανοποιῇ. Διὰ τοῦτο καὶ μᾶς παραγγέλλει· «μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι ζητεῖτε τούτων ἀπάντων· ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συναροῦσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;»²⁰.

* * *

Μακαριώτατοι,

Αὐτὸ εἶναι, ἐν πλήρει συντομίᾳ, τὸ περιεχόμενον τῆς καινῆς κτίσεως, ποῦ τὰ μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καὶ μάλιστα οἱ θεολόγοι μας καλοῦνται νὰ ζήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ξαναδώσουν στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη καὶ σ' ὅλοκληρον τὸν κόσμον σήμερα.

Ὅπως ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μετέδωσε τὸν Ἑλληνισμόν καὶ τὸν πολιτισμόν του, ἐμεῖς ἄς μεταδώσωμε τὸ μῆνυμα αὐτὸ τῆς Ὀρθοδοξίας μας. Δηλαδή τὴν πίστιν μας περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ «καινοῦ ἀνθρώπου... τοῦ κατὰ Θεὸν κτισθέντος»²¹, τῆς σωτηρίας του, τοῦ ἀγναισμοῦ του καὶ τῆς θεώσεώς του. Ἐμπρακτα νὰ διακηρύξωμεν, ὅτι οἱ ἀλήθειαι τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς κτίσεως δὲν ἀποτελοῦν ἀναικείμηνον ψυχρῆς λογικῆς ἐριύνης, ἀλλὰ ἀνακαίρια τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ ὅτι σκοπὸν ἔχουν νὰ «μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ἡμῖν»²², ὅπως τοῦτο φαίνεται στοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοὺς ἁγίους μας γενικώτερα.

Μετὰ τοῦ Παρομιμαστοῦ καὶ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ ἢ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας ἄς ἀπευθῆναι πρὸς τοὺς Λαοὺς τῆς Εὐρώπης τὴν πρόσκλησιν· «ὅς ἐστιν ἄφρων ἐκκλινατὸς πρὸς με· καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρονῶν, ἄς εἴπῃ· ἔλθετε, φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων καὶ πίετε οἶνον, ὃν κερῆκα ὑμῖν· ἀπολείπετε ἀφροσύνην, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλευσῆτε, καὶ ζητήσατε φρόνησιν καὶ καταρθώσατε ἐν γνώσει σύνοσιν»²³. Γιατὶ πράγματι ὁ Εὐρωπαῖος ἄνθρωπος σήμερα δὲν ἔχει ἀνάγκαι ἀπὸ ψωμί. Αὐτὸ — δόξα τῷ Θεῷ — ὑπάρχει πλοῦσιον. Κυρίως ἔχει ἀνάγκαι ἀπὸ «τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς», ποῦ ὅποιος τὸν φάει

14. Ρωμαίους α' 16. Πρβλ. καὶ τοὺς ἐξῆς λόγους τῆς Ἀγίας Γραφῆς· Γένεσις δ' 16-17, Δευτερονόμιον λδ' 47, Ψαλμοὶ λδ' 4, ριγ' 89-90 καὶ 142, Ματθαίου ε' 18 κ.λπ. Ἀξιοσημείωτον εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου του παρομοιάζει πρὸς λιμὸν, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς ὀδηγεῖ εἰς τὸν θάνατον. Ἀμὼς η' 11.

15. Α' Κορινθίους θ' 16. Σχετικοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι τοῦ Προφήτου Ἰεραμίου, λέγοντος· «Ὅσαίς σκέπτομαι νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ αὐτὸν (τὸν Θεόν), νὰ μὴ ὀμιλήσω πλέον ἐν ὀνόματί του, τότε αἰσθάνομαι μέσα μου ἕνα κωστικὸ πῦρ, μὰ φλόγα εἰς τὰ κόκαλά μου. Προσπαθῶ νὰ τὸ ὑποφέρω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ» Ἰεραμίου κ' 8-9. Ἰδὲ Βασιλείου Βέλλα, Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος κατὰ τοὺς Προφῆτας τῆς Π. Διαθήκης, Ἐκδοσις Ἰ. Μητροπόλεως Μεγάρων, Μάνδρα Ἀττικῆς 1989, σελ. 22 καὶ ἐξῆς.

16. Εἶναι μὲν ὁ Διάβολος ἀντίδικος καὶ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ, «ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α' Πέτρον ε' 8), ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχει καταργηθῆ ἡ ἐξουσία του (Ἐβραίους β' 14-15), ἀφ' ἑτέρου δὲ εὐρίσκειται ἔξω τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θέλη του εἶναι ἀνίσχυρα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Λαὸς τὸν ὀνομάζει «ὁ ἔξω ἀπ' ἐδῶ». Περὶ τούτου περισσώτερα ἰδὲ ἡμετέραν ἐργασίαν, Αἰ ἐν Ἡλείᾳ μαγικαὶ ἐπωδαὶ (τὰ ξόρκια), ἐξ ἐπόψεως Ὀρθόδοξου Ποιμαντικῆς, Πύργος 1976, σελ. 109 κ.ἐξ.

17. «Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος». Α' Κορινθίους ιε' 26.

18. Α' Κορινθίους ιε' 22.

18α. Ρωμαίους ε' 5.

19. Ἐφεσίους ε' 29.

20. Ματθαίου στ' 25-32.

21. Ἐφεσίους β' 15, δ' 24. Πρβλ. καὶ Γένεσις α' 26-27.

22. Γαλάτας δ' 19.

23. Παροιμίαι Σολομώντος θ' 3-6.

ΟΥΣΙΩΔΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΥΠ' ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Δημοσιεύουμεν κατωτέρω τήν, ἀπὸ 20 Μαΐου τ.ἔ., ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ὁ ὁμ. Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῶς Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀ ν δ ρ έ α ς Φ υ τ ρ ά κ η ς ἀπέστειλεν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς νέας Κυβερνήσεως, τὴν 26ην Ἀπριλίου, περὶ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης «ἐ κ σ υ γ χ ρ ο ν ι σ μ ο ὦ καὶ ἀ ν α π ρ ο σ α ν α τ ο λ ι σ μ ο ὦ» τῆς Παιδείας, ὡς καὶ τῆς ἰδιαιτέρας εἰς αὐτὰς ἐξάρσεως τῆς μεγάλῃς σημασίας τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σ τ η ρ ί γ μ α τ ο ς τ ο ὦ Ἑ θ ν ο υ ς» καὶ «π ν ε υ μ α τ ι κ ῆ ς δ ὶ ν α μ η ς μ ἑ π α γ κ ὶ σ μ ι α δ ι ά σ τ α σ η ς», πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Β α σ ί λ ε ι ο ν Κ ο ν τ ο γ ι α ν ν ὀ π ο υ λ ο ν, μὲ σειρὰν σχετικῶν δημοσιευμάτων του.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἀντίγραφο ἀπεστάλησαν, μὲ ἰδιαιτέρα γράμματα τοῦ κ. Καθηγητοῦ, καὶ εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κύριον Σ ε ρ α φ ε ί μ, τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ν Μ η τ σ ο τ ά κ η ν, τὸν Ἀντιπρόεδρον καὶ Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης κ. Ἀ θ α ν ά σ ι ο ν Κ α ν ε λ λ ὀ π ο υ λ ο ν, τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀ ν τ ῶ ν ι ο ν Σ α μ α ρ ά ν, ὡς καὶ τὸν Ὑπουργὸν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Β. Μ π ι ε κ ί ρ η ν, τίθενται ὑπ' ὄψει τῆς Πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἡγεσίας τῆς Χώρας οὐσιώδη προβλήματα τῆς Ἐκκλησια-

στικῆς μας Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἀγωγῆς τῶν νέων μας, ὡς καὶ γενικώτερα τίνα σχετικά ἐκκλησιαστικὰ θέματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀντιμετώπι- σις κρίνεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπιβεδλημένη καὶ ἐπείγουσα.

Ἀξιότιμον Κύριον

Βασίλειον Κοντογιαννόπουλον

Ὑπουργὸν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

Ἐ ν τ α ὕ θ α

Ἀξιότιμε Κύριε Ὑπουργέ,

Κοινὴ ἔχει καταστῆ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ὅλη Παιδεία εἰς τὴν Χώραν μας νοσεῖ σήμερον βαρῦτατα.

Ὁ ἴδιος ὁ Πρωθυπουργὸς Κύριος Κωνσταντῖνος Μητσοτάκης εἰς τὰς προγραμματικὰς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως, τὴν 26ην Ἀπριλίου τ.ἔ., διεπίστωσε ὅτι «ἡ κατάστασις στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει ἡ Παιδεία μας εἶναι, ὄχι ἀπλῶς ἀνησυχητικὴ, ἀλλὰ κυριολεκτικὰ δραματικὴ».

Εἰς τὰς αὐτὰς προγραμματικὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σας ὁμιλίαν, ὡς ἀρμοδίον Ὑπουργοῦ, κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν, διεγράφη, εἰς τὰς γενικὰς του θεαίως γραμμὰς, καὶ πρόγραμμα «ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ ἀναπροσανατολισμοῦ» τῆς Παιδείας μας, ἀφοῦ βέβαια, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς, θὰ ἀπαλλαγῆ τῶν «μονομερῶν ἰδεολογικῶν ἢ κομματικῶν ἐπιλογῶν», πρὸς τὴν βαρύνουσαν σήμερον, ἀναμορφωθῶν δὲ ριζικὰ τὰ προγράμματα καὶ τὰ βιβλία σὲ ὅλες τὰς ἐκπαιδευτικὰς βαθμίδας»

δὲν θὰ πεινάσῃ ποτὲ καὶ δὲν θὰ πεθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα²⁴.

Νὰ διακηρυχθῆ, ὅτι τὸ μεγάλο πρόβλημα τῶν κοινωνιῶν σήμερον δὲν εἶναι τὸ ἐὰν καὶ πόσα ὕλικά ἀγαθὰ ἔχουν ἢ δὲν ἔχουν, ἀλλ' ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εὐρίσκωνται κοντὰ στὸν ἀληθινὸν Θεόν²⁵. Γιατὶ ὅσον πιὸ κοντὰ εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος στὸν Θεόν, τόσο καθερύτερα βλέπει, περισσότερα μαθαίνει καὶ στοὺς ἄλλους μὲ σαφήνειαν ἀποκαλύπτει, ἀλλὰ καὶ τόσο οἱ ἀνάγκαι του ὀλιγοστεύουν. Ἀντιθέτως, ὅσον πιὸ μακρὰν τοῦ

Θεοῦ εὐρίσκεται, τόσο σκοτίζεται καὶ χάνει τὴν γνώσιν, τὴν ἐλευθερίαν του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του²⁶.

Σήμερον, ἀδελφοί, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκουσθῆ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ καθαρὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»²⁷. Ἀμήν.

† Ὁ Ἡγείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

24. Ἰωάννου στ' 22-58.

25. «Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον, ὃ δὲ ἦν ὡς τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται» λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἐπιστολὴ 101. P.G. 37, 181 C - 184 A.

26. Εἰς τὴν περίπτωσί μας, νομίζω, ἔχουν ἐφαρμογὴν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου· «Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισυθηθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ», Ματθαίου κε' 29.

27. Ματθαίου στ' 33.

καί, ειδικότερα, «τὰ σχολικά βιβλία ἀπαλλαγούν ἀπὸ ἀναγκρίθειες καὶ ἀπὸ τὴ θάναση ἰδεολογικὴ μονομέρεια, πὸν τὰ χαρακτηρίζει σήμερον», ὥστε νὰ καταστοῖ ἡ Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Χώραν μας «ἐπόθεση ἐθνική».

Ὅμως γνωρίζετε, ἀσφαλῶς, Κύριε Ὑπουργέ, δι ἐπείγοντα προβλήματα, πὸν ἀπαιτοῦν καὶ αὐτὰ τὴν λύσιν των, ὑπάρχον ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλά, καὶ γενικώτερον, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων μας τῆς σχολικῆς ἡλικίας, πὸν φοιτοῦν εἰς τὴν Μέσην ἰδιαίτερα, ἀλλά καὶ εἰς τὴν Πρωτοβάθμιον Ἐκπαίδευσιν.

Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον, δηλαδή, διαπαιδαγώγησιν τῆς Νεολαίας μας, πὸν, τὰ ἰσχύοντα προγράμματα, προβλέπον δι' ὅλας τὰς σχολικὰς τάξεις, καὶ πὸν, ὅλως ἰδιαίτερος, ἐδεινοπάθησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ δεινοπαθεῖ ἀκόμη ἀπὸ τὰς διαπιστουμένας «μονομερεῖς ἰδεολογικὰς καὶ κομματικὰς ἐπιλογὰς» καὶ «σκοπιμότητας» εἰς τὸ ἔργον τῆς Παιδείας μας, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐπεδιώκετο ἡ ὑποβάθμισις τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὰ ἔθνη τῶν μαθητῶν, ἡ «ἔσωθεν ἄλωσις» των, καὶ ἡ ἐπιβολὴ μιᾶς ὅλως ἀντιπαραδοσιακῆς παιδείας.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ μας, ἤκουσε, μὲ ἰδιαίτερον μάλιστα ἰκανοποίησιν, καὶ τὴν κατωτέρω διακήρυξιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ εἰς τὰς προγραμματικὰς του δηλώσεις:

«Ἡ Ὀρθοδοξία ἀποτελεῖ στήριγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἡ Ὀρθοδοξία μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ παίξει σημαντικὸ ρόλο, ἰδιαίτερα σήμερον, στὰ πλαίσια τῶν κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν, πὸν συντελοῦνται γύρω μας στὰ Βαλκάνια, στὴν Ἀνατολικὴ Ἐυρώπη καὶ στὴ Σοβιετικὴ Ἔνωσι. Ἀποτελεῖ πνευματικὴ δύναμη μὲ παγκόσμια διάσταση καὶ ἀσφαλῶς συμπαραστάτη τοῦ Κράτους στὰ ἐθνικά μας θέματα».

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς προγραμματικὰς Διακηρύξεις, εἰς τὰς ἀμέσους, ὡς πιστεύομεν, προτεραιότητος τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου θὰ εἶναι, κατὰ πρῶτον, καὶ ἡ, κατόπιν εἰς βάθος καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς μελέτη τοῦ ὅλου θέματος ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας, βάσει δὲ τῶν συγχρόνων πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ μας, προώθησις τῆς ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπιδιωκομένης ἀναδιαρθρώσεως καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας μας, ὥστε νὰ καταρτίζη καὶ ἐπιμορφώσῃ ἀξίους τῆς ἀποστολῆς των

Ἐφημερίους, ἰκανοὺς ἐκκλησιαστικοὺς λειτουργοὺς καὶ διὰ τὴν Χώραν μας, ἀλλά, διατὶ ὅχι, καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν διασποράν, τοὺς ὁποίους ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τὸ τόσον ἔπιονα προβληματιζόμενον, εἰς τοὺς δυσκόλους καιροὺς μας, ἑλληνορθόδοξον πλήρωμα καὶ εἰς τὸν τόπον μας καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον.

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή, τὸ ἀρχαιότερον αὐτὸ Ἴδρυμα Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας εἰς τὸν τόπον μας, θὰ ἠδύνατο, φρονοῦμεν, μὲ τὰς συγχρόνους κτηριακὰς τὸν ἐγκαταστάσεις εἰς τὸ Χαλάνδρι καὶ τὴν μακρὰν ἐμπειρίαν του, νὰ ὑποβοηθήσῃ σοβαρῶς, ὑπὸ ὠριμένως βέβαια ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις, τὴν προσπάθειαν αὐτήν, ἐὰν ἐγένοντο ἀποδεκταὶ αἱ σχετικαὶ προτάσεις τοῦ Διοικητικοῦ τῆς Συμβουλίου, τοῦ ὁποίου καὶ ἐγὼ εἶμαι μέλος, καὶ αἱ ὁποῖαι, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1981, ἔχουν ὑποβληθῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον σας καὶ, ἀπὸ τοῦ 1985, εἰς τὴν Ἀγρίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον.

Ἀλλὰ ἀκόμη, δεύτερον, ἡ διασφάλισις καὶ ἐνίσχυσις τῆς, κατὰ παράδοσιν, Ὀρθοδόξου Ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Σχολεῖα μας, σύμφωνα ἄλλωστε καὶ μὲ τὴν Συνταγματικὴν ἐπιταγὴν (ἄρθρ. 6 ἐδάφ. 2) καὶ τὰς διατάξεις καὶ τοῦ τελευταίου Νόμου 1566/85 (ἄρθρ. 11), ὥστε νὰ «συνειδητοποιοῦν τὴν βαθύτερη σημασία τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ ἠθους», ὡς ὁ Νόμος αὐτὸς ὀρίζει, διαμορφώνον τὸν χαρακτήρα των βάσει τοῦ ἑλληνορθοδόξου Ἰδεώδους καὶ νὰ συνειδητοποιοῦν ὅχι μόνον τὴν συμβολὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἰς τὴν καθόλου ἱστορικὴν πορείαν καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ Γένους μας, ἀλλὰ καὶ τὴν σημασίαν τῆς διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν των συγκρότησιν, τὴν ἀτομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν των ζωὴν, τὴν διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητος, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιβίωσιν μας ὡς λαοῦ εἰς τὸν τόσον ταραγμένον σύγχρονον κόσμον.

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἐπειδὴ ἔτινχε νὰ διαθέτω μακρὰν ἐμπειρίαν καὶ εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς τομεῖς, ἐθεώρησα ὑποχρέωσιν μου νὰ γράψω, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τρεῖς σχετικὰς μελέτας, διὰ νὰ ἐπισημάνω τὰ προβλήματα των καὶ νὰ διατυπώσω τὰς ἀπόψεις μου διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν των.

Συγκεκριμένως δὲ ὑπὸ τοὺς τίτλους, α) «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας Παιδεία. Τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν Ἐφημερίων μας», τὸ 1981, β) «Ἡ εὐρύτερα ἀναδιάρθρωσις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Παιδείας ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη. Ἡ λειτουργικὴ ἀγωγή τοῦ πληρώματος», τὸ 1984 καὶ γ)

«*Ἡ σύγχρονος Ὁρθόδοξος Ἀγωγή εἰς τὴν Χώραν μας καὶ τὰ προβλήματα τῆς*», τὸ 1988. *Εἰς τὴν τελευταίαν καὶ ἐπιτελεστέραν, εἰς σειρὰν δὲ κεφαλαίων, ἐπισημαίνονται αἱ ἀσθενεῖς πλευραὶ καὶ αἱ ἐλλείψεις τῆς παρεχομένης σήμερον, ἰδιαίτερα εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, Ἑλληνορθόδοξον Ἀγωγῆς, ὡς καὶ αἱ παρατηρούμεναι, εἰς τὸν ἴδιον χῶρον, ἀντίρροποι προσπάθειαι καὶ ἀπαράδεκτοι ἀσυνέπειαι, πὺν ὑποκάπτουν καὶ ἐξουδετερώνουν τὴν ἀποδοτικότητα τῆς.*

Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς τὸ γεγονός, ὅτι, αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς, ὑπὸ ἔκδοσιν, ἔστω καὶ χωρὶς τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ε.Ο.Κ., «Ἐυρωπαϊκῆς Ἱστορίας τῆς Εὐρώπης», διευπλώνεται, ἀπὸ πολλὰς πλευρᾶς, τὸ ἀμείλικτον ἐρώτημα πῶς ἔχομεν τὴν ἀπαίτησιν νὰ σέβωνται οἱ ἄλλοι λαοὶ τὴν Ἱστορίαν μας καὶ τὸν Πολιτισμὸν μας, καὶ πῶς δικαιολογοῦμεθα νὰ «διαρρηγνύωμεν τὰ ἱμάτιά μας» καὶ νὰ δημιουργοῦμεν, καὶ δικαίως, διεθνῆς ζήτημα, ὅταν ἀμφισβητῆται ἡ συμβολὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν καὶ τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸν, ἐνῶ, συγχρόνως, ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀνεχόμεθα ἀπαθεῖς καί, εἰς μερικὰς περιπτώσεις, ἐνθαρρύνομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλομεν, δυστυχῶς, καὶ νὰ παραποιοῦνται καὶ νὰ ὑποβαθμίζωνται καὶ νὰ περιφρονοῦνται καὶ ἡ Ἱστορία μας καὶ ἡ διαχρονικὴ ἐνιαία γλῶσσα μας καὶ αἱ πολιτιστικαὶ μας παραδόσεις, καὶ μάλιστα εἰς τὸν τόσον εὐαίσθητον καὶ ἱερὸν χῶρον τῆς Ἐθνικῆς μας Παιδείας;

Συνημμένως Σᾶς ἀποστέλλω ἀντίτυπα τῶν μελετῶν αὐτῶν, χρησίμων, ὡς πιστεύω, εἰς ἐνδεχομένην προσπάθειαν «ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ ἀναπροσανατολισμοῦ» καὶ τῶν σημαντικῶν αὐτῶν, κατὰ τὴν γνώμην μου, τομέων τῆς Παιδείας μας.

Εἰς τὰς σχετικὰς προσπάθειαι, διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἀγωγῆς εἰς τὰ Σχολεῖα μας, ἴσως θὰ εἶναι χρήσιμον, ἀκόμη, καὶ τὸ συναποστελλόμενον βιβλίον μου, μὲ τὸν τίτλον «Ἡ θέσις καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν σημερινὴν Ἀστικὴν Εὐρώπην» (1984), εἰς τὸ ὁποῖον διαγράφεται ἡ σημασία, πὺν ἑτερόδοξοι ἐρρυνηταί, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀποδίδουν σήμερον εἰς τὰς ἑλληνορθόδοξους παραδόσεις μας, εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ καὶ διαφαίνονται αἱ μεγάλαι δυνατότητες, αἱ ὁποῖαι, μὲ τὴν Οἰκουμενικὴν διάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν σύγχρονον ἀκριβῶς ἀκτινοβολίαν τῆς, ἔχουν δημιουργηθῆ διὰ τὴν προώθησιν καὶ τῶν ἐθνικῶν μας θεμάτων, ὡς καὶ ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐπισημαίνει εἰς τὰς προγραμματικὰς του δηλώσεις.

Θὰ ἤθελα δὲ νὰ ἐπαναλάβω κι ἐδῶ, ὅσα, εἰς τὴν σελίδα 10 τοῦ βιβλίου μου αὐτοῦ, ἔχω ἐπισημάνει, ὅτι, δηλαδή:

«Εἶναι λυπηρὸν καὶ δηλοῖ καὶ “Ἑλληνικὴν ὀριζόντων” ἢ ὑπὸ τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος παραγωγῶριαι καὶ ὑποτίμησις εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὡς μὴ ὄφελε, τῆς οἰκουμενικῆς αὐτῆς διαστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, ἢ ὁποῖα πολλαπλῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐπιρροήν τῆς εἰς τὸν σύγχρονον δέξυτατον διεθνή πνευματικὸν ἀνταγωνισμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦνται, ὑπὸ ἄλλων ἐθνοτήτων (καὶ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐκαστοτε θέσεων καὶ ἐπιδιώξεων τῶν) παραδόσεις, ὅχι μόνον ἡσσονος σημασίας, ἀλλὰ καὶ στερούμεναι ἀκόμη ἱστορικῶν ἐρεισμάτων».

Τέλος, παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἐπαναλάβω ἐπίσης μίαν πρότασιν, ἢ ὁποῖα εἶχε διαιτυπωθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1945, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Χώρας ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν κατοχήν, καὶ ἢ ὁποῖα ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰς σελ. 98-99 τῆς, ὡς ἀνωτέρω, ὑπὸ στοιχεῖον γ' μελέτης.

«Ἀπὸ τοὺς ὑπηρετοῦντας τότε (τὸ 1945) εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ὁρησκυμάτων, μετὰ τῶν ὁποῖων καὶ ὁ γράφων αὐτὰς τὰς γραμμάς, καὶ ἐξ ἀφορμῆς ἰδρύσεως ὠρισμένων Ὑφυπουργείων, εἶχε τεθῆ τὸ θέμα ἰδρύσεως καὶ Ὑφυπουργείου Ὁρησκυμάτων, λόγω τῆς σημασίας, τὴν ὁποῖαν ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν, γενικώτερον, καὶ τῆς ἀνάγκης ἀσκήσεως τῆς ἐνδεδειγμένης πολιτικῆς καὶ ἔναντι τῶν λοιπῶν Ὁρησκυτικῶν μειονοτήτων εἰς τὴν Χώραν, τὸ ὁποῖον μάλιστα εἶχεν υἱοθετήσῃ, κατ' ἀρχήν, καὶ ὁ ἀειμνηστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Ἀντιβασιλεὺς τότε Δ α μ α σ κ η ν ὅ ς».

«Ὅ,τι δὲν κατέστη δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ τότε, ἐνδείκνυται νὰ ἐπιδιωχθῆ σήμερον. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν εἶναι δυνατόν θέματα τοιαύτης σημασίας νὰ χειρίζεται μία ἀπλή, ὑποβαθμισμένη μάλιστα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὑπηρεσία ἐνὸς Ὑπουργείου μὲ πλῆθος καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρμοδιοτήτων, χωρὶς νὰ διαδῆται δὲ τοὺς εἰδικούς, διὰ τὸ ἔργον αὐτό, παραγοντας.

Ἡ ἐνδεδειγμένη ρύθμισις τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὥστε νὰ ἀποφεύγωνται αἱ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐπιζήμιοι τριβαί, τὸ πρόβλημα τῆς Ὁρθόδοξου Ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ μας, ὥστε νὰ δυναθῆ νὰ διατηρηθῇ τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητα του κατὰ τὸν ἔπτονον συγκρητισμὸν τῶν ἡμερῶν μας, ἢ συμπαράστασις τῆς μητρὸς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Διασπορᾶς, εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, εἰς τὸν

ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η

Ἔρ ω τ η μ α : Στὴν περίπτωση καταστάσεως Μητροπολίτου εἰς ἄλλην Μητρόπολιν, εἶναι, κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνας καὶ τὸν Κ.Χ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιτρεπτή ἢ πλήρωσις τῆς κενωθείσης, συνεπεία τῆς καταστάσεως, Ἱ. Μητροπόλεως ὑπὸ τῆς Ι.Σ.Ι. κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν πὺ ἀπεφασίσθη ἢ κατάστασις;

Ὁ Κατασταθεὶς εἰς ἄλλην Μητρόπολιν Μητροπολίτης δικαιούται νὰ ψηφίσῃ διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενωθείσης Μητροπόλεως;

Ἀπὸ τὸν συνδυασμὸν τῶν διατάξεων τῶν παραγράφων 1, 2 καὶ 3 τοῦ ἄρθρου 24 Ν. 590) 77 σαφῶς προκύπτει ὅτι εἶναι δυνατὴ ἢ πλήρωσις Μητροπόλεως καὶ διὰ καταστάσεως. Ἐπίσης διὰ τῆς παραγρ. 4 ἰδίου ἄρθρου τοῦ ἀνωτέρω Νόμου, ὀρίζεται: «Ἄμὰ τῇ ἐπισήμῳ ἀναγγελίᾳ τῆς περὶ καταστάσεως ἀποφάσεως, ὁ μετατιθέμενος Μητροπολίτης δηλοῖ, ἐὰν ἀποδέχεται ταύτην. Ἐφ' ὅσον ἀποδεχθῆ τελεῖται ἐν συνεχείᾳ τὸ κενωνομισμὸν Μήνυμα. Εἰς περιπτώσιν μὴ ἀποδοχῆς ἢ ἐκλογῆ ἐπαναλαμβάνεται».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶναι σαφές καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς ἐρμηνείαν, ὅτι ἐκκλησιαστικῶς ἢ ἀποφασίς τῆς Ἱεραρχίας περὶ πληρώσεως χηρευούσης Μητροπόλεως διὰ Καταστάσεως, τελειοῦται διὰ τοῦ ἐπακολουθοῦντος Μηνύματος.

Πρὸς αἰτιολόγησιν τῶν ἀνωτέρω, ἐπικαλούμεθα ὅτι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ἱεραρχία ὀδηγεῖται διὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς καὶ μάλιστα δι' ἐκλογὴν ἢ κατάστασιν Ἀρ-

χιερέως, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται καὶ διὰ Προσευχῆς.

Συνέπεια τῆς θεμελιώδους αὐτῆς δογματικῆς ἀρχῆς, εἶναι ὅτι τὴν Ἱεραρχίαν, στύλον καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς φωνὴ καὶ ὄργανον θεοῦ.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, εἰς Συνόδους συναεθόντες, λέγουσι: «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι...». Μετὰ μάλιστα τὴν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπόφασιν, κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ Μεγάλου Μηνύματος ἀναπέμπονται εὐχαριστίαι καὶ ἀναγνωρίσις ὅτι «πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» (ἴδετε καὶ σχετικὴν γνωμοδότησιν Κ. Μ. Ράλλη, εἰς Ἐκλογὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1941, σελ. 69-71).

Ὡς προαναφέρεται, τὴν ἀπόφασιν περὶ καταστάσεως ἐπακολουθεῖ ἢ κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροτελεστία τοῦ Μεγάλου Μηνύματος.

Κατ' αὐτὴν ὁ κατασταθεὶς εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν

ὁποῖον ἢ Ἐκκλησία του διαδραματίζει οὐσιώδη ρόλον, εἰς ὅλας δὲ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του, ἢ θέσις καὶ ἢ ἀποστολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ὀρθοδοξίας γενικώτερον, εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὰ τελευταῖα κοσμοϊστορικὰ γεγονότα εἰς τὰς Ὀρθοδόξους Ἀνατολικὰς Χώρας, ὡς καὶ τὰ, ὅλως πρόσφατα, γεγονότα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, καθιστοῦν ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην ὄχι τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Θρησκευμάτων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας, ἀλλὰ τὴν ἀναβάθμισίν τῆς εἰς Ὑφυπουργεῖον Θρησκευμάτων.

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ νέου αὐτοῦ Ὑφυπουργείου, μὲ τὰ εἰδικὰ στελέχη των καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰ Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα, τὰς Ἐκκλησίας τῆς Διασπορᾶς καὶ τὰ

συναρμόδια Ὑπουργεῖα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς δραστηριότητός του, θὰ συντονίζουσι καὶ θὰ προωθοῦν, πρὸς ὀρθὰς λύσεις, τὰ διάφορα, πολύπλοκα πράγματι, προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ καλοῦνται ἐκάστοτε νὰ ἀντιμετωπίσουσι.

Μὲ ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν
ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ

Εἰς τὴν, ἀπὸ 30ῆς Ἰουλίου ἐ.ξ., ἀπάντησίν του πρὸς τὸν Καθηγητὴν κ. Ἀ. Φυτράκη, ὁ ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Β. Κ ο ν τ ο γ ε α ν ν ὀ π ο υ λ ο ς ἀναφέρει:

«...Θα ἤθελα νὰ σας γνωρίσω ὅτι θὰ λάβουμε σοβαρῶς ὑπόψη τις προτάσεις σας, κατὰ τὴν πορεία πραγματοποιήσεως των προγραμματικῶν μας θέσεων».

Η ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΣ Η.Π.Α.* (2-29 Ἰουλίου 1990)

Στις 8.30 π.μ. τῆς Πέμπτης 5 Ἰουλίου ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος παρέθεσε στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἀμερικανικοῦ καὶ τοῦ διεθνοῦς Τύπου πρόγευμα στὸ ξενοδοχεῖο «Σέρρατον» τῆς Οὐάσιγκτον. Κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ προγεύματος ὁ Σεβ. ἀναφέρθηκε στὴ σημασίαν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Παναγιωτάτου, στὸ θέμα τῆς Κληρικολαϊκῆς καὶ γενικώτερα στὸν ρόλο τῆς Ὀρθοδοξίας στὸν σύγχρονον κόσμον, τὶς ἀλλαγῆς στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη κ.λπ.

*Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 470 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

(ὄχι τοὺς ἐκλέκτορας) καὶ δηλοῖ ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἐκλογὴν, διαβεβαιῶν ἅμα, ἐν τῇ προσώπῳ τῶν συνηγμένων Ἐπισκόπων, τὴν Ἐκκλησίαν ἅπασαν, τὴν ὁποῖαν καὶ ρητῶς διαβεβαίωσεν ὅτι «θέλει τηρήσει πιστῶς ὅσα παρέλαβε καὶ ὅτι εἰς νομίαν σωτηρίαν τῆς Εὐαγγελικῆς Χάριτος θέλει ὁδηγήσει τὸν ἐμπιστευόμενον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χριστιανικὸν λαόν». (Συμεῶν Θεσσαλονίκης. Ἀπαντα, κεφ. ΛΕ. Σελ. 266 ἐπ.).

Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ Μ. Μηνύματος ψάλλονται εὐχαὶ καὶ ἀναπέμπονται δεήσεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσαι διὰ τὴν ἐπιστάσιαν καὶ ὁδηγίαν τοῦ Παναγιῶτου Πνεύματος συντελεσθεῖσαν ἐκλογὴν.

Ἀπὸ τῆς Ἱεροτελεστίας τοῦ Μεγάλου Μηνύματος, ὁ κατασταθεὶς Μητροπολίτης εἶναι Μητροπολίτης τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν ὁποῖαν κατεστάθη καὶ διακόπτει πᾶσαν ἐν γένει σχέσιν καὶ ἐξουσίαν μετὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν ἀπὸ τῆς ὁποίας, δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας, κατεστάθη εἰς ἑτέραν Μητρόπολιν.

Τοῦτο εἶναι κανονικὴ ἐπιταγὴ διότι, εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, ὁ κατασταθεὶς Μητροπολίτης θά ἦτο δίγαμος.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, μετὰ τὴν διὰ τοῦ Μεγάλου Μηνύματος ὑπογραφήν τῆς σχετικῆς διαβεβαιώσεως, τὸ μὲν ἀμέσως ἀναγγέλλεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τὴν ὁποῖαν, διὰ τῆς καταστάσεως, καταλαμβάνει ἢ ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας καὶ παραγγελία ὅπως μνη-

τῷ μεσημέρι, στίς 12.30, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παρακάθησε σὲ γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων δογμάτων στὴν Οὐάσιγκτον, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Καρδινάλιος κ. Ἰάκωβος Χίκκι, ὁ Ἀγγλικανὸς Ἀρχιεπίσκοπος κ. Οὐίλλιαμ Κίλερ κ.ἄ. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Καρδινάλιον Χίκκι ὁ Παναγιώτατος εἶπε:

«Ἡ συνάντησις ἡμῶν μετ' ἐκπροσώπων τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης σήμερον, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν συμπληρουμένην ὀσονούπω εἰκοστὴν πέμπτην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἄρσεως τῶν μεταξὺ τῶν δύο ἡμῶν

μονεύεται ὁ κατασταθεὶς εἰς τὴν Μητρόπολιν εἰς τὴν ὁποῖαν κατεστάθη.

Ταυτοχρόνως διορίζεται Τοποτηρητὴς εἰς τὴν κενωθεῖσαν καί, ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Μηνύματος, τελοῦσαν εἰς χρεῖαν Μητρόπολιν τὴν ὁποῖαν κατεῖχε.

Ὁ κατασταθεὶς Μητροπολίτης δὲν δίδει διαβεβαίωσιν ἐνώπιον τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος, ἀφοῦ ἔχει δώσει διαβεβαίωσιν μετὰ τὴν ἐκλογὴν του καὶ χειροτονίαν του εἰς Ἀρχιερέα, ὅτε ἐκκληρώθη εἰς αὐτὸν ἡ Μητρόπολις, ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ κατεστάθη εἰς τὴν νέαν Μητρόπολιν.

Ἀκολουθῶς μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς συνεδρίας διὰ τὸ Μεγάλον Μήνυμα, ἡ Ἱεραρχία συνεχίζει τὰς ἐργασίας τῆς προβαίνουσα, ἐφ' ὅσον μάλιστα τοῦτο ὀρίζεται διὰ τῆς ἡμερησίας διατάξεως, εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενωθείσης συνεπείᾳ τῆς καταστάσεως Μητροπόλεως. «Οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεῦν αὐτήν, καὶ ἐπιστάτην δίχα διατελεῖν τοῦ Σωτῆρος τὰ ποιμένα». (Βλ. Σχετικὸν γράμμα τῆς Γ' Οἰκουμ. Συνόδου).

Εἰς τὴν διαδικασίαν ταύτην συμμετέχει μετὰ δικαιώματος ψήφου καὶ ὁ κατασταθεὶς, ὁ ὁποῖος καὶ ψηφίζει ὡς Μητροπολίτης, ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς, τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν ὁποῖαν κατεστάθη, ἀφ' οὗ μάλιστα κατὰ τὴν εἰς τὸν κώδικα ἐγγεγραμμένην διαβεβαίωσιν του, μετὰ τὸ Μεγάλον Μήνυμα, ὑπογράφει ὡς Μητροπολίτης τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν ὁποῖαν κατεστάθη. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΛΑΙΟΣ

Ἐκκλησιῶν, Ὁρθόδοξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς ἀναθεμάτων καὶ κατὰ τὴν δεκάτην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐπισήμου μεταξὺ τῶν δύο κόσμων Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα καταλήθωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Ποτηρίου, ἐνέχει δι' ἡμᾶς ἰδιαίτερον σπουδαιότητα, καθ' ὅσον διαπιστοῦται διαρκῶς καὶ περισσότερο ἢ ἀνάγκη καταλλαγῆς καὶ ἀλληλοκατανοήσεως μεταξὺ τῶν δύο ἡμῶν προεσφυγενῶν Ἐκκλησιῶν καὶ γενικώτερον μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων θρησκείων τῆς ὑφῆλτου».

Εἶπε ἀκόμη ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης:

«Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, διὰ ἀτυχῶς αἱ θρησκευτικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πολλάκις ὀδηγοῦν εἰς ἀντιθέσεις καὶ ὀξυτήτας, ἀκόμη καὶ εἰς πολέμους. Ἡ ἱστορία, παλαιότερα καὶ σύγχρονος, ἔχει νὰ ἐπιδείξει πολλὰ παραδείγματα συγκρούσεων ἢ καὶ πολέμων, οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται εἰς θρησκευτικὸς φανατισμούς καὶ πάθη. Πολλάκις οἱ ἄνθρωποι μισοῦν καὶ ἐξοντώνουν ἀλλήλους ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Τί φοβερὰ τραγωδία!

Ὡς πνευματικὸς ἡγέτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ καταδικάσωμεν μὲ τὸν ἐντονώτερον τρόπον, κάθε μορφὴν βίας, φανατισμοῦ καὶ μίσους πὸν ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, τὸν Ὅποῖον ἐκήρυξε καὶ μὲ τὴν ἰδίαν Του τὴν ὑπαρξίν ἐνεσάρκωσεν ἐντὸς τῆς ἱστορίας ὁ Ἀρχηγὸς τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶναι Θεὸς ἀγάπης, καταλλαγῆς καὶ ἀνοχῆς. Διὰ τοῦτο κάθε προσπάθεια πὸν ὀδηγεῖ εἰς τὴν καταλλαγὴν μεταξὺ πάντων ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Θεὸν δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἐπικριθῆται καὶ νὰ ἐνθαρρύνηται ἀπὸ ἡμᾶς. Οἱ ὁμολογοῦντες πιστὶν εἰς Θεὸν ὀφείλομεν πρῶτοι νὰ δώσωμεν, καὶ ἐν πολλοῖς τὸ δίδομεν, τὸ παράδειγμα τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς συμφιλίωσης».

Τὸ ὄρατο ὁ Παναγιώτατος μὲ τὴ συνοδεία του ἔλαβε μέρος σὲ κρουαζιέρα στὸν ποταμὸ Πότομακ, μὲ τὸ γιῶτ «EL PRESIDENTE», κατὰ τὴν ὁποία παρέθεσε δεῖπνο πρὸς τιμὴν του ἢ Ὑφυπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Στὸ δεῖπνο αὐτὸ ὁ Πατριάρχης Δημήτριος δρῆκε εὐκαιρία νὰ ἀναφερθῆι στὰ θαυμάσια τῆς φύσεως καὶ στὴν εἰρήνην πὸν πρέπει νὰ ἐπικρατῆι στὸν κόσμον:

«Ὀλίγα ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ συμβαίνει νὰ εἶναι ἴσους προσφιλεῖ εἰς

ἡμᾶς προσωπικῶς ὅσον ἢ θάλασσα καὶ γενικώτερον τὸ ὕγρον στοιχεῖον. Οἱ λόγοι τοῦ ἱεροῦ ψαλμοδοῦ, τοὺς ὁποῖους ἀναγιγνώσκουμεν εἰς κάθε ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐγγίζουσιν πάντοτε τὴν ψυχὴν μας βαθύτατα: «Αὕτη ἢ θάλασσα ἢ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος... ἐκεῖ πλοῖα διασκορπεύονται, δράκων οὐτός, ὃν ἐπλάσας ἐμπαίξειν αὐτῆν». Πιθανώτατα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ διὰ προσωπικῶς προσερχόμεθα ἀπὸ πόλιν παραθαλασσίαν, ὡς εἶναι ἢ Πόλις, ὡς καὶ εἰς τὸ γεγονός διὰ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἴσους ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὅσον καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας ἔζησαν καὶ ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τὸ ὕγρον στοιχεῖον τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ καὶ ἢ Τουρκία, ἢ χώρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ζῶμεν καὶ κινούμεθα σήμερον ἐν ἀνέσει καὶ ἐλευθερίᾳ ὡς Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀποτελεῖ χώραν παράλιον καὶ ἀξιόλογον ναυτικὴν δύναμιν, συνεργαζομένην μετὰ τῆς ὑμετέρας μεγάλης Χώρας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ.

Πράγματι, ἢ θάλασσα, οἱ ποταμοὶ καὶ γενικῶς τὸ ὕγρον στοιχεῖον τῆς δημιουργίας ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Δημιουργόν, διὰ νὰ ἐνώνη τοὺς λαούς, νὰ τοὺς προσφέρῃ τὴν δυνατὴν ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν τῶν καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν κόσμον. Πολλάκις ὅμως οἱ λαοὶ τὴν μετατρέπουν εἰς χώραν συγκρούσεων καὶ πολέμων, καὶ τοῦτο ὑποχρεώνει κάθε λαὸν καὶ κάθε κράτος νὰ διατηρῇ δυνάμεις ναυτικὰς πρὸς περιφρούρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας του. Ἡ Χώρα σας, Κυρία Ὑπουργός, ἔχει, ἐκτὸς τούτου, καὶ τὸ ἱστορικὸν χρέος τῆς προστασίας καὶ περιφρουρήσεως τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας καὶ ἄλλων λαῶν, πρῶτα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ καὶ τὸ ἰδικόν σας προσωπικὸν ἔργον, ὡς ἀρμοδίας ἐπὶ τῶν ναυτικῶν Ὑφυπουργοῦ, ἰδιαίτερος σημαντικὸν καὶ ἀσφαλῶς δύσκολον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκτιμᾶται μεγάλως παρὰ πάντων τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι προσβλέπουν εἰς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἢ ἐν τῷ κόσμῳ εἰρήνη θὰ καθιστᾷ διαρκῶς καὶ περισσότερο ἀνώδυνον καὶ ἀπλοῦν τὸ ἔργον τοῦτο δι' ἡμᾶς καὶ τοὺς συναδέλφους σας ὄλων τῶν κρατῶν».

Τὸ πρῶτὸ τῆς Παρασκευῆς 6 Ἰουλίου, ὁ Παναγιώτατος, ὅπως ἤδη σημειώθηκε, εὐλόγησε τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τῆς Νεολαίας GOYAL τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς. Τὸ ἀπόγευμα ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰάκωβος ἐγκαινίασε τὸ ξενοδοχεῖο «Σέρατον» ἐκθεσθὴν γιὰ τὴν τουρκοκαπημένη πόλιν Ἀμμίχωστο. Παρέστησαν ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Πρέσβεις Ἑλλάδος καὶ Κύπρου, ἐξ Ἑλλάδος πολιτικοὶ, ὁμογενειακοὶ παράγοντες καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Τύπου.

Ἡ Ἐκθεση μὲ φωτογραφικὸ ὄλεθρο, ἀλλὰ καὶ ἀντικείμενα τέχνης διαφόρων ἐποχῶν πρόβαλε τὴν ἑλληγικότητα τῆς πόλεως πού οἱ Τούρκοι ἀφῆσαν στὴν ἐρήμωση καὶ ἐγκατάλειψη. Τὸ βράδυ ὁ Παναγιώτατος μετέβη στὴν Ἑλληνικὴ Πρεσβεία τῆς Οὐάσιγκτον καὶ παρεκάθησε μὲ τοὺς συνοδοὺς του σὲ δεῖπνο πού παρέθεσε πρὸς τιμὴν του ὁ Ἕλληνας Πρέσβυς στὴν ἀμερικανικὴ πρωτεύουσα κ. Χρ. Ζαχαράκης, ὁ ὁποῖος προσφώνησε τὸν Προκαθήμενον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πατριάρχην τοῦ Γένους μὲ γνώση, θερμότητα καὶ ἀγάπη. Παραθέτομε στὴ συνέχεια τὸν διαρυσήμαντο αὐτὸ λόγον:

«Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Χάρις καὶ Πρόνοια ἀπὸ Θεοῦ ἠδύδοξαν νὰ εἶθε ὁ πρῶτος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ Προκαθήμενος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πού ἐπισκέπτεται τὸν Νέον Κόσμον καὶ εὐλογεῖ μὲ τὴν παρουσίαν Του τὸ Ἑλληνικὸ αὐτὸ σπῆν, ὁ πρόσκαιρος οἰκοδεσπότης τοῦ ὁποῖου μὲ εὐλάβεια καὶ τιμὴ Σᾶς καλωσορίζει, ὁμοῦ μετὰ τῶν περὶ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων τοῦ Πανσέπιου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Διδασκόμεθα, Παναγιώτατε, εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ τὴν καθημερινὴν πρακτικὴν τῆς ἐπαγγελματικῆς σταδιοδρομίας μας ὅτι οἱ διπλώματα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχουν ἢ, πάντως, νὰ ἐκδηλώνουν συναισθήματα. Περιοστάσεις, ἐν τούτοις, ὡς ἡ σημερινὴ μαρτυροῦν τοῦ λόγου τὸ ἀναληθές. Διότι ὁ ἐπαγγελματίας διπλωμάτης πού ἔχει τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ Σᾶς προσφωνεῖ, διακατέχεται —καὶ δὲν τὸ ἀποκρύπτει— ἀπὸ βαθυτάτην συγκίνησιν ὅτι ἠξιώθη νὰ ὑποδεχθῆ ἀπὸψε τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, ὡς εκπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ὑπερατλαντικὴν αὐτὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤρξασθε τῆς ἱστορικῆς ποιμαντορικῆς περιόδου Σας εἰς τὰς Ἡνωμένας

Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον, πέραν τῆς μοναδικῆς ἐμπειρίας τοῦ ζωντανοῦ παρόντος, ἢ ἐδῶ παρουσία Σας, Παναγιώτατε, ἀναζωογονεῖ διὰ τὸν ὁμιλοῦντα καὶ ἕνα ἐξ ἴσου ζωντανὸ παρελθόν, τὸ ὁποῖον στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὶς ἀνεξίτηλες μνημῆες τῆς πρὸ εἰκοσαετίας διακονίας μου εἰς τὴν Βασιλίδα ὅτε, εὐνοηθεὶς ὑπὸ τῆς ὑπηρεσιακῆς μοίρας, εὐτύχησα νὰ διαβῶ τὸ κατώφλιον τοῦ Φαναρίου καὶ νὰ ἀσπασθῶ τὴν Παναγιάν Δεξιάν τοῦ μακαριστοῦ προκατόχου Σας Κυροῦ Ἀθηναγόρου καθῶς καὶ νὰ γενθῶ τὴν χαρὰν τῆς κατὰ πρῶτον γνωριμίας καὶ τριετοῦς συνεργασίας μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῶν λοιπῶν Σεβασμιωτάτων Ἀδελφῶν καὶ Συλλειτουργῶν Σας.

Καὶ ταυτόχρονα νὰ νοιώσω τὸν παλμόν τοῦ Γένους. Ἐκεῖ ὅπου, ὅπως εἶχα τὴν εὐκαιρία πολλὰς φορὰς νὰ τονίσω καὶ θέλω ἀπόψε νὰ ἐπαναλάβω, ἐκεῖ ὅπου συνεχίζει τὴν πολυαίωνα ἐθνικὴν παράδοσιν ἢ Κιβωτὸς καὶ Κεφαλὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ ἐμπεριστοιον ἀλλὰ πάντοτε τηλαυγὲς Φανάρι τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως. Ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ὅλα ἐξεκίνησαν καὶ ἐξεπορεύθησαν, ἐκεῖ ὅπου ὅλα διεφυλάχθησαν καὶ διεσώθησαν. Εἰς τὴν Πόλιν τῶν ὀνειρών καὶ τῶν θρόνων. Εἰς τὴν Πόλιν σὴν ὁποῖαν ἀκούγονται φωναὶ καὶ περιφέρονται σκιαὶ αἰώνων. Φωναὶ δοξαστικαὶ διὰ νίκας κατὰ θαρβάρων, φωναὶ δεήσεων πρὸς τὴν Ὑπέροχον Στρατηγὸν ἀλλὰ καὶ φωναὶ παραμυθίας καὶ ἐλπίδος πρὸς τὴν δακρυρρέουσαν διὰ τὴν καταστροφὴν εἰκόνα τῆς Κυρᾶ - Δέσποινας. Σκιαὶ λιτανειῶν Πατριαρχῶν καὶ Αυτοκρατόρων, σκιαὶ θριάμβου καὶ μεγαλείου ἀλλὰ καὶ σκοτεινὰ σκιαὶ ἀνομιμάτων, ὡσὰν αὐτὴ πού, σκοτεινότερα ὅλων, ἐπτασφράγισε τὴν κλειστὴν ἔκιοτε Πύλιν.

Ὅσο ἡ Γεραρὰ Κορυφή δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἱστορίαν καὶ παρελθόν. Εἶναι καὶ ἐνεργὸν παρὸν ἔχουσα μετουσιώσει εἰς πρᾶξιν τὴν Οἰκουμενικότητά τῆς, ἢ ὁποῖα πανθομολογεῖται καὶ ἀναγνωρίζεται ἀδιαμφισβητήτως ἀπὸ τὶς ἐκκλησιαστικὰς καὶ κοσμικὰς ἀπὸ τὸν κόσμον ἐξουσίαι καὶ συνεπῶς δὲν ἐξαοιτᾶται ἀπὸ τυχόν πολιτικὰς καὶ προσχηματικὰς σκοπιμότητες τῆς σιγμῆς. Καὶ ἔχουσα προσαρμοσθεῖ καὶ ἀνταποκριθεῖ εἰς τὰ ρεύματα καὶ τὰ μηνύματα τῶν καιρῶν, κατὰ τρόπον ὥστε, πέραν τῆς συνεχίσεως τῆς μακροαίωνος θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς ποιμαντορίας τῶν ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξων, νὰ ἐπιτελῆ καὶ πολυσήμαντο διαχριστιανικὸν ἔργον καί, εἰς τὸ πλαίσιον αὐτό, νὰ συμβάλλει δραστηριῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν προώθησιν τῶν εὐγενῶν καὶ πανανθρώπων στόχων τῆς ἐμπεδώσεως τῆς εἰρήνης καὶ

ΕΙΔΗΣΙΣ

Ἀπὸ τὸ προσεχές τεῦχος τῆς «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» θὰ ἀρχίσῃ ἡ δημοσίευσίς καὶ τοῦ Χρονικοῦ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ εἰς Ἅγιον Ὄρος, Βόλον καὶ Τρίκαλα - Καλαμπάκαν - Μετέωρα.

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Α.Θ.Π. στὴν Οὐάσιγκτον. Εἰκονίζονται δίπλα τοῦ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἱμβρου καὶ Τενέδου κ. Φώτιος, εἰ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Ἁγίου Φραγκίσκου κ. Ἀντώνιος καὶ Σικάγου κ. Ἰάκωβος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος κ. Χρ. Ζαχαράκης (Φωτ. Δ. Πανάγου).

ἐλευθερίας ἀνὰ τὴν ὑφήλιον καὶ τῆς κατοχυρώσεως διεθνoῦς τάξεως δικαίου καὶ ἠθικῆς.

Μαρινοῖαν τῆς σύγχρονης αὐτῆς παρουσίας καὶ ὀντότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως συνιστᾷ καὶ ἡ ἐδῶ ἐπίσκεψή Σας, Παναγιώτατε. Ἦλθατε εἰς τὸν Νέον Κόσμον, ὡς ἐλέω Θεοῦ φορεὺς καὶ κληρονόμος τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς παραδόσεως μιᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας ἡ κοσμικὴ μορφή ἔδυσσε, διότι οὕτως ἀπεφάνισσε τὸ ἱστορικὸν περρωμένον, καθ' ἣν στιγμήν ἀνέτειλε ὁ Νέος αὐτὸς Κόσμος. Καὶ ἦλθατε διὰ νὰ φέρετε μήνυμα χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐγκαρτερήσεως καὶ ἐλπίδος. Μήνυμα τὸ ὁποῖον, εἰς τὸ τρίπτυχον αὐτὸ πλαίσιον, ἔχει κάνει βίωμά της ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, πορευομένη τὴν σχολίαν ἀτραπὸν τοῦ Γολγοθᾶ τὴν ὁποίαν πρῶτος ὠδενσεν ὁ Νυμφίος της καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἀνασιτάσιμον τέρμα σὺδεμία ἀνθρώπινη δύναμις εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποτρέψει. Ἦλθατε ταυτόχρονα διὰ νὰ ἀντλήσετε ἐνδύρρουνσιν καὶ αἰσιοδοξίαν ἀπὸ τὴν δυναμικότητα καὶ τὴν ζωικότητα τοῦ πληρώματος τῆς ἐδῶ Ἑλληνορθοδόξου Ἐκ-

κλησίας ἡ ὁποία, ὑπὸ διαφορευτικὰς ἀλλὰ ἐπίσης δυσχερεῖς συνθήκας ποικιλομόρφων ἀντιξοοτήτων καὶ ἐπιβουλῶν, ἀγωνίζεται διὰ τὴν συντήρησιν ἀλωδήτου ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῶν Ὁμογενῶν, διὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ὁποίων ἡ Μήτηρ Πατρίς εὐλόγως καὶ ὑπερηφάνως σεμνύνεται, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ποὺ δὲν ἐφείσθη κόπων, μερίμνης καὶ ἀγωνίας διὰ νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν πληρέστερη ἐπιτυχία τῆς ἐπισκέψεως καὶ παραμονῆς Σας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ἐφώνων τὸ ποιήριον ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πορείας Σας, τὴν ὁποίαν προεξοφλῶ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροσημερευσεως τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιώτητος, ἐξαιτουμαι εὐλαβῶς τὰς εὐλογίας Της».

Ἀπαντώντας ὁ Παναγιώτατος στὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλλάδος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ συμπεράνη κανεὶς τὴν

Πατριαρχεικήν ἐγκαύχησιν καὶ πατρικὴν ὑπερηφάνειαν ἡμῶν, εὐδοκούμενων μεταξὺ τοῦ ποιμνίου τῆς μεγαλυτέρας εἰς ἀριθμὸν καὶ ὄργανωσιν ἐπαρχίας τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ μίαν ὄλην τριακονταετιάν καὶ πλέον ποιμαίνει ἀδελφὸς ἄξιος καὶ ἀγαπητός, ὁ Ἱερωτάτος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κύριος Ἰάκωβος.

Ἐπίσης, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀντιληφθῇ τις καὶ τὴν ὑπεθυνότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν τιμὴν, ποὺ περιποιεῖ εἰς τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ἢ ἢν κατέχει θεοῖς αὐτῆς ἐν μέσῳ ἑκατομμυρίων συμπαιριωτῶν αὐτῆς, ἐκπροσώπων τοῦ μόχθου, τῆς ἐργατικότητας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτυχιῶν ἐν τῇ ζωῇ. Ἡ ἐν τῇ Χώρα ταύτῃ διαβιούσα ὁμογένεια, τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς καταγωγὴν ἔλκουσα ἐξ Ἑλλάδος, ἠνωμένη πέριξ τῆς Ἐκκλησίας, συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν πρόοδον τῆς μεγάλης ταύτης Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παρίδη κανεὶς καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα ποὺ κρύπτει ἢ ἰδιάζουσα αὐτὴ παρουσία τοῦ Προέβου τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐλευθέρου τούτου κόσμου, πρωτοπόρου εἰς τὴν βίωσιν καὶ διασφάλισιν τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών.

Οἱ ὀλίγοι οἱ λόγοι πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἀρκοῦν, νομίζομεν, εἰς ἔκφρασιν τῶν διακατεχόντων ἡμᾶς αἰσθημάτων καὶ σκέψεων. Ἀρκοῦν διὰ νὰ ὑπομνήσουν σαφῶς τὴν χρυσὴν ἰδεολογικὴν σύζευξιν καὶ τὴν ἔμπρακτον διαχρονικὴν ἀρμονίαν ποὺ ὑφίσταται ἀπὸ αἰῶνων ὡς ἱστορικὴ πραγματικότης μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρῶν, Ἑλλάδος καὶ ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Εἶναι πράγματι πολὺ συγκινητικόν, Κύριε Πρόεδε, διὰ τὴν ἡμῶν Μειριότητα, ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, εὐδοκούμενον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγαλυτέρας δημοκρατίας τῶν ἡμερῶν μας, νὰ ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἐπίσημον ἐκπρόσωπον τῆς γενεθλίου τῆς δημοκρατίας Χώρας καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν τοῦ διὰ τὴν πολιτειακὴν καὶ πολιτιστικὴν αὐτὴν συγγένειαν, ποὺ στολίζει τὸ παρελθόν καὶ τὸ παρὸν τῶν δύο τούτων χωρῶν.

Ζῶμεν εἰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ λαοὶ τῆς γῆς, ἐνθαρρυνόμενοι καὶ ἐνισχυόμενοι καὶ ἐκ τῶν πρωτοβουλιῶν καὶ ἐνεργειῶν τῆς μεγάλης ταύτης Χώρας, χωροῦν οραδαίως εἰς συμφιλίωσιν καὶ καταλλαγὴν. Ἡ Χώρα ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδρεύει ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, συμμετέχουσα εἰς τὸ κλίμα τῶν καιρῶν καταβάλλον καθεὶν προσπάθειαν πρὸς προώθησιν

καὶ καλλιέργειαν τῶν φιλικῶν αὐτῶν σχέσεων. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, μακρὰν πάσης ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς πολιτικῆς, ἐπευλογεῖ πᾶσαν πρᾶξιν τείνουσαν εἰς τὴν καταλλαγὴν καὶ φιλίαν τῶν λαῶν καὶ εὐχεται ὑπὲρ τῆς εὐδοκώσεώς της.

Συναντώμενοι, λοιπόν, εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ταύτην τῆς ἀντιδόσεως τῶν ὑψηλοτέρων ἰδανικῶν τῆς ἀνθρωπότητας, διὰ τὴν πλήρη ἐπικράτησιν τῶν ὁποίων προσπαθεῖ καὶ ἀγωνίζεται ἢ ἐδλογημένη αὐτὴ Χώρα τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ προσεύχεται σύμπας ὁ κόσμος, εὐδοκούμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συγχαρῶμεν ὑμῖν καὶ τοῖς περὶ ὑμᾶς, διότι ὑπηρετεῖτε καὶ ἐξυπηρετεῖτε τὴν εἰρήνην καὶ τὸ ἀγαθὸν εἰς μίαν τοιαύτην χώραν.

Εὐχαριστοῦντες διὰ τὴν θεομὴν ὑποδοχὴν καὶ τὰς ἐπιδαριλευθείσας ἡμῖν καὶ τοῖς συνοδοῖς ἡμῶν περιποιήσεις τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτῆς, ἐπευλογοῦμεν πάντας ὑμᾶς καὶ τὸ πολῦτιμον ἔργον ὑμῶν καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως διαβιβάσητε τοῖς ἐν Ἀθήναις ἄρχουσιν ὑμῶν τὰς Πατριαρχεικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ προσευχὰς διὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ στήριξιν αὐτῶν».

Τὸ πρῶτὸ τοῦ Σαββάτου 7 Ἰουλίου, μετὰ τῆ Θ. Λειτουργίας ποὺ γινόταν καθημερινὰ στὸ «Σέρατον», τελέσθηκε μνημόσυνο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀείμνηστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα, ὁ ὁποῖος προηγουμένως εἶχε διατελέσει Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

(Συνεχίζεται)

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ/τῆς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρὰ «Ἡ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΓΙΑ ΣΑΣ ΠΑΙΔΑΚΙΑ» κυκλοφόρησαν σὲ τετραχρωμία τὰ τεύχη:

- ★ Ἡ ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ
- ★ Ἡ ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
- ★ Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΓΕΝΝΗΣΑΡΕΤ

ἔτοιμάζεται τὸ τεύχος:

- ★ ἹΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ (Α' καὶ Β').

Η ΠΑΛΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ *

3): ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ.

Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ δύσκολο. Θὰ ἐπιδιώξω γὰρ τὸ ἀπλοποιήσω, ὅσο μπορῶ περισσότερο, ἀλλὰ πρέπει γὰρ προσθέσω ὅτι τελικὰ εἶναι ἐπικίνδυνη ἢ ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ θέματος. Ζήτησα τὴν φώτιση ἀπὸ τὸν Θεό, γιὰ νὰ μπορέσω γὰρ τὸ ἀναπτύξω χωρὶς ἀκρότητες, ἀποδίδοντας κάθε φορά τὴν ἀλήθεια.

Στὴν ἀρχὴ πρέπει γὰρ ὑπογραμμισθῆ ὅτι ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ φαίνεται καθαρὰ ὅτι ὁ διάβολος ἔχει μιὰ ἐξωτερικὴ ἢ γνῶση τοῦ Θεοῦ. Ἐφεί, δηλαδή, ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός, ἀκόμη γνωρίζει τὸ Τριαδικὸ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ, ὅπως εἴπαμε προηγουμένως, δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς ἄγγελος φωτός, γιὰ ἕνα διάστημα δοξολογοῦσε καὶ ὕμνουσε τὸν Θεό, θέλησε γὰρ ἀπακτήσῃ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γίνῃ ἀνώτερός Του καὶ στὴν συνέχεια ἔπασε ἀπὸ τὴν δόξα αὐτὴ καὶ ἐγινε ἄγγελος σκότους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ διάβολος ἔχει μιὰ θεωρητικὴ καὶ ἐξωτερικὴ γνῶση τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἀδελφός Θεὸς Ἰακώβος στὴν καθολικὴ του ἐπιστολὴ μᾶς δίδει ἀφορμὴ γὰρ δοῦμε αὐτὴ τὴν περίπτωσι. Μιλώντας γιὰ τὴν πίστιν ποὺ ἀπαραίτητα πρέπει γὰρ συνοδεύεται ἀπὸ τὰ ἔργα λέγει: «σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ Θεός εἰς ἐστὶ καλῶς ποιεῖς καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φόβουσι» (Ἰακ. β' 19). Βέβαια, σύμφωνα μὲ ὅλη τὴν ἐρμηνευτικὴ διδασκαλία τῶν ἁγίων, ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν πρώτην πίστιν ποὺ λέγεται εἰσαγωγικὴ καὶ ἀπλή. Δηλαδή προηγείται ἡ πίστις στὸ Θεὸ ἀπὸ μελέτες, λόγους καὶ ἀπὸ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, στὴν συνέχεια ἀκολουθοῦν τὰ ἔργα ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν κάθαρσιν τῆς καρδιάς καὶ ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος φθάνει στὴν τελείαν πίστιν ποὺ εἶναι ἡ κοινωνία καὶ ἐνότητι μὲ τὸν Θεό. Δηλαδή, δεχόμεστε τὴν εἰσαγωγικὴν πίστιν, ὥστε γὰρ μπορέσουμε γὰρ προχωρήσουμε στὴν κάθαρσιν τῆς καρδιάς καὶ τότε θὰ φθάσουμε στὴν πίστιν ποὺ σώζει. Ἡ πρώτη πίστις, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ τὸν Σύρον, εἶναι ἡ θεωρητικὴ γνῶσις τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῶν προσκυνητῶν θείων ὑποστάσεων, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς πρόσληψης καὶ θέωσης τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Αὐτὴ ἡ πίστις εἶναι ἀπαραίτητη. Ὅμως ἡ τελεία πίστις εἶναι ἡ «ἐκ τοῦ

φωτός τῆς Χάριτος ἀνατέλλουσα ἐν τῇ ψυχῇ»²⁴. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος παραμένῃ στὴν πρώτη εἰσαγωγικὴν πίστιν, χωρὶς γὰρ προχωρήσῃ στὴν κάθαρσιν τῆς καρδιάς, ὥστε μετὰ γὰρ διώσῃ τὴν τελείαν πίστιν, αὐτὸς ἔχει μιὰ ἐξωτερικὴ ἐγκεφαλικὴν πίστιν ποὺ δὲν σώζει ἀφοῦ εἶναι πίστις ποὺ διαθέτουν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ δαιμόνια.

Οἱ δαίμονες γνωρίζουν τὸν Θεό, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ γνώσι δὲν μεταμορφώνει τὴν ὑπαρξὴ τους, καὶ δὲν τοὺς ὁδηγεῖ στὴν σωτηρία. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐρμηνεύοντας αὐτὴν τὴν «θεογνωσίαν» τῶν δαιμόνων λέγει: «μόνη ἡ πίστις δὲν εἶναι ἀρκετὴ γὰρ κάμῃ αὐτοὺς οἰκείους τοῦ Θεοῦ, διὰ τί ἂν ἦτον ἔτσι, καὶ οἱ δαίμονες ὅλοι ἤθελαν γένουν οἰκείοι καὶ φίλοι Θεοῦ, διὰ τί καὶ αὐτοὶ πιστεύουσι πῶς εἶναι ἕνας ὁ Θεός: ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦτο γὰρ γένῃ εἶναι ἀδύνατον, τὸ γὰρ φιλιωθῶν δηλαδή οἱ δαίμονες μὲ τὸν Θεόν, λοιπὸν ἡ πίστις μόνῃ ἀχρηστός ἐστίν»²⁵.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης ἐρμηνεύοντας αὐτὸ τὸ χωρίο τοῦ ἀδελφοθεοῦ Ἰακώβου λέγει: «σὺ, λέγει, πιστεύεις ὅτι εἶναι ἕνας Θεός; καλὰ κάμνεις. ἤξευρε ὅμως ὅτι καὶ τὰ δαιμόνια παρομοίως μὲ ἐσένα πιστεύουν, ὅτι εἶναι ἕνας ἀληθινὸς Θεός, καὶ τρέμουν αὐτόν, καὶ ἡ μὲν ὁμολογία τῆς πίστεώς σου εἶναι γνησία καὶ ὀρθή, δὲν θέλεις ὅμως ὠφελῆθῃς τελείως ἀπὸ αὐτῆς, ἀνίσως δὲν λάθῃς καὶ τὴν διὰ τῶν καλῶν ἔργων οἰκείωσιν μὲ τὸν Θεόν: ἦτοι ἀνίσως δὲν φυλάττης καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ παρὰ σοῦ πιστευομένου Θεοῦ, καὶ κάμῃς μυρία κατὰ φαντασίαν θαύματα, καθὼς οὐδὲ τὰ δαιμόνια ὠφελοῦνται τίποτε ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ φαντασιώδη τέρατα ὅπου κάμνουν. ἀλλὰ καὶ περισσότερο ἔχουν γὰρ κατακριθῶν εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ, διὰ τί δὲ κάμνουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ φυλάττουν τὰς ἐντολάς του.

Ἄς ἀκούσουν ἐκεῖνοι οἱ χριστιανοί, συνεχίζει ὁ ἅγιος Νικόδημος, ὅπου πιστεύουν μὲν εἰς τὸν ἕνα Θεόν, δὲν φυλάττουν δὲ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, μὲ ποίους συγκρίνονται: ἦγουν μὲ τοὺς δαίμονας, οἱ ὅποιοι ὁμολογοῦν «τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὠδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;» (Ματθ. η' 29) καὶ πάλιν «οἶδᾷ σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ» (Μάρκ. α' 24). διὰ τί τόσον αὐτοί, ὅσον καὶ οἱ δαίμονες, καὶ οἱ δύο

24. Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Ἀσκητικά, ἐκδ. Ρηγιοπούλου, σελ. 261.

25. Νικόδημου ἀγιορείτου, Ἑπτὰ Καθολικαὶ ἐπιστολαί, σελ. 33, σημ. 2.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 510 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 14 τεύχους.

δοῦ, μετὰ τὴν ὁμολογίαν μὲν τῶν λόγων ὀνομάζουσι τὸν Θεόν, μετὰ τὰ πονηρὰ δὲ ἔργα τῶν ἀρνοῦνται τὴν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἔχουσι τὰ σημεῖα τῆς πρὸς τὸν Δεσπότην Θεὸν ὑπακοῆς καὶ ἀγάπης τῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἶπε περὶ αὐτῶν «Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται» (Τίτ. α' 16). ἡ πράξις γὰρ εἶναι ἐξάπαντος ἀξιόπιστοτέρα ἀπὸ τὸν λόγον εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ τὴν ἀλήθειαν»²⁶.

Ἀπὸ τὰ χωρία αὐτὰ φαίνεται πὺς ὁ διάβολος ἔχει ἐξωτερικὴ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ὅμως αὐτὸ δὲν τοῦ ἐξασφαλίζει τὴν σωτηρία, δὲν μεταμορφώνει τὴν ὑπαρξή του, δὲν τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν κοινωνία μετὰ τὸν Θεόν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ γιὰ μᾶς. Μία θεογνωσία ἐγκεφαλικὴ, χωρὶς νὰ μετατρέπεται σὲ βίωμα, μία γνῶσι ποῦ δὲν εἶναι ἐμπειρικὴ εἶναι σατανικὴ καὶ δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρία, δὲν μεταμορφώνει τὴν ὑπαρξή του, δὲν τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὴν κοινωνία μετὰ τὸν Θεόν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ γιὰ μᾶς. Μία θεογνωσία ἐγκεφαλικὴ, χωρὶς νὰ μετατρέπεται σὲ βίωμα, μία γνῶσι ποῦ δὲν εἶναι ἐμπειρικὴ εἶναι σατανικὴ καὶ δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρία.

Ὅμως ὁ διάβολος δὲν ἔχει μόνον μίαν ἐξωτερικὴ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ταυτόχρονα, καὶ αὐτὸ συγκαταλέγεται μετὰ τῶν τρόπων ποῦ πολεμᾷ τὸν ἄνθρωπο, ἔχει καὶ ἓνα δικό του τ ρ ὀ π ο καὶ μίαν ἰ δ ι α ἰ τ ε ρ η ὀ δ ὀ π ρ ὀ ς τ ῆ ν Θ ε ο γ γ ω σ ῖ α, τὴν ψευδῆ, βέβαια, θεογνωσία. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ εἰς τὴν περίπτωση τοῦ Ἀδάμ. Σύμφωνα μετὰ ὅλη τὴν Παράδοσι τῶν ἁγίων Πατέρων ὁ Ἀδάμ εἰς τὸν Παράδεισον θρυσκόταν εἰς τὴν κατάστασι τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοῦ. Ὁφείλω νὰ σημειώσω ὅτι ὑπάρχουσι δύο παραδόσεις μετὰ εἰς τὴν πατερικὴ διδασκαλία. Ἡ μία ὅτι ὁ Ἀδάμ θρυσκόταν εἰς τὸν φωτισμὸ τοῦ νοῦ, ἡ ἄλλη ὅτι θρυσκόταν εἰς τὴν θέωσι. Καὶ τίς δύο αὐτὲς παραδόσεις τίς συναντοῦμε εἰς τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Δὲν ἔχει μεγάλη σημασία, βέβαια, αὐτὴ ἡ διαφορά, ἀφοῦ καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ νοῦ εἰς τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι ὁ πρῶτος βαθμὸς τῆς θεωρίας. Ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν ὑπακοή εἰς τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ ἰσχυροποιηθῆ καὶ ἔτσι ἐνδυναμιούμενος καὶ τελειοποιούμενος θὰ ἔφθανε εἰς τὴν δρώσι τοῦ ξύλου τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ καθὼς καὶ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅποτε θὰ ἰσχυροποιήτο εἰς τὴν κατάστασι τῆς θέωσεως. Ὅμως ὁ διάβολος τοῦ ὑπέδειξε ἄλλον δρόμο, τὸν δρόμο τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἀνυπακοῆς. Στὴν πραγματικότητι ὁ διάβολος ὑπέδειξε εἰς τὸν Ἀδάμ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θέωσι καὶ εἰς τὴν θεογνωσία χωρὶς τὴν πράξι.

Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ γνῶσι τοῦ Θεοῦ

εἰς τὴν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ταυτίζεται μετὰ τὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὴ ἡ θεωρία εἶναι ἡ θέωσι τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι, ἡ γνῶσι τοῦ Θεοῦ συνδέεται στενῶτα μετὰ τὴν θεωρία καὶ τὴν θέωσι. Αὐτὸ σημαίνει πὺς ἡ γνῶσι συνιστᾷ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ὁπωσδήποτε αὐτὴ ἡ γνῶσι δὲν εἶναι ἐγκεφαλικὴ, δὲν εἶναι λογικὴ γνῶσι, γνῶσι τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ πνευματικὴ, ὑπερᾶνω τῆς ἀνθρώπινης γνῶσις. Γιὰ νὰ φθάσῃ ὅμως κανεὶς εἰς τὴν ἀληθινὴ θεογνωσία, δηλαδὴ εἰς τὴν θεωρία τοῦ ἁγίου Φωτὸς καὶ εἰς τὴν θέωσι, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν κατάλληλον δρόμο. Αὐτὸς ὁ δρόμος εἶναι ἡ πράξι, ποῦ εἰς τὴν πραγματικότητι, μετὰ τὴν θεολογία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, εἶναι ἡ κάθαρσι τῆς καρδιάς.

Ἔτσι, ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν θεογνωσία ποῦ δὲν περνᾷ μετὰ ἀπὸ τὴν κάθαρσι τῆς καρδιάς καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ νοῦ εἶναι σατανικὴ. Ὁ ἅγιος Μαξίμος ὁ Ὁμολογητὴς εἶναι ἐκφραστὴς πάνω εἰς τὸ θέμα αὐτό. Λέγει: «δαμιόνων θεολογία ἢ δίχα πράξεως γνῶσις»²⁷.

Αὐτὸ σημαίνει πὺς μίαν γνῶσι τοῦ Θεοῦ ποῦ δὲν περνᾷ μετὰ ἀπὸ τὴν πράξι εἶναι σατανικὴ. Εἶναι φοβερὸς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ ἁγίου ποῦ ἀναφέρεται κυρίως πρὸς τοὺς αἰρετικούς ποῦ θεολογοῦν μετὰ τὴν φαντασία καὶ τὸν στοχασμὸ. Βέβαια, διαφέρει τὸ θέμα κάπως ὅταν, ἀφοῦ δὲν ἔχουμε δική μας προσωπικὴ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθοῦμε τὴν διδασκαλία τῶν πεπειραμένων. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωση χρειάζεται προσοχή γιὰ νὰ μὴ στοχάζεται κανεὶς πάνω εἰς τὴν θεωρία τῶν πεπειραμένων. Πάντως, ὅταν θεολογῆ κανεὶς μετὰ τὴν δική του λογικὴ καὶ φαντασία, τότε θεολογεῖ σατανικά. Αὐτὸ συσχετίζεται μετὰ τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ὅτι ἡ αἵρεσι εἶναι δαμιόνιο τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΓΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Ἱεροκήρυξ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

27. P.G. 91, σ. 601.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Στὴ σειρὰ «ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΟΣ»

ἐκυκλοφόρησαν καὶ τὰ τεύχη:

★ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ Ι. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ὅπως βιώνεται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησία (τοῦ Βασ. Μουστάκη, †).

★ ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ.

26. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 33.

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ *

3. Οἱ «κακοὶ κριτικοὶ» καὶ οἱ «καλοὶ ἐπιστήμονες»

Στὸ βιβλίο πὺ ἀναφέραμε, ὁ ἴδιος ἐντεταλμένος περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν κατάσταση, ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1970:

«Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ποῦμε πὺς οἱ ἐπιστήμονες στήριζονται στὶς βασικὲς πληροφορίες τῶν ἐντεταλμένων γιὰ τὶς αἱρέσεις, ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι δὲν μποροῦν ν' ἀσκήσουν τὴν ἀπαραίτητη ἐντατικὴ ἐρευνα τοῦ σκηνηκοῦ αὐτοῦ ἢ καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ τὸ κάνουν. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, τὸ ὕλικὸ προπαγάνδας πὺ παρέχουν οἱ ὁμάδες αὐτές, δὲν τὸ χρησιμοποιοῦν μὲ κριτικὸ πνεῦμα.

»Κατὰ τὶς διαφορὲς ἀντιπαραθέσεις πὺ πραγματοποιήθηκαν μ' αὐτοὺς τοὺς ἐπιστήμονες ἔγινε σαφὲς πὺς στὶς περιγραφὰς καὶ στὶς ἀναλύσεις τῶν δὲν ἔλαβαν ὑπόψη τῶν βασικῶ ἐσωτερικῶ ὕλικῶ τῶν ἐπὶ μέρους ὁμάδων, παρ' ὅλον ὅτι αὐτὸ μποροῦσαν νὰ τὸ κάνουν μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἐντεταλμένων γιὰ τὶς αἱρέσεις. Αὐτὴ ἡ παραίτηση ἀπὸ βασικὲς πηγές, προφανῶς δὲν θεωρεῖται ἐδῶ μειονέκτημα ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

»Απὸ τὴν μελέτη αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν, πὺ προῆλθαν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, πρέπει ἀκόμη νὰ παρατηρηθεῖ, καὶ μ' αὐτὸ λαμβάνει τὸ ὅλο ζήτημα προβληματικὸ τόνο, πὺς (σύμφωνα μὲ τὰ κείμενα αὐτὰ) ὅλοι ἐκείνοι πὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ θέμα τῶν αἱρέσεων διαίρουται σὲ δύο κατηγορίες: Ἄπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ εἶναι οἱ «κακοὶ κριτικοὶ» (δηλαδὴ οἱ ἐντεταλμένοι γιὰ τὶς αἱρέσεις), καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ «καλοὶ ἐπιστήμονες». Γιὰ τὴν καθεμιὰ ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς κατηγορίες ὑπάρχει χαρακτηριστικὴ περιγραφή. Παραθέτομε ἐδῶ μικρὴ ἐπιλογή:

»Οἱ «καλοὶ ἐπιστήμονες» εἶναι ἀντικειμενικοὶ καὶ ὄχι προκατειλημμένοι. Ἔχουν ἀντίληψη τῶν πραγμάτων γερμῆτη κατανόηση καὶ διαφοροποίηση. Εἶναι συντρεφικοὶ καὶ ἀνεκτικοὶ, πρόθυμοι γιὰ διάλογο καὶ ἐντιμοὶ. Ἀκόμη εἶναι φιλελεύθεροι καὶ ὄχι δογματικοὶ. Παίρνουν τὴν ὁμάδα καὶ τὴ διδαχὴ τῆς στὰ σοβαρὰ καὶ θέλουν νὰ δοῦν σὲ πρώτη γραμμὴ τὴ θετικὴ τῆς πλευρὰ κ.ο.κ.

»Οἱ «κακοὶ κριτικοὶ», ἀντίθετα, δὲν εἶναι ἐξειδικευμένοι καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς ὀνομάσει «εἰδικούς ἐπὶ τῶν αἱρέσεων» (σὲ εἰσαγωγικὰ). Ἡ κριτικὴ τους εἶναι ἀμφιβόλου ἀξίας καὶ ἐπαρχιώτικη. Εἶναι ἐχθροὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ δημιουργοὶ μιᾶς καμπάνιας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, πὺ ἄρχισε ἀπὸ πολὺ καιρὸ. Ὁρμησαν σὺν φανατικοί, πὺ καταδιώκουν ἀντιφρονούντες καὶ ὑπερασπιστὲς μιᾶς παλαιᾶς ἀπολογητικῆς. Ἀντιδροῦν μισαλλόδοξα, ἐπιθετικὰ καὶ χωρὶς ἀνοχὴ στὴν παρουσία τῶν «νέων θρησκευτικῶν κινήσεων». Οἱ δημοσιεύσεις τῶν σκη-

ματίζουν βιβλιογραφία πὺ ἀπλώνεται ἀπότομα. Διαδίδουν μισαλλόδοξα ἐντυπα καὶ συμμετέχουν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σ' ἓνα φιλολογικὸ διωγμὸ θρησκευτικῶν μειονοτήτων. Διαβολοποιοῦν τὶς νέες κινήσεις καὶ τροφοδοτοῦν συνέχεια τὸν Τύπο μὲ φρικιαστικὲς εἰδήσεις. Οἱ «κακοὶ κριτικοὶ» τὰ κάνουν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ ἀπὸ ζήλια. Θέλουν νὰ ὑπερασπισθοῦν μόνο τὸ δικὸ τους θρησκευτικὸ μόντέλλο κ.ο.κ.» (R. Hauth, σ. 177-179).

Ἐντύπωση μᾶς προξενεῖ ἡ ὁμοιότητα μὲ ἐκεῖνα πὺ συμβαίνουν κατὰ καιροὺς στὴ χώρα μας. Ἔτσι μένει ἀνοικτὸ τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον οἱ δικοὶ μας ἐπικριτὲς ἐκφράζουν δικές τους ἀπόψεις ἢ μήπως ἐπαναλαμβάνουν μὲ κάποια καθυστέρηση αὐτὰ πὺ λέγονται ἀπὸ συναδέλφους τους στὸ ἐξωτερικὸ!

Ἡ στάση αὐτὴ ἀποδεικνύει πὺς οἱ αἱρέσεις δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ βροῦν καλλίτερους ἀπολογητὲς τῶν θέσεών τους. «Ταμπουρωμένες» πίσω ἀπὸ ἐπιστημονικὲς «γνωμοδοτήσεις» αὐτοῦ τοῦ τύπου, μποροῦν νὰ προχωρήσουν στὴν «ἀντεπίθεση», καὶ νὰ ἀκυρώσουν τὴν ἄμυνα τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴ συνεργασία τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας!

4. Π α ρ α δ ε ἰ γ μ α τ α

Στὸ γερμανικὸ περιοδικὸ Freies Christentum δημοσιεύθηκε ἄρθρο σχετικὸ μὲ τὶς αἱρέσεις ἀπὸ τὸν W. Schmid. Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο πῆρε ἀρνητικὴ θέση ὁ θρησκευτολόγος καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φρανκφούρτης H. R. Ὅμως ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πὺ διαθέτουν οἱ Γερμανοὶ ἐντεταλμένοι γιὰ θέματα αἱρέσεων, ἀποδεικνύεται πὺς ὁ καθηγητὴς εἶχε διασυνδέσεις μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ Μοῦν.

Γιὰ νὰ μελετήσῃ τὶς νέες «θρησκευτικὲς» ὁμάδες ἔκανε εἰδικὸ σεμινάριο. Ὅμως οἱ βασικὲς «πηγές» ἦταν οἱ προσωπικὲς ἐμπειρίες τῶν σπουδαστῶν, πὺ μὲ ἐντολὴ τοῦ καθηγητοῦ ἐγνώρισαν τὶς κινήσεις αὐτές, ὅπως παρουσιάζεται πρὸς τὰ ἔξω. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει:

«Οἱ ἐμπειρίες μου μὲ τὶς θρησκείες νεότητος εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὲς», δὲν συμφωνοῦν δηλαδὴ μὲ τὰ συμπράσματα τοῦ W. Schmid. «70 φοιτητὲς ἐρεῦνησαν ὁλόκληρο τὸ σκηνηκὸ τῆς Φρανκφούρτης σὲ μικρὲς ὁμάδες. Δὲν περιελήφθησαν μικρὲς ὁμάδες τῆς σαηεντόλοτζ, τῆς Ἀνάντα Μάργχα καὶ τοῦ Ὑπερβατικῶ Διαλογισμοῦ, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχουν στὴ Φρανκφούρτη».

Εἶναι πραγματικὰ ἄξιο παρατηρήσεως ὅτι κατὰ τὴν κρίση τοῦ κ. καθηγητοῦ, πὺ «ἐρεῦνησε τὸ σκηνηκὸ τῆς Φρανκφούρτης», στὴν πόλη αὐτὴ δὲν ὑπάρχουν οἱ τρεῖς κινήσεις, πὺ ὅμως στὴν πραγματικὸτητα ἔχουν τὰ κέντρα τους ἀκριβῶς σ' αὐτὴ τὴν πόλη.

(Συνεχίζεται) Πρωτ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 513 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΝ ΔΙΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ ΕΝΟΣ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΑΥΤΗΣ*

3. Τὸ δευτέρον θέμα, ἐξ ἴσου σημαντικόν, τὸ ὁποῖον θίγει ὁ Σεβ. συγγραφεὺς εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ἄν καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀρχικῶς δὲν δέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς συναλληλίας (σελ. 50) ὡς τὴν κατ' ἐξοχὴν μορφήν σχέσεων, ἐν τούτοις ἀποδέχεται μίαν μορφήν συνεργασίας τὴν ὁποίαν δὲν καθορίζει ἐπακριβῶς καὶ ἐπὶ τῇ δάσει ποίων ἀρχῶν εἶναι ἐφικτή, δίδει ὅμως τὰς δύο οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις αἱ ὁποῖαι «ἐπιβάλλουν» αὐτήν, δηλ. τὸ ἀδιαίρετον τοῦ ἑλληνισμοῦ (σελ. 55, ὑποσ. 23 ἐκ τῆς σελ. 54) καὶ τέλος ὅτι αὐτὴ ἡ συνεργασία θὰ πρέπει νὰ ἀπορρέῃ ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴν κοινότητα ἢ τὸ εὐχαριστιακὸ σῶμα (σελ. 110). Μὲ τὸ σκεπτικὸν αὐτὸ ἐνῶ ἀπορρίπτεται ὁ πλήρης χωρισμὸς τῶν δύο θεσμῶν (σελ. 54, ὑποσ. 23) συγχρόνως κρίνονται αἱ διάφοραι πολιτικαὶ πράξεις (Πρβλ. σελ. 168-170 ὑποσ. 81-83 κ.ά.).

Νομίζω ὅμως ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων δὲν ἐπιλύεται τοιοῦτοτρόπως. Ποία θὰ εἶναι τελικῶς ἡ μορφή καὶ ὁ τρόπος τῆς ὁποιασδήποτε συνεργασίας θὰ καθορισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπήν πού ἐπεξεργάζεται τὸ θέμα, ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀναγκαῖον νὰ θιγῇ καὶ νὰ τεθῇ ὑπ' ὄψιν, ἂν καὶ θίγεται ὑπὸ τοῦ Σεβ. συγγραφέως, ἀλλὰ δὲν ἀναπτύσσεται ἀρκούντως, εἶναι τὸ πῶς ἀντιλαμβάνονται τὰ δύο διαλεγόμενα σώματα τὴν ἀρχὴν τῆς «συνυπευθυνότητος» ἢ πῶς πρέπει νὰ τὴν ἀντιληφθῶν. α) Ἡ Ἐκκλησία δὲν πορεύεται ὡς θεῖον καθήκον ἐπὶ τῇ δάσει νόμων ἢ διαταγμάτων, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ δάσει τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. β) Ἡ Ἐκκλησία δὲν δρᾷ ὡς Ν.Π.Δ.Δ., εἰς τὰς σχέσεις Τῆς μὲ τὸ ποίμνιον. Τὸν ὄρον χρησιμοποιοῦν θεοθίως τὸ κράτος διὰ νὰ καθορίσῃ τὴν μορφήν τῆς σχέσεώς του μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅμως ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς χρησιμοποιοῦμένης ὀρολογίας ἐμφανίζεται τὸ φαινόμενον τῆς «κρατικοποιήσεως» τῆς Ἐκκλησίας (σελ. 61-62, 65), ἢ ἀντιμετώπισις, ἐκ μέρους τοῦ κράτους, τῆς Ἐκκλησίας ὡς δημοσίου ὀργανισμοῦ καὶ τέλος τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν δι' Αὐτήν (Πρβλ. 1700/87), τέλος καὶ αὐτὴ ἡ νομικὴ κατοχύρωσις καὶ

ἀναγνώρισις Αὐτῆς διὰ τοῦ νόμου 590/77 κατέστησεν τὸ κράτος ὡς τὸ πλέον ἀριμόδιον ὥστε μὲ νομοθετήματα ἢ διατάγματα νὰ καθορίσῃ τὴν ὄντικὴν ἢ ὄντολογικὴν ὑπόστασιν Αὐτῆς.

Κανένας ἐπαναπροσδιορισμὸς τῶν ὄρων, ὅπως προτείνει ὁ Σεβ. συγγραφεὺς, (βλ. σελ. 55 ὑποσ. 53 σελ. 54), δὲν εἶναι ἀναγκαῖος σήμερον, διότι ὑπάρχει μίαν διαφορετικὴν θεώρησιν τῶν σκοπῶν ὅσον καὶ τοῦ ὄντολογικοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Ἡ σημερινὴ χρῆσις τοῦ ὄρου «Πολιτεία» ἔχει ταυτισθῆ μετὰ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει κάθε φορὰ μίαν διαφορετικὴν πολιτικὴν ἀπόχρωσιν ἀναλόγως μὲ τὴν κομματικὴν ἰδεολογίαν τοῦ κυβερνῶντος κόμματος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Πολιτεία ἐμφανίζεται κάθε φορὰν ὡς κρατικὴ ἐξουσία ἐπιθυμοῦσα ἀπ' ἐνὸς ψηφοφόρους καὶ ἀπ' ἐτέρου φορεῖς τῆς ἰδεολογίας τῆς. Δι' αὐτὴν κάθε πράξις εἶναι μίαν πράξις πολιτικὴ, μὲ σκοπὸν τὴν ἐπανεκλογὴν καὶ τὴν νίκην. Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀκόμη καὶ ἂν θεωρηθῇ ὡς διοικητικὸν ὄργανον, δὲν ἐμφανίζεται ποτὲ ἡ ἴδια προβληματικὴ, δὲν δημιουργεῖ ὀπαδοὺς καὶ τὸ σημαντικὸν ὅτι δὲν καθορίζεται ἡ ὑπόστασις Τῆς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν πιστῶν. Ἡ Ἐκκλησία κάνει ὅ,τι κάνει ὄχι διὰ ἰδιοτελεῖς σκοποὺς, ἐλεεῖ αὐτὸν πού τὴν διώκει, ἀγαπᾷ τοὺς ἐχθροὺς Τῆς, εὐχεται ὑπὲρ τῶν μισούντων Αὐτήν, πεθαίνει καὶ σταυρώνεται γιὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, διότι ἀκριβῶς τὸ ἔργον Τῆς εἶναι συνέχεια καὶ ἀκολουθία τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ (πρβλ. σελ. 72) καὶ ὅπως λέγει καὶ ὁ Σεβ. συγγραφεὺς, ἐπαναλαμβάνων τὰ λόγια τοῦ Παύλου, «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἵνα πάντας τινὰς σώσωμεν» (Α' Κορ. 9, 19-22).

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ πρόβλημα μεταφέρεται εἰς αὐτὸ τὸ κράτος, γίνεται δηλ. καθαρὰ πρόβλημα κρατικὸ, πολιτικὸ καὶ ὄχι ἐκκλησιαστικὸ. Ἡ Πολιτεία ὀφείλει νὰ προσδώσῃ ἰδιαίτερον προσοχὴν καὶ σημασίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν θέλῃ νὰ χαρακτηρίζεται ὡς ἐκφραστὴς τῆς θελήσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἀκόμη ὅτι σέβεται τὸν κρατικὸν νόμον, τὸ Σύνταγμα. Νὰ σεβασθῇ τὴν πίστιν τοῦ 96ο ο τῶν πολιτῶν αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ἡ ἴδια ἔχει χαρακτηρίσει ὡς χριστιανούς ὀρθοδόξους. Ἡ προσοχὴ λοιπὸν τῆς πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν,

(* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 515 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ* (1763 - 1844)

Ἄλλὰ καὶ τὴν ἰδιαιτέρη πατρίδα τοῦ πατρός, τὴν Ζάτουνα, δὲν ἐλησμόνησεν ὁ Γεράσιμος. Γιὰ τὴ μισθοδοσία τοῦ διδασκάλου τοῦ χωρίου γιὰ «νὰ διαβάξῃ ὅλα τὰ παιδιά... ἀδωροδοκῆτως» καὶ τὴ συντήρησι τῶν ναῶν Παναγίας καὶ Ἀγίου Γεωργίου ἐδώρισε 500 γρόσια τουρκίας εἰς μνήμην τῶν γονέων του Ἰωάννου καὶ Ἀντωνίας. Πρόκειται γιὰ δωρεὰ ἡ ὁποία κατεγράφη τότε στὸν κώδικα τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς ἐπονομαζομένης Ἐλοβίτισσας, μὲ ἡμερομηνίαν 5 Φεβρουαρίου 1790, ὡς ἀκολούθως:

1790 Φεβρουαρίου 5, Ζάτουνα. Τὴν σήμερον ἀφιέρωσεν ὁ δοιολογιώτατος κυρ - Γεράσιμος, υἱὸς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 520 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 14 τεύχους.

τοῦ ποτε μακαρίου Ἰωάννου Παπαδοπούλου, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὀνομασμένης Ἐλοβίτισσας γρόσια τούρκικα πεντακόσια ἦτοι ἄσπρα 500 καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν ἀγίαν ἐκφώνησιν τρία ὀνόματα, τὸ ἐδικὸν του Γεράσιμος μοναχός, τοῦ πατρός του Ἰωάννου καὶ τῆς μητρός του Ἀντωνίτζας. Εἰς τὰ ὁποία γρόσια πεντακόσια ἐκατάστησεν κυρίους ἐπιτρόπους τὸν κυρ - Θεοδωράκη Ἀσημακόπουλον καὶ Εὐστάθιον Λογοθετόπουλον. Ὡσὰν ὁποῦ αὐτὰ τὰ ἄσπρα δὲν ἔχουν νὰ χαλαστοῦν εἰς καμμίαν ἄλλην χρειαὴν μήτε εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, παρὰ τὴν σήμερον τὰ ἐδάνεισαν αὐτοὶ οἱ ρηθέντες δύο ἐπίτροποι εἰς ὅλον τὸ χωρίον Ζάτουνα, ὡς διαλαμβάνει ἡ ὁμολογία τους, καὶ ἔχει τὸ χωρίον νὰ δίδῃ τῶν αὐ-

μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ τὸ σκεπτικόν, δὲν ἀποτελεῖ προνομιακὴν μεταχείρισιν, ἀλλὰ ἀναγνώρισιν τῆς ἱστορίας, τῶν κοινῶν ἀγώνων, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος, τῆς λαϊκῆς κληρονομίας, διότι ὁ λαὸς αὐτὸς ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κοινὸν σημεῖον ἀναφοράς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, εἶναι δεμένος τόσον ἱστορικὰ ὅσον καὶ παραδοσιακὰ μὲ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία, δηλ. τὴν Ἑλλαδικὴν Ὀρθοδοξίαν. Ἐὰν ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἀμφισβητήσῃ αὐτὸν τὸν σύνδεσμον τὸν κοινόν, δηλ. τὸ κοινὸ πιστεύω τοῦ λαοῦ, συγχρόνως ἀμφισβητεῖ αὐτὴν τὴν δημοκρατικὴν τῆς πραγματικότητα. Καμμία κυβέρνησις, πραγματικῶς δημοκρατικὴ, δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ποιμαντικὴν δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπλῶς ὡς κοινωνικὴν προσφοράν, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἀποδίδει εἰς ἄλλα κοσμικὰ ὀφέλη. Τὸ πρόβλημα τῆς συνυπευθυνότητος λοιπὸν μετατίθεται ὡς ἐρώτημα, ἡ Πολιτεία θέλει ἢ ὄχι τὴν πραγματικῶν μίας «συνεργασίας», μὲ ἕναν ἄλλον ἐξ ἴσου σημαντικὸν θεσμόν, τὴν Ἐκκλησίαν; Μία ἀπάντησις ἀρνητικὴ, δηλώνει ἐκ τῶν προτέρων μὴ ἀναγνώρισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν τῆς. Τέλος ἡ ὑπογραφή ὁποιοῦδήποτε κειμένου ἢ νομοθετήματος δὲν ἀλλάζει τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία βασικῶς ἀποτελεῖ γεγονὸς διώσεως καὶ ὄχι κάποιας νομοθετικῆς διαδικασίας ἢ ρυθμίσεως. Ἐν κατακλείδι τόσον ἡ κρατικὴ ἐξουσία, ὅσον καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλουν νὰ σέβωνται τὸ ἔργον τοῦ λαοῦ, ἡ μὲν Πολιτεία ὡς ἐκφρά-

ζουσα τὴν βασικὴν ἀρχὴν τοῦ Συντάγματος, ἡ δὲ Ἐκκλησία ὡς πραγματοποιοῦσα Αὐτὸ τὸ κοσμοσωτήριο ἔργον τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦ λαοῦ.

Ὁ Σεβ. συγγραφεὺς μὲ τὴν ὄλην σκέψιν του καὶ τὴν προβληματικὴν τοῦ περιεχομένου τοῦ παρόντος συγγράμματος, προσπαθεῖ νὰ συμβάλῃ σημαντικὰ, εἰς τὴν ἀφύπνισιν καὶ ἀνάληψιν τῆς αὐτοσυνειδήσεως, τόσον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τῆς Πολιτείας, διὰ μίαν οὐσιαστικὴν καὶ σωτήριον προσφορὰν πρὸς τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐθνικὴν ὑπόστασιν Αὐτοῦ, ἡ ὁποία θὰ προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν σύγχρονον διάστασιν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας⁵.

(Τέλος)

Διάκ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΣΑΒΒΑΤΟΣ, π.Θ.

5. Εἰς μίαν δευτέραν ἐκδοσιν εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ὁ συγγραφεὺς λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς κάτωθι τυπογραφικὰς καὶ φραστικὰς ἀδελφίας: Σελ. 146, 156-161, 178 ὅσοι. 182, 196, 206 ὅσοι. 105, 220 ὅσοι. 115, 230 ὅσοι. 122, 239, 264 ὅσοι. 31, 269 ὅσοι. 132, 359, 369. Ἀκόμη τὸ πρόβλημα τῶν συχνῶν ἐπαναλήψεων, τῶν μεγάλων παραπομπῶν, τῆς γλώσσης καὶ τὸ μακροσκελὲς τῶν λέξεων σελ. 75 καὶ τῶν προτάσεων σελ. 118-121 χωρὶς τελεία. Τέλος εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀποφυγὴ ἀδοκίμων λέξεων, ὅπως «ἀμοραλιστικὴ» καὶ «ἐπισκοπᾶτον» σελ. 173 καὶ 23,43 ἀντιστοίχως. Ἰδιαιτέρως διὰ τὸν τελευταῖον ἔρον, ἡ χρῆσις του τυγχάνει ἀγνωστος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἀποτελεῖ ἔκφρασιν σημαντικὴν διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀκριβῶς διότι ἐκφράζει τόσον τὴν θεολογίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς δομῆς, ὅσον καὶ τὴν ἐκκλησιολογικὴν θεώρησιν τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς.

των επιτρόπων πρὸς γρόσια ἑκατὸν εἴκοσι, ἦτοι ἄσπρα 120 τὸν καθέκαστον χρόνον. Ἀπὸ τὰ ὅποια ἔχουν νὰ δίδουν τὰ ἑκατὸν ἑνὸς διδασκάλου διὰ τὸν μισθὸν του νὰ διαβάξῃ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ τόσον καὶ τὰ ξένα ἂν ἔλθουν ἀδωροδοκῆτως, τὰ δὲ 20 νὰ δίδουν τὰ δέκα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Ἐλοθίτισσας καὶ τὰ ἄλλα δέκα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐγράφθησαν τὰ ἄνωθεν τρία ὀνόματα Γερασίμου, Ἰωάννου, Ἀντωνίτζας καὶ εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Πρὸς τοῦτοις φανερώνομε ὅπου εἰ μὲν καὶ ἤθελεν λάβει τὸ χωρίον δύναμιν καὶ δὲν θελήσουν τὰ αὐτὰ ἄσπρα νὰ τὰ κρατήσουν ἀπάνω τους νὰ τὰ επιστρέφουν ὡς τῶν ἄνωθεν επιτρόπων, διὰ νὰ τὰ δώσουν εἰς ἄλλον μέρος νὰ παίρνουν τὰ αὐτὰ γρόσια ἑκατὸν εἴκοσι, διὰ νὰ δίδουν τὰ ἑκατὸν τοῦ διδασκάλου, ὡς ἄνωθεν εἴπομεν, διὰ νὰ μένῃ τὸ σχολεῖον παντοεινὰ τὸ χωρίον Ζάτουνα, ἐπειδὴ διὰ τοῦτο τὰ ἀφιέρωσεν, ὅπου νὰ δίδεται τὸ διάφορον τῶν πεντακοσίων γροσίων ἑνὸς διδασκάλου διὰ μισθὸν νὰ διαβάξῃ τὰ παιδιὰ ἐντόπια καὶ ξένα, τὸ δὲ κεφάλαιον νὰ μένῃ πάντοτε ἀδιάσειστο»¹¹.

III

Ἡ ἔναρξις τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εὐρίσκει τὸν Γεράσιμον Παπαδόπουλον σὲ ἡλικίαν 57 ἐτῶν νὰ ἀσπῆ τὸ παιδευτικὸν ἔργον του στὴν Καλαμάτα. Δὲν φαίνεται ἀπὸ τὰς πηγὰς ποία ὑπῆρξεν ἡ στάσις τοῦ Γερασίμου ἔναντι τῆς ἐτοιμαζομένης ἐξεγέρσεως. Φιλικὸς δὲν ἦτο βέβαια. Ἀλλὰ Φιλικοὶ ἦσαν ὄλγοι. Ἄλλες εἰδήσεις δὲν ὑπάρχουν γι' αὐτὸν οὔτε ὅταν ἐξεργράγη ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἐλευθερώθη ἀναίμακτως ἡ Καλαμάτα. Ὁ Γεράσιμος δὲν φαίνεται πουθενά, οὔτε ὡς ἐπαναστάτης οὔτε ὡς ἀντιδραστηκός. Φυσικὸν ἦτο βέβαια ὁ λόγιος διδάσκαλος τῆς Καλαμάτας, ὁ φωτεινὸς παιδαγωγός, ὁ ἀσκητικὸς μοναχὸς καὶ δραστήριος καθ' ὅλα Γεράσιμος νὰ μὴ εἶναι ἐπαναστάτης καὶ πιθανῶς δὲν θὰ ἔβλεπε ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναληφθῆ ἔνοπλος ἐξέγερσις ἐναντίον τῶν κατακτητῶν. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶδε μὲ πολὺν σκεπτικισμόν τὴν ἐξέγερσι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔθεωροῦσε πρόωρον τὸν ἀγῶνα. Τὴν ἀντίληψιν ὁμοῦ αὐτὴν εὐθέως διετύπωσαν διαπρεπεῖς λόγιοι καὶ διδάσκαλοι

ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ὑποδοῦλου Ἑλλάδος καὶ αὐτὸς ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς, ὑποστηρίζαντες ὅτι ἦτο ἀκατάλληλος ἡ ἐποχὴ καὶ ἀπαράσκευον τὸ Ἔθνος γιὰ νὰ ἐξεγερθῆ.

Ἀλλὰ γιὰ τὸν Γεράσιμο καὶ ὄλους σχεδὸν τοὺς ἐκ φύσεώς των συντηρητικὸς κληρικὸς, ἐκτὸς τῆς ἰδιομορφίας τῆς μοναχικῆς νοοτροπίας, στὴν ὁποίαν κατατάσσονται οἱ ὑπεύθυνοι ὡς ἐκ τοῦ ἀξιώματός των Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς, ὑπάρχει καὶ ἄλλος λόγος σοβαρὸς, πὺθ θὰ τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐνστερνωθῆ ἑπαναστατικὰ κινήματα ἄκαιρα, ἐπισφαλῆ καὶ ἐπικίνδυνα. Γεννημένος τὸ 1763 ὁ Γεράσιμος ἦταν νέο παιδί 7 ἐτῶν ὅταν ἐξεργράγη καὶ οἰκτρῶς ἀπέτυχεν ἡ ἔνοπλος ἐξέγερσις τοῦ 1770. Ἀκολούθως παρηκολούθησε ὀλόκληρη τὴ δεκαετία (1770 - 1780) τὸ δράμα τῶν Πελοποννησίων ἀπὸ τίς βιαιότητες, ἀρπαγὲς καὶ ἐκβιασμοὺς τῶν Ἀλβανῶν εἰς βάρος τοῦ πληθυσμοῦ. Εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ ζυγίσῃ τὰ συμβάντα, τὴν ὑποκίνησι καὶ ἐγκατάλειψιν τῶν Ρώσων, τὴν γενικὴ ἀναστάτῳσι ἐκ τοῦ ἀπαρασκευάστου κινήματος, τὴν τύχη τῶν πρωτεργατῶν, τὰ δεινοπαθήματα τοῦ λαοῦ. Ὁ Γρηγόριος ἐγκατεστημένος στὴν Σμύρνη ὡς διάκονος τοῦ Μητροπολίτου ἐδέχθη πρόσφυγες γονεῖς καὶ τοὺς περιέθαλψε καὶ ἡ Μ. Ἀσία ἐφιλοξένησε τοὺς ἀπληπισμένους Πελοποννησίους, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλειψαν τὴν πατρίδα των ἐξ αὐτῆς τῆς συμφορᾶς καὶ τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν. Ἐπομένως πρέπει νὰ διατηροῦσε στὴ μνήμη του ἔντρομος τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα περιστατικὰ καὶ νὰ μὴ ἤθελε νὰ ἀκούσῃ γιὰ ἐπανάστασι μὲ σφενδόνες καὶ ξύλα¹². Ἀρνητικὴ ἐπομένως θὰ ἦτο ἡ στάσις ἑνὸς σώφρονος μοναχοῦ, πὺθ δὲν ἦταν βεβαίως τύπος Παπαφλέσα. Πρᾶξις συνέσεως καὶ ὄχι θέμα ἰδιοσυγκρασίας ἢ ἀρνησιπατρίας ἠμποροῦσε νὰ εἶναι νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ γιὰ ἔνοπλη ἐξέγερσι χωρὶς τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις.

Καὶ ἄλλοι λόγοι ὑπῆρχαν γιὰ νὰ εἶναι διστακτικὴ ἡ στάσις ἑνὸς συντηρητικῶν μοναχοῦ. Πρῶτον ὅτι ἐνῶ ἐξεργράγη ἡ Ἐπανάστασις στὴ Μολδοβλαχία, διεψεύσθησαν οἱ ἐπαγγελίες τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, ὅτι δηλαδὴ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἡ κραταιὰ Ρωσία. Ἀπογοητευτικὰ ἀποτελέσματα ἠκολούθησαν μετὰ τὴν

11. Τ. Ἀ. Θ. Γριτσόπουλου, Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδικῶν τῆς Σχολῆς Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1954, σσ. 98 (ΕΕΒΣ, τόμ. ΚΒ', ΚΔ', 1952-54), χειρογρ. 135, φφ. 306-31α. Τὸ κείμενον ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Μητροπ. Γόρτυνος Πολύκαρπος Συνοδικός, Δανιὴλ Γεωργόπουλος, «Θεολογία», τόμ. Η' (1930), σ. 7δ, ὑποσημ.

12. Περιγραφή τῶν δεινῶν τῶν Πελοποννησίων, τὴν ἐρήμωσι τοῦ τόπου καὶ τὴν ἀκαταστασίαν περιγράφει ὁ Γρηγόριος (ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σμύρνης Προκοπίου) στὸν πρ. Μεθόνην ἄνθιμο σὲ ἐπιστολὴν του ἀπὸ 9 Ἀγούστου 1776. Τ. Ἀ. Θ. Γριτσόπουλου, Ἄνθιμος Καρακάλλος... «Θεολογία» ΚΔ' (1953), σ. 245. Γενικώτερα, τοῦ αὐτοῦ, Τὰ Ὀρλωφικά, ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 140 κ.έ., 144 κ.έ., τοῦ αὐτοῦ, Μονὴ Φιλοσόφου, ἐν Ἀθήναις 1960, σσ. 328 - 330, τοῦ αὐτοῦ, Παρατηρήσεις ἐπὶ μιᾶς νέας μελέτης περὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε', «Μνημοσύνη», Στ' (1976 - 1977) σσ. 308, 331 - 332.

ἀποτυχία, δηλαδή ἡ καταστροφή τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, ἡ ἀποκήρυξις τῆς ἐξεγέρσεως ἀπὸ τὴν Ρωσία καὶ ἡ διάλυσις. Στὴν Πελοπόννησο ἡ ὁμηρία καὶ φυλάκι- σις προκρίτων καὶ ἀρχιερέων, ἡ τρομοκρατία, πυρπό- λησις πόλεων κ.λπ. Πρέπει νὰ συνεταιράχθῃ ἐκ βαθέων ἡ ψυχὴ ἐνὸς ἰδιορθέμου συντηρητικοῦ καὶ ἐπιφυλα- κτικοῦ μοναχοῦ τοῦ τύπου τοῦ Γερασίμου. Ἡ δικαιο- λογημένη ἐπιφυλακτικὴ στάσις αὐτοῦ γιὰ τὴν Ἑλλη- νικὴ Ἐπανάστασι, κατεκρίθη ποικιλοτρόπως καὶ ἐδέ- χθη βαρύντατους χαρακτηρισμούς, ὅπως προδότης, τουρ- κόφιλος κ.λπ.¹³ πὺν τὸν ἀδικοῦν, διότι ὑπερβαίνουν κάθε ὄριον ψυχραΐμου ἀντιμετωπίσεως τῆς ὄλης προσ- ωπικότητός του. Τί βαρύνει τὸν χαρακτηριζόμενον ὡς προδότην μοναχὸν Γεράσιμον; Τὸ νὰ ἀντιτάσσε- ται στὴν ἐξέγερσι ἐνὸς Ἐθνους πὺν ἦτο ἀνέτοιμον δὲν εἶναι προδοσία. Τὸ νὰ εἶναι ἐκ φύσεως καὶ χαρα- κτήρος διστακτικὸς γιὰ πρόωρη ἐπανάστασι, ἐπικίνδυ- νη καὶ ἔξω τῶν συντηρητικῶν μοναστικῶν ἀντιλήψεῶν του, πάλιν δὲν εἶναι προδοσία. Τὸ νὰ μὴν εἶναι κανεῖς ἐπαναστάτης, τὸ νὰ μὴν εἶναι φύσις ἀνήσυχη τύπου Παπαφλέσα, οὔτε ἀμάρτημα λογίζεται οὔτε πρᾶξις ἀνθεθνικὴ καταλογίζεται. Ἀσφαλῶς δὲν ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀλλὰ δὲν ἦτο — ἄς ἐπαναληφθῇ— ὁ μόνος διστακτικὸς. Δὲν ἔλαβε τὰ ὄπλα καὶ δὲν ἐγ- κατεστάθη στὰ στρατόπεδα, ὅπως ἄλλοι κληρικοί. Θὰ τὸν ἐβάρυνε ἀσφαλῶς πολὺ, ἂν ἐφέρετο ἀντίθετος καὶ ἀντίπαλος τῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τὴν πορεία της. Τοῦ- το θὰ ἦτο πρᾶξις ἀνέντιμη. Ἀλλὰ δὲν μαρτυροῦνται ἰδιαιτέρως φιλικῆς σχέσεις καὶ ἐπαφῆς μὲ τὸν κατα- κτητὴ, οὔτε συγκεκριμένη πρᾶξις ἀντιδράσεως.

Ἰδιαιτέρη ἐκμετάλλευσις ἔγινε τοῦ γνωστοῦ ἐπει- σοδίου πὺν συνέβη μὲ τὸν Γεράσιμον Παπαδόπουλον κατὰ τὴν πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀποστολὴ πὺν τοῦ ἀνέθεσεν ὁ Πετρόμπεης Μαυ- ρομιχάλης, μὲ γραπτὴν «ἐπιστολιμαίαν πρότασιν» πρὸς τὸν καϊμακάμη τοῦ Χουρσίτ πασᾶ νὰ διαπραγματευ- θῇ, κατὰ τρόπον μυστικόν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ υἱοῦ του Ἀναστασίου καὶ τῶν ἄλλων ἐγγλεῖστων προ- κριτῶν καὶ ἀρχιερέων, προτείνων εἰς αὐτὸν τὴν ἀνταλ- λαγὴν τῶν μὲ Τούρκους αἰχμαλώτους τῆς Καλαμάτας καὶ ἄλλων περιοχῶν. Οἱ σύγχρονοι ἀπομνημονεῦται τοῦ Ἀγῶνος (Φωτάκος, Σπηλιᾶδης, Κανέλλος Δελη- γιάννης, Π. Πατρῶν Γερμανός, Ρήγας Παλαμῆδης κ.ἄ.)¹⁴, ἀναγράφουν τὸ ἐπεισόδιον διαφορετικὰ ὁ ἕνας

ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν: Πρῶτον, ὁ Μιχαὴλ Οἰκονόμου (σ. 151) «ἀ δ εἶ ρ α καὶ τ ὠ ν πο λ ι ο ρ κ η τ ὠ ν, ὡ ς ἐ π ι θ υ μ ο ὦ ν τ ω ν μ ἔ ν καὶ α ὐ τ ὠ ν τ ῆ ν ἐ λ ε υ θ ε ρ ῖ α ν τ ὠ ν ἐ ν φυ λ α κ ῆ ῖ, ἀ γ ν ο ο ὦ ν τ ω ν δ ἔ τ ῆ ν μ υ σ τ ι κ ῆ ν π α ρ α γ γ ε λ ῖ α ν...» εἰσήλθεν ὁ Παπαδόπουλος στὴν Τριπολιτσά καὶ ἀνε- κοίνωσε στοὺς Τούρκους τὴν παραγγελία, ἐγγχειρίσας καὶ ἐπιστολήν. Ὁ Νικ. Σπηλιᾶδης (Α' σσ. 116-117): «μ ἔ τ ῆ ν σ υ ν α ἰ ν ε σ ι ν δ ἔ καὶ τ ο ὗ Κ ο λ ο κ ο τ ρ ὶ ὠ ν η, δ ι α τ ᾶ ξ α ν τ ο ς μ ᾶ λ ι σ τ α ν ἄ μ ῆ δ ο θ ῆ ῖ κα μ μ ῖ α μ ᾶ χ η ἐ ν τ ὠ μ ε τ α ξ ῖ, ἀ π ῆ λ θ ε ν (ὁ Γεράσιμος) εἰ ς Τ ρ ι π ο λ ι τ σ ᾶ ν τ ῆ ν 16 η ν Ἀ π ρ ι λ ῖ ο υ». Ὁ Ἡλίας Σαλαφατῖνος¹⁵ προσθέτει ὅτι ὄλοι οἱ τοῦ στρατοπέδου ἐγνώριζον τὴν ἀποστολὴν τοῦ μοναχοῦ καὶ προφανῶς ἀνέμενον τὸ ἐνδεχόμενον εὐχάριστον ἀ- ποτέλεσμα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὁμηρῶν ἢ τὴν ἀν- ταλλαγὴν αὐτῶν μὲ Τούρκους αἰχμαλώτους. Πάντως εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ μοναχὸς Γεράσιμος ἦτο κομιστὴς γραπτῶν προτάσεων τοῦ Πετρόμπεη καὶ διεξήγαγε μὲ τοὺς Τούρκους τίς διαπραγματεύσεις. Τὸ περίε- ργον ὁμως εἶναι ὅτι μαζὶ μὲ τὴν γραπτὴν ἀπάντησι τοῦ καϊμακάμη πρὸς τὸν Πετρόμπεην, ἡ ὁποία περιεῖ- χε ὑποσχέσεις πρὸς αὐτὸν «καὶ ἐπαγγελίαν κληρονομικῆς διαδοχῆς τῆς ἡγε- μονίας καὶ ἄλλων ἀμοιβῶν καὶ ὠφελειῶν, ἐάν, καταπαύσας τὰς ταραχὰς, κατορθώσῃ μάλιστα καὶ ν' ἀποκτείνῃ τὸν Κολοκοτρώνη»¹⁶, μετέφερον οὗτος καὶ «μπουγιουρλιά»¹⁷, δηλαδή προσ- κυνοχάρτια γιὰ τοὺς ἐπαναστάτας, γεγονός πὺν ἐξη- γήσῃ πρῶτον τοὺς Μαυρομιχάλιους τοῦ στρατοπέ- δου, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ὠδηγήθη μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἐκ τῆς Τριπόλεως, ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους

κ ο υ, Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσε- ως, τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1899, σσ. 121-122. Ν. Σ π η λ ῖ : ἀ - δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Α', Ἀθήναις 1872, σσ. 116 - 117. Μ. Ο ἰ κ ο ν ὄ μ ο υ, Ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πα- ληγγεσιᾶς, ἐν Ἀθήναις 1873, σ. 151. Κ α ν, Δ ε λ η γ ῖ ἄ ν η, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Α', ἐκδ. οἴκος Τσουκα- λᾶ, σσ. 192-193. Γ ε ρ μ α ν ὄ Η. Π α τ ρ ὶ ὠ ν Μ η - τ ρ ο π ο λ ῖ τ ο υ Ἀπομνημονεύματα, ὑπὸ Γ. Ἰ. Παπούλα, ἐκδ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1900, σ. 28. Ρ ῆ γ α Π α λ α μ ῆ δ η, Σχεδιασμὸς Ἱστορίας τῆς Ἐπαναστάσεως μὲ συναφῆ σχόλια, ὑπὸ Ἰ ω ἄ ν ν α ς Γ ῖ α ν ν α ρ ο π ο ὄ λ ο υ, «Μηνωσού- νη», Β' (1968 - 69), σ. 384, σχόλια σσ. 412 - 413.

15. Ἡ λ. Σ α λ α φ α τ ῖ ν ο υ, Σύντομοι παρατηρήσεις ἐπὶ τινῶν περιστατικῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ λεγόμενα Ἀπο- μνημονεύματα τοῦ κ. Ν. Σπηλιᾶδου, ἐν Ἀθήναις 1853, σ. 25.

16. Μ. Ο ἰ κ ο ν ὄ μ ο υ, Ἱστορικὰ τῆς Ἑλλήν. Παλιγγεσιᾶς, σ. 151.

17. Κ α ν ἔ λ λ ο υ Δ ε λ η γ ῖ ἄ ν η, Ἀπομνημονεύ- ματα... σ. 192.

13. Βλ. Γ. Β λ α χ ο γ ῖ ἄ ν η, Ἱστορικῆς Ἀναζήτη- σεις... ἔ.ἄ., σ. 121 κ. ἔξ. Μ. Ἡ. Φ ε ρ ἔ τ ο υ, Ἡ κριθεὶα στὴν Καλαμάτα... ἔ.ἄ., σ. 469 κ. ἔξ. Γ ῖ ἄ ν η Ἀ ν α - π λ ῖ ὠ τ η, Τὰ προξήμια τῆς Ἐπαναστάσεως, «Μεσοσηριακά» 1969 - 1970, τόμ. Β', σ. 23 κ. ἔξ.

14. Φ ω τ ῖ ο υ Χ ρ υ σ α ν θ ο π ο ὄ λ ο υ ἢ Φ ω τ ᾶ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τὸ κατηχητικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου κατηχητικοῦ ἔτους, διὰ μηνύματος πρὸς τὸ Χριστιανικὸν πλήρωμα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὑπενημίξει τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν δείχνει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μόρφωση ὀρθοδόξου καὶ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος μεταξὺ τῶν νέων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσφορὰ τῆς κατηχητικῆς διδασκαλίας, οἱ νέοι μας σιὲς Ἔνοριες συναντοῦν τὴν πραγματικὴν ψυχαγωγία καὶ γνωρίζουν προσωπικὰ τὶς ἐκκλησιαστικὰς τέχνας, καθὼς ἐπίσης διώνουν ὅλη τὴν παράδοση αὐτοῦ τοῦ τόπου. Τὰ τελευταῖα χρόνια συστήσαμε τὸ Ἰδρυμα Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, μὲ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ ὁποῖου λειτουργοῦν Ἔνοριακὰς Ἔστίες, σιὲς ὁποῖες πλάθεται ὁ ἄριτος καὶ ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος. Σκοπὸς τοῦ Ἰδρυματος εἶναι νὰ βοηθήσει στὴν ἀναγέννηση τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς στὸν χῶρον τῆς νεολαίας καὶ στὴν ἀνάπτυξη καὶ βίωση τῆς Ἑλληνορθοδόξου Παραδόσεως».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Μακαριωτάτου δεικνύουν ὅτι τὸ κατηχητικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ὠριαίαν καθ' ἑβδομάδα διδασκαλίαν, οὔτε ἔχει νοσηριακὸν χαρακτήρα, περιοριζόμενον εἰς τὴν προσφορὰν ξηρῶν θρησκευτικῶν γνώσεων, ἀλλ' ἱκανοποιεῖ τὸ αἶτημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ ὅλου» καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν βιωματικὴν διάπλασιν ὀλοκληρωμένων προσωπικοτήτων ἐν τῷ πλαισίῳ θαλασσῆς ἐνοριακῆς ζωῆς.

Ἑλληνας, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἔσχισαν τὰ γράμματα, ἠπείλησαν τὸν μοναχὸν καὶ τελικῶς τὸν ἔστειλαν ὑπὸ συνοδείαν στὴν Καλαμάτα¹⁸. Τί ἔγραφαν τὰ γράμματα, ἂν ὄντως ὑπῆρχαν, πὸ ἔσχισαν, δὲν γράφει κανεὶς, ἐπομένως καὶ δὲν γνωρίζει κανεὶς.

(Συνεχίζεται)

ΙΩ. Φ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, πτυχ. Θ. Φ.
Δ)ντῆς Ἀρσακείου Λυκείου Πατρῶν

18. Τ. Ἀ. Θ. Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Τριπολιτσᾶς, τόμ. Β', Ἀθήναι: 1976, σ. 64 ὑποσημ. 4. Ἰ ω ἄ ν ν α ς Γ ρ ι τ σ ο π ο ὕ λ ο υ, Ρήγλι Παλαμῆδη, Σχεδιάσμα... «Μνημοσύνη», τόμ. Β' (1968 - 1969), σσ. 412-413.

Ὁ διάλογος Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος κ. Βαρθολομαῖος, ἐκπροσωπήσας τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἐν Σικάγῳ συνελθοῦσαν πρώτην Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἐδαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, διετύπωσε ἀπόψεις περὶ τοῦ διεξαγομένου σήμερον διαλόγου Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν. Κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὁ διάλογος οὗτος προχωρεῖ ἱκανοποιητικῶς, διότι οἱ Λουθηρανοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀπαλείψουν τὸ Filioque ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν σημασίαν τοῦ δόγματος καὶ νὰ δεῖξουν προθυμίαν πρὸς ἐκ νέου οἰκείωσιν ἀληθειῶν περιλειθουσῶν εἰς λήθη καὶ θέσεων τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας (λ.χ. περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θεομοῦ, περὶ τῆς κεντρικῆς θέσεως τῆς Θείας Ἐυχαριστίας ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς ἀναβιώσεως πυχῶν τῆς μυστηριακῆς ζωῆς, περὶ τῶν πηγῶν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς θεοπνευστίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς).

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκηδόνος ἐπεσφράγισε τὴν σχετικὴν διατύπωσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ δια τῆς ἐξῆς δηλώσεως: «Εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ βρισκῶνται ἐνωμένοι ἐκεῖνοι πὸν πιστεύουν εἰς Αὐτόν. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐνότητα ἀναμένει ὁ κόσμος ἀπὸ μᾶς πὸν κηρύττιμε ἀγάπη καὶ εἰρήνη. Ἄν, λήγοντος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, συνεχισθῇ ἡ παρῶσα διαίρεσις τῶν Χριστιανῶν μὲ ὅλα τὰ συνεπακόλουθα πὸν δημιουργοῦν ὁ ἀνταγωνισμὸς καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, δὲν πρέπει νὰ διατηροῦμε καμιά ἐλπίδα ὅτι ἡ μαρτυρία μας θὰ εἶναι ἀποδοκτικὴ, πειστικὴ ἢ ἀποτελεσματικὴ».

Ἡ Ἱ. Μονὴ Βλατάδων καὶ τὸ Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν.

Ἀπὸ 28ης μέχρι 29ης Ἰουνίου ἐ.ε. ἐπὶ τῷ ἐορτασμῷ τῆς μνήμης τοῦ Ἀπ. Παύλου, τοῦ κατὰ παράδοσιν κηρύξαντος τὸ Ἐδαγγέλιον πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Στανροπηγιακῆς Μονῆς Βλατάδων, ἐγένοντο ἐκδηλώσεις καὶ τὰ ἐγκαίρια τῆς νέας πτέρυγος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρυματος Πατερικῶν Μελετῶν. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται συνεδυσάθησαν μετ' ἐπιβλητικῶν λατρευτικῶν συνάξεων (πατηγυρικοῦ ἀρχιερατικοῦ Ἐ-

σπερινοῦ, Ὁρθρου, ἀρχιερατικῆς Θ. Λειτουργίας καὶ ἁγιασμοῦ διὰ τὰ ὡς ἄνω ἐγκαίρια, διὰ τὸν ὁποῖον ἐποιήθη καὶ ὠραία εἰδικὴ ἀκολουθία).

Τὸ ἀναγνωσθὲν μῆνυμα τοῦ Παραγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, αἱ προσφωνήσεις τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατάδων Σεβ. Μητροπολίτου Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμονος, τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν Σεβ. Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους κ. Νικοδήμου, τοῦ Ὑπουργοῦ Μακεδονίας - Θράκης κ. Κωνστ. Τζιτζικώστα, τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Κωνστ. Κοσμοπούλου, τοῦ τ. Ὑπουργοῦ κ. Στ. Παπαθεμελῆ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ *Europäischer Hilfsfonds* Msgr. H. Wilschowitz καὶ τέλος ὁ ἐόρτιος λόγος τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰωάννου Γαλάνη καὶ ἡ διάλεξις τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν Καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Φουντούλη συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ συνειδητοποιήσουν οἱ παρευρισκόμενοι τὴν σημασίαν τῶν σεμνῶν ἐκδηλώσεων. Δὲ αὐτῶν διεκηρύχθη ἀφ' ἐνὸς ἡ σύνδεσις τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ σταθερὰ ἀπόφασις τῶν ὀργανωτῶν τῶν ἐκδηλώσεων πρὸς διεύρυνσιν τῆς γνωστῆς δραστηριότητος καὶ ἀνά τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην ἀκτινοβολίας τόσον τῆς Ἱ. Πατριαρχικῆς καὶ Σιαυροπηγιακῆς Μονῆς Βλατάδων, ὅσον καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν.

Ἐυχόμεθα ὁλοφύχως, ὅπως τὰ δύο ταῦτα λαμπρὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ πνευματικὰ προγεφυρώματα τοῦ Σεπιτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θεόρου ἀναπτύσσονται καρποφοροῦντα καὶ ἀκτινοβολοῦντα πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

Τὰ προβλήματα τῆς Δυτικῆς Θράκης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθιμος, ἐν ἐπικαιρῷ παραρτήματι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδομένου ἐξαιρετικοῦ περιοδικοῦ («Γνωριμία»), ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας Κυβερνῶντες καὶ τοὺς πολιτικούς μας τοῦ 1990», καλεῖ αὐτοὺς νὰ ἀντιμετωπίσουν ρεαλιστικῶς καὶ ἄνευ στρουθοκαμηλισμῶν τὰ προβλήματα τῆς Δυτικῆς Θράκης, «ὅπου ἡ ὑπόθεσις τῆς οὐσιαστικῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, προβάλλεται ἐντέχνως ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ὡς πρόβλημα οὐσιαστικῆς διαφορᾶς μεταξὺ αὐτῆς τῆς μουσουλμανικῆς χώρας καὶ τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος».

Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἀφύπνισις καὶ κινητοποιήσις

τοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς Δυτικῆς Θράκης. Χαρακτηριστικῶς ὁ Σεβασμιώτατος τονίζει τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀκριτικὴ Ἑλλάδα στενάζει, παραπονεῖται καὶ κινδυνεύει. Μόνον ἡ ἰσόρροπη, ἄμεση καὶ ἀποφασιστικὴ ἀνάπτυξη ὅλων τῶν τομέων τῆς οἰκονομίας, τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μπορεῖ νὰ ἀποτρέψῃ στὴ Δυτικὴ Θράκη τοὺς ἐρχομένους κινδύνους. Μιὰ ἀνάπτυξη πὸν θὰ συμπεριλάβῃ Χριστιανούς καὶ Μουσουλμάνους..., ἀφαιρώντας ταυτόχρονα τὰ προσχήματα ἀπὸ τὴν Τουρκία». Ἡ εἰρηρικὴ συμβίωσις καὶ συνύπαρξις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος περιοχῇ εἶναι δυνατὴ, ἐάν, ὡς τονίζει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθιμος, τὸ Κράτος πράττῃ «τὸ χρέος του γιὰ τὸ καιρὶο αὐτὸ κομμάτι τῆς Ἑλληνικῆς γῆς».

Χαρακτηριστικῶς ὁ Σεβασμιώτατος τονίζει, ἐπιτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Θεωροῦμε χρέος μας νὰ δηλώσωμε, ὅτι... εἴμασθε ἀποφασισμένοι νὰ ὑπερασπισθοῦμε μὲ θυσίας τοῦ αἵματός μας τὰ ἀπὸ αἰῶνων δικαιώματά μας στὸ κομμάτι αὐτό, πὸν ἀπέμεινε ἀπὸ τὴν μεγάλη Ἑλληνικὴ Θράκη».

Ἐορτὴ πάντων τῶν ἐν Λέσβῳ διαλαμψάντων ἁγίων.

Ὑπῆρξεν εὐστοχος καὶ ἐποικοδομητικὴ ἡ πρωτοβουλία καὶ ἀπόφασις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου περὶ καθιερώσεως ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους «αὐτοῦ ἐπισήμου κατ' ἔτος ἐορτασμοῦ τῶν ἐν Λέσβῳ διαλαμψάντων Ἀγίων κατὰ τὴν Β' Κυριακῇ τοῦ Ματθαίου, πλαισιουμένην διὰ ποικίλων ἐορτίων ἐκδηλώσεων τελουμένων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πρὸ τῆς Κυριακῆς ταύτης ἐβδομάδος».

Ὡς ἀναφέρει ὁ Σεβασμιώτατος ἐν ἐγκυκλίῳ του, ἡ Λέσβος «ἔχει γιὰ καύχημα καὶ δόξα τῆς τοὺς τριάντα ἁγίους πὸν συνέδεσαν τὸ ὄνομά τους μὲ αὐτή. Ἄλλοι ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι Λέσβιοι, ἔζησαν στὴν Λέσβο καὶ ἀπέθαναν ἢ ἐμαρτύρησαν στὴν Λέσβο. Ἄλλοι ἔζησαν σὲ διάφορα μέρη καὶ ἦλθαν στὴν Λέσβο καὶ τὴν ἁγίασαν μὲ τὸ μαρτυρικὸ τους αἷμα. Ἦσαν ἄνθρωποι κάθε τάξεως καὶ ἡλικίας. Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγελματίες, ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, νέοι ἀλλὰ καὶ γέροντες, ὅλοι ὅμως μὲ πίστη θερμὴ, μὲ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ ἀγιότητα ζωῆς, πὸν ἔλαμπαν καὶ ἐφώτιζαν τοὺς ἄλλους».

Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνέργεια τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης, ὡς καὶ ἡ εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος προβολὴ τῶν τοπικῶν ἁγίων, ἔχει ἀφ' ἐνὸς διαφω-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀπὸ τὸ Γραφεῖον Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξεδόθησαν τὰ κάτωθι Δελτία καὶ Ἀνακοινωθέντα:

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

τῆς Δευτέρας 1ης Ὀκτωβρίου 1990

Συνέρχεται αὖριο Τρίτη 2 Ὀκτωβρίου 1990 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ μετὰ ἐξῆς θέματα ἡμερησίας διατάξεως:

(Ἐναρκτήρια Ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία στὸ Συνοδικὸ παρεκκλήσιο τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν).

1. Προσφώνηση Μακ. Προέδρου. — Ἀντιφώνηση Σεβ. Ἀντιπροέδρου Μητροπολίτου Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμοθέου.

2. Ἐκλογή Ἐπιτροπῆς Ἱεραρχῶν γιὰ τὶς ἀνακοινώσεις πρὸς τὸν Τύπο.

3. Συμπλήρωση τοῦ Καταλόγου τῶν πρὸς Ἀρχιερατεία ἐκλογίμων.

4. Πλήρωση τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας. Σὲ περίπτωση ποὺ θὰ πληρωθεῖ «διὰ καταστάσεως» (μεταθέσεως Μητροπολίτου), ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας θὰ πληρώσει τὴν Ἱ. Μητρόπολη ποὺ θὰ κενωθεί.

5. Εἰσήγηση μετὰ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης ἐν ὄψει τῆς ἐνοποιημένης Εὐρώπης τοῦ 1992» ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ζακύνθου κ. Παντελεήμονα. Συζήτηση. Ἀποφάσεις.

6. Εἰσήγηση μετὰ θέμα «Τὰ προβλήματα τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς νεότητος» ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου. Συζήτηση. Ἀποφάσεις.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1990

Συνήλθε σήμερον 2.10.90 εἰς πρώτην τακτικὴν συνεδρίαν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας. Παρόντες ἦσαν 74 Ἱεράρχαι ἐπὶ συνόλου 77.

Προσφωνῶν τοὺς Σεβ. Συνέδρους ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἀνεφέρθη εἰς τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα τῆς ἡμερησίας Διατάξεως καὶ ἠύχθη εὐδόξωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Συνόδου. Ἀντεφώνησε καταλλήλως ὁ Ἀντιπρόεδρος, Σεβ. Ν. Ἰωνίας κ. Τιμόθεος.

Ἀκολουθῶς ἡ Ἱ.Σ.Ι. ἐπελήφθη τοῦ πρώτου θέματος τῆς σημερινῆς ἡμερησίας Διατάξεως, ἦτοι τῆς πληρώσεως τῆς ἐν χρεῖα διατελοῦσης Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας.

Προηγήθη ἡ ψηφοφορία περὶ τῆς διὰ μεταθέσεως ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτου εἰς τὴν κενὴν ἔδραν ἢ τῆς δι' ἐκλογῆς νέου Μητροπολίτου. Ὑπὲρ τῆς διὰ μεταθέσεως πληρώσεως ἐψήφισαν 49 Σύεδροι. Λόγῳ τῆς ἐπιτευχθείσης ὀριακῆς πλειοψηφίας τῶν 49 ἦτοι καὶ τῶν 2/3 τῶν παρόντων, ἡ Ἱ.Σ.Ι. ἀπεφάσισε τὴν ἐπανάληψιν τῆς ψηφοφορίας. Τὸ νέον ἀποτέλεσμα ἦτο 42 ὑπὲρ τῆς μεταθέσεως, ὁπότε ἀπερρίφθη ὁ τρόπος αὐτὸς πληρώσεως τῆς κενῆς Μητροπόλεως Νικαίας ὡς μὴ συγκεντρώσας τὰ 2/3 τῶν παρόντων.

Ἐπηκολούθησε ψηφοφορία πρὸς καταρτισμὸν τοῦ τριπροσώπου ψηφοδελτίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἔδρας, τὸ ὁποῖον, μετὰ τὴν ἀποφασιστικὴν ψήφου, καταρτίσθη ὡς ἑξῆς:

1. Ἀρχιμ. Ἰάκωθος Γκίνης, λαθῶν ψήφους 40.
2. Ἐπίσκοπος Δωδώνης Χρυσόστομος, λαθῶν ψήφους 38.
3. Ἀρχιμ. Εὐσέβιος Πιστολῆς, λαθῶν ψήφους 26.

ιυσικόν, ἀφ' ἑτέρου παροτρυντικὸν καὶ τρίτον ἐνθαρρυντικὸν χαρακτήρα, καθιστῶσα συνειδητὸν διὸ ἡ ἀγιότης εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων.

Ἡ δύναμις τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ γνωστὸς δημοσιογράφος κ. Γεώργιος Κύριος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐπισκέψεως τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐν λίαν ἀξιολόγῳ ἄρθρῳ του περὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπερ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένην ἐφημερίδα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τονίζει, διὸ «ἡ Ὁρθοδοξία μπορεῖ νὰ ἐνώσει τοὺς περισσότερο βαλκανικοὺς λαοὺς καὶ νὰ βοηθήσῃ τὴν συνεννόησίν μας μετὰ τὰ μετακομμουνιστικὰ καθεστῶτα, ποὺ διαμορ-

φώνονται, ὥστε νὰ ἀποφευχθῆ μὴ “ἐκρηξῆ” πολιτῶν καὶ ἐθνικιστικῶν παθῶν στὴν περιοχὴ... Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μας μποροῦμε νὰ ἀξιοποιήσουμε τὴν Ὁρθοδοξία γιὰ νὰ ἐνισχύσουμε τὴ διεθνοπολιτικὴ θέσιν μας καὶ νὰ φροντίσουμε νὰ παραμείνῃ ἡ διευρυμένη ΕΟΚ 100ο)ο χριστιανική».

Ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιστόχῳ ἄρθρῳ τονίζεται ἐπίσης, διὸ σήμερον διὰ τῆς Ὁρθοδοξίας ὡσείς δυνατότητες προσφέρονται καὶ στὴν Ὁμογένεια γιὰ νὰ δράσῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ εἰκόνα τῆς σοσιαλιστικῆς, ἀντιδικῆς καὶ διεφθαρμένης ἐξουσίας δίνει τὴν θέσιν τῆς στὴν φιλελεύθερη, δημοκρατικὴ, χριστιανικὴ Ἑλλάδα ποὺ οὐσπερὶ ὁρίζει χωρὶς καμιά ἀπολύτως διάκριση ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς σὲ ὁποιοδήποτε μέρος τοῦ Κόσμου καὶ ἂν βρισκῶνται».

Τέλος, ἡ Ι.Σ.Ι. διὰ νέας ψηφοφορίας ἐξέλεξε ὡς νέον Μητροπολίτην Νικαίας τὸν Ἀρχιμ. Ἰάκωβον Γκίνην, Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, λαθόντος ψήφους 37.

Ἀκολούθως ἐτελέσθησαν τὸ Μικρὸν καὶ τὸ Μέγα Μήνυμα τοῦ ἐψηφισμένου Μητροπολίτου.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ι.Σ.Ι. συνεχίζονται κανονικῶς.

Ὁ Θεοφ. ἐψηφισμένος Μητροπολίτης Νικαίας κ. Ἰάκωβος γεννήθηκε στὰ Μέγαρο τὸ 1936. Εἶναι πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διδάκτωρ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου. Χειροτονήθηκε διάκονος τὸ 1960 καὶ πρεσβύτερος τὸ 1962 ἀπὸ τὸν αἰμνηστο Μητροπολίτη Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν κυρὸ Ἰάκωβο Βαθανάσο. Διετέλεσε ἐφημέριος ἐπὶ δωδεκαετίαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος (1962 - 1974) καὶ ἐπὶ τετραετίαν (1974 - 1978) Ἱεροκλήρου Μεγάρων. Ἀπὸ τὸ 1981 ὡς τὸ 1984 χρημάτισε Γραμματεὺς παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκοπῆ τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἀπὸ τὸ 1984 ὡς τὸ 1990 διετέλεσε Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Παράλληλα ὑπῆρξε προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας. Διακρίνεται γιὰ τὴ μετριοπάθεια, τὴν εὐαισθησία του στὰ κοινωνικὰ προβλήματα, τὴν ψαλτικὴ του ἰκανότητα καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ του φρόνημα.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1990

Συνήλθε σήμερον, 4ην Ὀκτωβρίου, εἰς τακτικὴν συνεδρίαν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ.

Κατ' αὐτὴν ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως ὅπως ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπευθυνῆ δι' Ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας καὶ ζητήσῃ οὗτοι νὰ γνωρίσουν εἰς αὐτὴν ἕαν αἱ Ἱεραὶ Μητροπόλεις ἔχουν πρόβλημα ρυθμίσεως τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων αὐτῶν. Ἀκολούθως, καὶ μετὰ τὴν λήψιν τῶν ἀπαντήσεων, θὰ συγκληθῆ ἐκτάκτως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας μὲ μοναδικὸν θέμα τὴν συγκρότησιν Συνοδικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ γεωγραφικὰς περιοχάς, ἵνα αἰτῶν δι' ἐπιτοπίου ἐξετάσεως καὶ ἐρεύνης εἰσηγηθῶν εἰς ἄλλην ἐκτακτὸν σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας ἥτις θὰ ἀποφανθῆ περὶ τοῦ ὀρισμοῦ νέων ὁρίων Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μοναδικὸς δὲ γνώμων ρυθμίσεως τῶν ὁρίων, ὅπου ὑφίσταται ἀνάγκη, εἶναι ἡ καλυτέρα δυνατὴ ἐξυπηρέτησις καὶ διαποίμανσις τοῦ λαοῦ.

Ἀκολούθως καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεήμων εἰσηγήθη τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης, ἐν ὄψει τῆς ἐνοποιημένης Εὐρώπης τοῦ 1992». Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὡς ἄνω εἰσηγήσεως ἐπηκολούθησε μακρὰ συζήτησις διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος καὶ ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως ὅπως περίληψις τῆς εἰσηγήσεως ἐν εἶδει ὑπομνήματος σταλῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, εἰς

ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἐνημέρωσιν των ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τῆς Ἱεραρχίας καὶ συντονισμόν, εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀρμοδιοτήτων των, τῶν ἰδικῶν των ἐνεργειῶν, δεδομένου ὅτι τὸ θέμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ ρόλου της εἰς τὴν ἐνωμένην Εὐρώπην εἶναι ὄχι μόνον θρησκευτικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς μεγάλης σημασίας.

Ὡσαύτως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, προτάσει τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου της, ἀπεφάσισεν ὅπως καταγγελθῆ εἰς ὄλους τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς ἢ καταπάτησις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τὴν Βόρειον Ἠπειρον καὶ τὴν Κύπρον.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

τῆς 5ης Ὀκτωβρίου 1990

Συνήλθε καὶ σήμερον, 5ην Ὀκτωβρίου, εἰς Συνεδρίαν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξ ἀφορμῆς Εἰσηγήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων κ. Προκοπίου μὲ θέμα «Αἰρετικαί, παραχριστιανικαὶ καὶ παραθρησκευτικαὶ κινήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα», ἀπεφάσισεν νὰ διατρανώσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ὁρθόδοξον Λαόν, ὡς καὶ εἰς πάντα ἀρμόδιον ὅτι, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ οὐδέποτε τὴν διάλυσιν τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦν οἱ κακόβουλοι ἔχθροὶ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ διάφοροι αἰρετικοί.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν θὰ ἀπαιτήσῃ, μεταξὺ ἄλλων, ἀπὸ τὴν Πολιτείαν νὰ ἔχη ἡ Ἐκκλησία τὸν πρῶτον λόγον εἰς τὸν διορισμὸν τῶν θεολόγων καθηγητῶν εἰς τὰ Σχολεῖα. Πρέπει νὰ συνειδητοποιήσῃ ἐπιτέλους ὅλοι ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπισημαίνωμεν τὴν συμβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ δυναμικῶς πρέπει νὰ βοηθηθῆ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἀποστολήν της.

Καλεῖ λοιπὸν ὄλους, τὴν Πολιτείαν, τοὺς οἰκονομικοὺς παράγοντας καὶ ὄλον τὸν πιστὸν λαόν της μὲ κάθε μέσον νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀποκτίσει Ραδιοφωνικῶν Σταθμῶν πανελληνίου ἐμβελείας καὶ ἐκκλησιαστικῶν τηλεοπτικῶν κανάλι, ὥστε ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας νὰ φθάσῃ εἰς ὄλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἐπικρατείας.

Ἐν τέλει, ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως ὅπως συσταθῆ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Θηβῶν καὶ Λεθαδείας κ. Ἱερωνύμου, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου καὶ Φιλίππων κ. Προκοπίου, ἵνα ἐξετάσῃ ἐξ ὑπαρχῆς τὸ ὄλον θέμα τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

ΜΗΝΥΜΑ

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρίου Σεραφείμ πρὸς τοὺς Συνέδρους τῆς Γ' Ἡμερίδος «Περιβάλλον καὶ εἰρήνη», 5.10.1990

(Ἱ. Μ. Πεντέλης).

Θεοφιλέστατε καὶ Ἀγαπητοὶ Συνέδρου,

Πολὺς λόγος γίνεται τελευταία γιὰ τὴν καταστρο-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Παναγιώτου Κ. Χρήστου, *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, τόμος Δ'. Περίοδος Θεολογικῆς ἀκμῆς δ' καὶ ε' αἰῶνες. Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 573.

Συνεχίζεται ἡ ἔκδοσις τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τοῦ διαπρεποῦς Καθηγητοῦ Παν. Κ. Χρήστου *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, διὰ τοῦ Δ' τόμου, ὁ ὁποῖος ἐκυκλοφορήθη τὸ 1989. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ξένης καὶ δι' ἄλλα μνημειώδη ἔργα, ὅπως εἶναι ἡ πολυτιμὸς κριτικὴ ἔκδοσις τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου Παλαμά, ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, καὶ πλῆθος πραγματειῶν καὶ μελετῶν, πατρολογικῶν καὶ ἱστορικῶν κατὰ τὸ πλεῖστον περιεχομένου. Μία ἀπὸ τὰς μεγάλας προσφάτους προσφορὰς του εἶναι ἡ ἐξαίρετος σύνθεσις περὶ τῆς Κιβωτοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Γέ-

νους, τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἡ ὁποία παρουσιάζει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, τὸν σύγχρονον βίον καὶ τὰ μνημεῖα τέχνης αὐτοῦ.

Εἶναι ἐπίσης γνωστὴ ἡ προσφορὰ τοῦ Καθηγητοῦ Παν. Κ. Χρήστου, διὰ τῆς ἐκ τοῦ μηδενὸς ὀργανώσεως ἐνὸς λαμπροῦ κέντρου θεολογικῶν ἐρευνῶν, τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν Θεσσαλονίκης.

Ἡ περίοδος, τὴν ὁποῖαν καλύπτει ὁ παρὼν Δ' τόμος τῆς Πατρολογίας, χαρακτηρίζεται κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ συγγραφέως, «ἀπὸ ἐργώδη προσπάθειαν τῶν ἡγετῶν τῆς Ἐκκλησίας γὰ ἱκανοποιήσουν ὅλας τὰς ἀνάγκας ἐνὸς ὀργανισμοῦ αὐξανομένου εἰς ὄγκον, ἐκτασιν καὶ δραστηριότητα καθημερινῶς. Εἶναι ἡ περίοδος τῶν μεγάλων συνόδων, τῶν μεγάλων γαῶν, τῶν μεγά-

φῆ τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν μόλυνση τῆς ἀτμοσφαιρας. Μέτρα ἀναγγέλλονται καὶ στὸν τόπο μας καὶ ἄλλου, συνέδρια ὀργανώνονται καὶ ὅμως τὸ πρόβλημα ἀντὶ νὰ ἐκλείψει, ἐπιδεινώνεται. Τοῦτο ὀφείλεται στὸ ὅτι ἀναζητοῦνται λύσεις μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό.

Ὅπως ἔχει παρατηρηθῆ, «στὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ σχέση ἀνθρώπου καὶ Κτίσεως δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ γεγονός Χριστός, γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται μέσα στὴν καινούργια δυναμικὴ κατάστασις ποῦ δημιουργήθηκε μὲ τὸν ἐρχομὸ Του. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον ἔφερε τὸ ὑπεριστορικὸ, τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἄχρονον μέσα στὴν Ἱστορίαν, τὸν κόσμον καὶ τὸν χρόνον».

Τὸ ἔχω καὶ ἄλλοτε τονίσει, ἐὰν ὁ ἀνθρώπος δὲν εἰρηνεύσει καὶ δὲν ἀποκτήσει τὴν κατὰ Χριστὸν γαλήνην, τότε οἱ πόλεμοι θὰ συνεχίζονται, τὸ περιβάλλον θὰ καταστρέφεται καὶ ἡ ἀνθρωπότητα θὰ παραπαίει καὶ θὰ συνθλίβεται ἀνάμεσα στὶς μυλόπετρες τοῦ ὕλισμοῦ. Δι' ὃ καὶ ἡ καθιέρωσις τῆς ἡμερίδος γιὰ τὸ περιβάλλον καὶ τὴν εἰρήνην σὲ ἐτήσια θάση ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονὴ Πεντέλης σὲ συνεργασία μὲ ἀρμόδιους ἐπιστημονικοὺς φορεῖς εἶναι ἀξιόπαινη καὶ ἐξαιρετικὰ χρήσιμη.

Συγχαίροντας θερμῶς τὸν Θεοφιλέστατον Καθηγούμενον αὐτῆς Ἐπίσκοπον Δωδώνης κ. Χρυσόστομον γιὰ τὴν ἀξιόλογη πρωτοβουλία του, ἐπευλογοῦμε πάντας ὑμᾶς καὶ εὐχόμεθα εὐδὼση τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμερίδος σας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Μὲ πανηγυρικὸ ἔσπερινὸ ποῦ τελέσθηκε τὸ ἀπόγευμα στὴν Εὐαγγελιστρία τῆς Ν. Ἰωνίας ἐώρτασαν

οἱ Ἱεροψάλτες Βόλου τὸν προστάτη τους ἅγιον Ἰωάννη τὸν Κουκουζέλη. Στὸν ἔσπερινὸ ἐχοροστάτησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας ἐνῶ πολυμελεῖς θυζαντινοὶ χοροὶ ἔψαλαν μελωδικὰ κλασσικὰ μαθήματα τῆς θυζαντινῆς μουσικῆς. Μιλώντας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔσπερινοῦ στοὺς συγκεντρωμένους ἱεροψάλτες, στὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους καὶ στὸ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα ἀνεφέρθη στὴν σπουδαιότητα τοῦ λειτουργικοῦ τῶν ἔργων καὶ προδιέγραψε τὶς βασικὰς ἀρχὰς ποῦ πρέπει νὰ διέπουν τὴν ἀσκησὴν του. Ἀκολούθησε δεξίωσις στὴν αἴθουσαν Τελετῶν τῆς Εὐαγγελιστρίας, στὴ διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Βόλου κ. Πέτρος Μπλάνας ἐτόνισε τὰ προβλήματα τῆς τάξεως κι εὐχαρίστησε τὸν Σεβ. Ποιμενάρχη μας γιὰ τὸ ἔμπρακτον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τῶν Ἱεροψαλτῶν. Στὴν ἐκδήλωσιν ἦτο παρὼν καὶ ὁ Ἄρ. Γρηγοριάδης, Πρόεδρος τῶν Ἱεροψαλτῶν Λαρίσης ποῦ μετέφερε τὸν χαιρετισμὸν τῶν Λαρισσίων συναδελφῶν του. Ἐπίσης ἦταν παρόντες πολλοὶ ἱεροψάλτες ἀπὸ τὸ Βόλο, τὴν Ν. Ἰωνία, τὸν Ἀλμυρὸ καὶ τὰ πέριξ, πολλοὶ ἱερεῖς καὶ ἀρκετοὶ φίλοι τῆς ἱεροψαλτικῆς τάξεως.

Ἱερά Μητρόπολις Δράμας

Τὴν Κυριακὴ 7 Ὀκτωβρίου ἔγινε ἡ ἑναρξὴ τῆς καθιερωμένης σειρᾶς διαλέξεων στὴ μεγάλη αἴθουσα (χωρητικότητος 1.000 ἀτόμων) τῆς Ἱεράς Μητροπόλεώς μας. Ὅπως πάντοτε τὴν ἑναρξὴ ἔκαμε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Διονύσιος, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυσεν τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία ὡς θεραπευτήριον».

Οἱ διαλέξεις γίνονται ἀνὰ 15νθήμερον καὶ διαρκοῦν μέχρι τὶς ἀρχὰς Ἰουνίου. Καλοῦνται καὶ ἀναπτύσσουν ἐνδιαφέροντα θέματα Καθηγητὲς Πανεπιστημίου, λόγιοι Κληρικοὶ κ.ἄ.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

λων θεολογικῶν συστημάτων, τῶν μεγάλων Πατέρων. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἐκκλησίας». Ἦτο εὐλογον ὅτι μετὰ τὸ διάταγμα τοῦ Μεδιολάνου, μὲ τὴν πρώτην ἐπίσημον εἰς τὴν ἱστορίαν διακήρυξιν τῆς ἀνεξίτητης σκέψης, παρεσχέθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐξαιρετικὴ ἄνεσις πρὸς περαιτέρω ἐπέκτασιν, ἀνάπτυξιν καὶ ὀργάνωσιν. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐξήρχετο ἀπὸ τὸν ἀφανῆ εὐκτῆριον οἶκον καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν ἀναπεπταμένην καὶ μεγαλοπρεπῆ βασιλικὴν (Πρόλογος τοῦ Γ' τόμου).

Ὅπως εἶναι εὐνόητον, ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐπηρέασε τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας εἰς μέγαν βαθμὸν. Ἡ ἀποδέσμευσις ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν ζυγὸν προεκάλεσε κατὰ τρόπον φυσικὸν ἀποδέσμευσιν καὶ τῶν ἐριστικῶν τάσεων, αἱ ὁποῖαι τελικῶς ὠδήγησαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν πολυπληθῶν αἱρέσεων καὶ εἰς τὴν ἐργώδη προσπάθειαν πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν· ἔδωκεν ἐπίσης αὐτῇ ὄθησιν καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν ἄλλων τῶν εἰδῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας.

Ἡ γραμματεία αὐτῆς τῆς περιόδου ἀπέδλεπεν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν αἱρέσεων καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, καθὼς καὶ εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν διαρκῶς πολλαπλασιαζομένων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν σύνταξιν πνευματικῶν διατάξεων, τὴν ἐριμνησίαν τῶν γραφικῶν κειμένων.

Ἐκρίναμεν ἰδιαιτέρως τὸν Γ' τόμον τοῦ ἔργου τούτου. Μὲ τὸν Δ' τόμον ολοκληρώνεται ἡ παρουσίασις τῆς γραμματείας τῆς χρυσοῦς ἐποχῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας, τοῦ δ' καὶ ε' αἰῶνος.

Ὁ νέος οὗτος τόμος, ὁ Δ', διακρίνεται εἰς ἕξ ἐκτενεῖς ἐνότητας, ὅπου ἐξετάζονται τὰ προϊόντα τῆς θεολογικῆς γραμματείας κατὰ κατηγορίας.

Εἰς τὴν πρώτην ἐνότητα (σσ. 17 - 230) ἐξετάζονται οἱ Καππαδόκιοι θεολόγοι, Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος, Γρηγόριος Νύσσης, Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου καὶ οἱ λοιποί. Ὁ συγγραφεὺς μὲ μεγάλην πρωτοτυπίαν καὶ δεξιότητα παρουσιάζει εἰς ἄρθρᾶς γραμμὰς τὰ στάδια τοῦ βίου, τοὺς ἀποτελεσματικὸς ἀγῶνας καὶ τὴν πλουσίαν συγγραφικὴν παραγωγὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων, διατρέθων ἰδιαιτέρως εἰς τὰς θεολογικὰς καὶ πνευματικὰς τῶν ἀπόψεις, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐν γένει συμβολὴν τῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς βίου.

Ἡ δευτέρα ἐνότητα (σσ. 231 - 338) εἶναι ὀλόκληρη ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, πλὴν τῶν δέκα πέντε τελευταίων σελίδων. Ἡ δυναμικὴ προσωπικότης καὶ ἡ πολύτιμος πνευματικὴ του κληρονομία εἰς τὰς μεταγενεστέρους γενεὰς ἐξεικονίζονται ζωηρῶς εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἔργου.

Ἡ τρίτη ἐνότητα (σσ. 339 - 392) ἀφιερώνεται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς Ὀρθοδόξιας Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ πέμπτου αἰῶνος καὶ εἰς τοὺς μικρασιάτας συγγραφεῖς τοῦ ἰδίου αἰῶνος.

Ἡ τετάρτη ἐνότητα (σσ. 393 - 473) ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἀντισοχεῖς τοῦ δ' καὶ ε' αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Διόδωρος Ταρσοῦ, Θεόδωρος Μοφουεστίας, Νεστόριος, Θεοδώρητος Κύρου.

Ἡ πέμπτη ἐνότητα (σσ. 475 - 517) περιλαμβάνει ἐξέτασιν τῶν Παλαιστινίων καὶ Κυπρίων θεολόγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὁ Τίτος Βόστρων καὶ ὁ Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου.

Ἡ ἕκτη ἐνότητα (σσ. 519 - 566) ἐξετάζει τοὺς Ἀπολιναριστὰς καὶ τοὺς Μονοφυσίτας.

Τέλος ἡ ἐνότητα (σσ. 547 - 566) μὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «Ὁ ἐπίλογος τῆς Χαλκηδόνος» ἐξετάζει τοὺς μετὰ τὴν Χαλκηδὸνα συγγραφεῖς μέχρι τέλους τοῦ πέμπτου περιόδου αἰῶνος, ὅπου καὶ κατακλείεται ἡ περίοδος αὐτῆ.

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου παρατίθεται πλουσιωτάτη βιβλιογραφία, ἐπιμελῶς ταξινομημένη, ὥστε καὶ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ εὐκολὸς ἀνεύρεσις τῶν ἐκάστοτε ἐπιζητούμενων λημμάτων καὶ ἡ συνέχεια τῆς διαπραγματεύσεως νὰ μὴ διασπᾶται. Αἱ παραπομπαὶ εἶναι πολὺ σύντομοι, συνήθως ἀναφέρονται εἰς πηγάς, παρατίθενται δέ, ὡς καὶ εἰς τοὺς προηγουμένους τόμους, ὄχι ὑποσελιδίως κατὰ τὴν συνήθη πρακτικὴν, ἀλλὰ παρασελιδίως.

Ἡ μεγάλη θεολογικὴ, ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ συγκρότησις, ἡ πλουσιωτάτη συγγραφικὴ ἐμπειρία, ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων καὶ ἡ δυνατὴ σκέψις ἐπέτρεψαν εἰς τὸν καθηγητὴν Π. Κ. Χρήστου νὰ προσφέρῃ ἕνα ἀκόμη τόμον εἰς τὸ μνημειῶδες τούτο σύγγραμμα. Ὁ τόμος αὐτὸς δίδει εἰς τοὺς ἀναγνώστας τὴν εὐχέρειαν νὰ ἀρυσθοῦν ὅσα στοιχεῖα χρειάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὰς διὰ περισσότερα, περὶ τῶν Πατέρων τῆς χρυσοῦς ἐποχῆς, παρέχει δὲ εἰς αὐτοὺς πρωτοτύπους σκέψεις καὶ ἀξιολογήσεις. Μὲ τὴν γλαφυρότητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀποφθεγματικότητα τῆς ἐκφράσεως ἀποτελεῖ ἐντύπωμα διὰ τοὺς μελετητάς.

Ὡς πληροφοροῦμεθα, ὁ τόμος Ε' τοῦ ἔργου τούτου, ἐπεκτείνων τὴν ἐξέτασιν ἀπὸ τοῦ 500 μέχρι τοῦ 843, τοῦ τέλους τῆς εἰκονομαχίας δηλαδή, εἶναι ἤδη ἑτοιμος, διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸ τυπογραφεῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1990.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΚΩΝΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Νέας Κορώνης, β) Ἁγίου Γεωργίου Τριόδου, γ) Ἁγίων Κων)νου καὶ Ἑλένης Ἀριστοδημίου καὶ δ) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πλατανοθύσεως Ἀριστομένων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάλληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτῃ τῆ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1990,

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Γεν. Θεοτόκου Γραμμίνης,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάλληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ν. Ζίχχῃ τῆ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1990,

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) Εἰσοδ. Θεοτόκου Βάρους, 4) Ἁγ. Δημητρίου Κομπούλλου, 5) Εὐαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Ἁγ. Δημητρίου Παναγίας, 7) Εἰσοδ. Θεοτόκου Πορτιανοῦ, 8) Ἁγ. Ἀναργύρων Δάφνης, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Κορνόου, 10) Ἁγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) Ἁγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) Ἁγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοιμ. Θεοτόκου Τσιμανδρίων, 14) Ἁγ. Ἰωάννου Φυσίνης καὶ 15) Ἁγ. Γεωργίου Ἀγγαριῶνων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάλληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυρίνῃ τῆ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1990

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Παραμυθίας ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

Α) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΒΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐδαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Συμπεράσματα καὶ μηνύματα ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἑλλάδα.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἱερὰ Ἀκολουθία ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος.

Μητροπ. Ἡλείας Γερεμανοῦ, Ἡ καινὴ κτίσις.

Ἀνδρέου Φυτράκη, Οὐσιώδη προβλήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας καὶ τῆς δροδοξῶν ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν ὑπ' ὄψει τῆς πολιτικῆς Ἡμερίας τῆς Χώρας.

Γεωργίου Ν. Διλαίου, Γνωμοδότηση.

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ποιμαντορικὴ ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Η.Π.Α.

Ἀρχμ. Ἱεροθέου Βλάχου, Ἡ πάλῃ πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας.

Πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεξιοπούλου, Εἰσβολὴ τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας στὶς χῶρες τοῦ Ἀνατ. Συνασπισμοῦ.

Διάκ. Χρυσ. Σαββάτου, Ἡ σύγχρονος προβληματολογία διὰ τὴν ποιμαντικὴν διάστασιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας...

Ἰω. Φ. Ἀθανασοπούλου, Ὁ Διδάσκαλος τῆς Καλαμάτας, μοναχὸς Γεράσιμος Παπαδόπουλος (1763 - 1844).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.